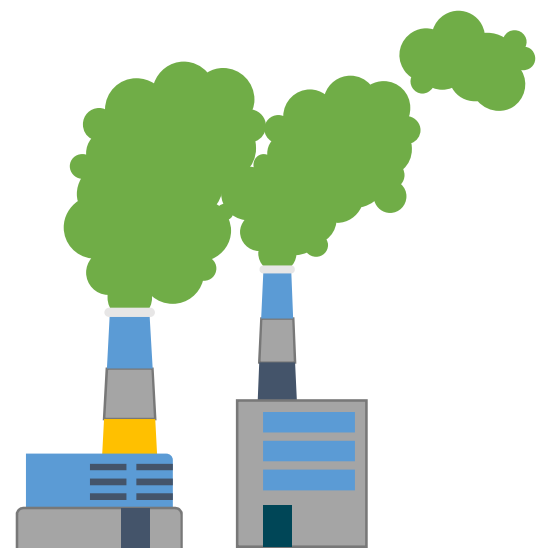
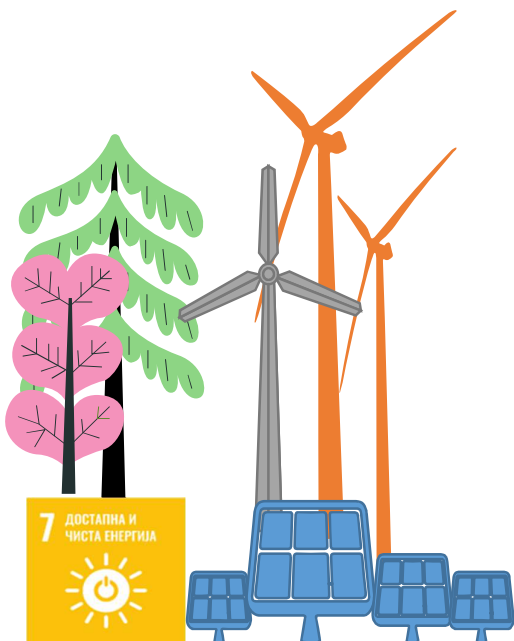

ДРЖАВЕН ЗАВОД ЗА РЕВИЗИЈА
ENTI SHTETËROR I REVIZIONIT
STATE AUDIT OFFICE

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ
ЗА ИЗВРШЕНА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„ПОДГОТВЕНОСТА НА ЕНЕРГЕТСКИОТ СИСТЕМ ДА СЕ СПРАВИ
СО ЕНЕРГЕТСКА КРИЗА“

02 2022 00 09

Скопје, јуни 2023 година

СОДРЖИНА

КРАТЕНКИ	5
ПОИМНИК НА ТЕРМИНИ	6
РЕЗИМЕ	1
1. ВОВЕД.....	4
1.1. Причини за извршување на ревизијата	5
1.2. Предмет на ревизија	8
1.3. Правна и законска рамка	11
1.4. Стратешка рамка	13
1.5. Надлежни институции	14
1.6. Финансиски средства	17
2. ЦЕЛИ, ОПФАТ И МЕТОДОЛОГИЈА НА РЕВИЗИЈАТА.....	18
2.1. Цели на ревизијата	18
2.2. Ревизорски прашања	19
2.3. Опфат на ревизијата	19
2.4. Ревизорски критериуми	20
2.5. Методологија	20
3. НАОДИ.....	22
3.1. Стратешки, плански и програмски документи	22
3.1.1. Стратегија за развој на енергетиката.....	22
3.1.2. Стратегијата за искористувањето на ОИЕ.....	22
3.1.3. Стратегија за реконструкција на згради за домување	24
3.2. Необновливи извори на енергија	25
3.2.1. Јаглен како енергенс за производство на ЕЕ.....	26
3.2.2. Набавка на јаглен	29
3.2.3. Набавка на помошна механизација и	30
услуги за ангажирање на помошна механизација	30
3.2.4. Дефекти и ремонти во ТЕЦ.....	32
3.2.5. Дефекти на Блок трансформатор 3	33
3.2.6. Набавка и продажба на вишоци на ЕЕ на отворен пазар	35
3.2.7. Дозвола за усогласување со оперативен план за РЕК Битола.....	36
3.2.8. Мазут како енергенс за производство на ЕЕ	37

3.2.9.	ТЕЦ Неготино	39
3.2.10.	Природен гас како енергенс за производство на ЕЕ	41
3.2.11.	Набавка на природен гас.....	42
3.2.12.	Гасни електрани	43
3.2.13.	Следење на „големи проекти“ и на инвестициите во АД ЕСМ	45
3.3.	Обновливи извори на енергија	47
3.3.1.	Одобрение/согласност за изградба на електроцентрали од ОИЕ ...	48
3.3.2.	Приклучување на дистрибутивната и преносната мрежа.....	50
3.3.3.	Лиценци за вршење енергетска дејност	55
3.3.4.	Мерки за поддршка на ОИЕ	57
3.4.	Енергетска ефикасност	65
3.4.1.	Зголемување на енергетската ефикасност на локално ниво	65
3.4.2.	Програми за енергетска ефикасност	71
3.4.3.	Фонд за енергетска ефикасност	73
3.4.4.	Платформа за следење и верификација	74
3.5.	Мерки за време на енергетска криза	76
3.5.1.	Државна поддршка за справување со енергетската криза	76
3.5.2.	Мерки за штедење на потрошувачка на ЕЕ.....	78
3.5.3.	Регистрација на правни субјекти како „мали потрошувачи“	79
4.	ЗАКЛУЧОК.....	81
5.	ПРЕПОРАКИ.....	83

ПРИЛОЗИ

- Прилог бр.1 – Критериуми и показатели за оценка
- Прилог бр.2 – Преглед на јавни повици спроведени од АД ЕСМ Скопје
за набавка на јаглен во периодот 2020 - 2022 година
- Прилог бр.3 – Преглед на набавки на помошна механизација
ревитализација, возила и резервни делови во АД ЕСМ Скопје
- Прилог бр.4 – Преглед на набавки на услуга за ангажирање
на помошна механизација
- Прилог бр.5 – Измерени вредности на емисиите на сулфур диоксид, азотни
оксиди и прашина во РЕК Битола во периодот 2019 - 2022 година
- Прилог бр.6 – Преглед на јавни повици спроведени од АД ЕСМ Скопје за
набавка на мазут во периодот 2018 - 2022 година
- Прилог бр.7 – Преглед на „големи проекти“ во АД ЕСМ Скопје кои не се

реализирани/делумно се реализирани

Прилог бр.8 – Преглед на приклучоци на електропреносната мрежа од ОИЕ

Прилог бр.9 – Преглед на планирани и реализирани средства по Програма за финансиска поддршка за производство на електрична енергија од повластени производители кои користат премија за период 2019 - 2022 година

Прилог бр.10– Преглед на повластени производители кои ги раскинале договорите со МЕМО ДООЕЛ Скопје за време на енергетската криза

Прилог бр.11– Преглед на општини кои имаат изготвено Програма за енергетска ефикасност

Прилог бр.12– Забелешки по Нацрт извештајот на овластениот државен ревизор

Прилог бр.13 – Одговор на забелешки по Нацрт извештајот на овластениот државен ревизор

КРАТЕНКИ

АД	Акционерско друштво
АЕ	Агенција за енергетика
БСП-2	Барање за согласност за приклучување на производител
ВЕЦ	Ветерна електрана
Влада	Влада на Република Северна Македонија
ДДВ	Данок на додадена вредност
ДЗР	Државен завод за ревизија
ЕЕ	Електрична енергија
ЕСМ	Електрани на Северна Македонија
Електростопанство на Македонија АД Скопје	Електростопанство на Македонија АД за производство, дистрибуција и снабдување со електрична енергија, во државна сопственост Скопје
ЕО	Економски оператор
ЕУ	Европска Унија
ЗЕЛС	Заедница на ЕЛС
ЗЈН	Закон за јавни набавки
ИЕД	Интегрирана еколошка дозвола
МЕ	Министерство за економија
МЖСПП	Министерство за животна средина и просторно планирање
МТВ	Министерство за транспорт и врски
МФ	Министерство за финансии
ОИЕ	Обновливи извори на енергија
ОШЕЕ	Обврзувачка шема за енергетска ефикасност
Општина	Единици на локална самоуправа
ПЈС	Подинска јагленова серија
РЕК	Рударски енергетски комбинат
РКЕ	Регулаторна комисија за енергетика и водни ресурси
РСПДМ	Решение за согласност за приклучок во дистрибутивна мрежа
СФРЈ	Социјалистичка Федеративна Република Југославија
ТЕЦ	Термоелектрична централа
УО	Управен одбор
ФЕЦ	Фотоволтаична електроцентрала
ХЕЦ	Хидро електроцентрали
ЦОР	Цели за одржлив развој

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

ПОИМНИК НА ТЕРМИНИ

Енергетски објект	дел од енергетскиот систем наменет за производство, пренос, дистрибуција, потрошувачка или складирање на енергија (член 3 од Закон за енергетика)
Енергија	сите форми на енергија и енергетски производи, горива што согоруваат, топлинска енергија, електрична енергија или други форми на енергија која може да потекнува од фосилни, нуклеарни или обновливи извори на енергија (член 3 од Закон за енергетика)
Лиценца	акт издаден од страна на Регулаторна комисија за енергетика врз основа на која лицето на кое му е издадена може да врши енергетска дејност во Република Северна Македонија (член 3 од Закон за енергетика)
Обновливи извори на енергија	нефосилни извори на енергија како: хидро, ветерна, сончева, аеротермална, хидротермална и геотермална енергија, биомаса, депониски гас, биогаз и гас добиен од станици за пречистување на отпадни води (член 3 од Закон за енергетика)
Повластен производител на електрична енергија	производител на електрична енергија од обновливи извори којшто користи една од мерките за поддршка утврдени со Закон за енергетика (член 3 од Закон за енергетика)
Премија	форма на финансиска поддршка којашто се доделува на повластен производител на електрична енергија од обновливи извори како дополнителен износ на цената која ја остварил со продажбата на произведената енергија на пазарот на електрична енергија (член 3 од Закон за енергетика)
Снабдување со енергија	продажба на енергија на потрошувачите, а може да вклучи и трговија со енергија (член 3 од Закон за енергетика)
Трговец	лице кое купува енергија заради натамошна продажба (член 3 од Закон за енергетика)
Гаранција за потекло	документ чија цел е обезбедување на доказ за потрошувачите дека определен удел или определена количина од енергијата е произведена од обновливи извори на енергија (член 3 од Закон за енергетика)
MW	Мерна единица за моќност
MWh	Мерна единица за потрошена и произведена електрична енергија

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

ДРЖАВЕН ЗАВОД ЗА РЕВИЗИЈА
ENTI SHTETËTOR I REVIZIONIT
STATE AUDIT OFFICE

Број: 20-431/26

Дата: 22.06.2023 г.

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

РЕЗИМЕ

Извршивме ревизија на успешност на тема: „Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“, за да одговориме на прашањето **„Дали преземените мерки и активности од надлежните институции во секторот енергетика овозможуваат сигурност и одржливост во обезбедувањето на електрична енергија на долг рок?“**.

Ревизијата на успешност е извршена согласно Годишната програма за работа на Државниот завод за ревизија за 2022 година.

Со ревизијата на успешност опфативме период од 2019 до 2022 година, при што за потребите на ревизијата беше опфатен претходен период и период по завршување на ревизијата до денот на изготвување на овој извештај.

За да одговориме на основното ревизорско прашање, ги определивме следните специфични прашања:

- Дали расположливите енергетски ресурси и постоечките производни капацитети може да обезбедат стабилност во производството на електрична енергија?
- Дали надлежните институции имаат преземено мерки за подобрување на енергетската ефикасност и ублажување на ефектите од енергетската криза?

Со извршената ревизија и обезбедените докази стекнавме разумно уверување дека:

Мерките и активностите кои се преземаат од надлежните институции во секторот енергетика не се доволно ефикасни за да обезбедат сигурност и одржливост во обезбедувањето на ЕЕ на долг рок во Република Северна Македонија. Државата располага со ограничени необновливи енергетски ресурси и застарени капацитети,

1

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

кои не можат да обезбедат стабилност во производство на ЕЕ. Тоа ја прави државата увозно зависна, а со кое е под директно влијание на цените на енергенсите и на ЕЕ на отворениот пазар, што посебно неповолно се одрази за време на енергетската криза. Во насока на остварување на преземените меѓународни обврски и обезбедување на „зелена енергија“ преземени се мерки и активности за зголемување на учеството на ОИЕ во вкупно произведена ЕЕ, но овие процеси се одвиваат без прецизни плански активности, со административни ограничувања и забавено темпо. Проектните активности за подобрување на енергетската ефикасност се со низок степен на имплементација и недоволна вклученост на општините. Донесени се повеќе мерки за ублажување на ефектите од енергетската криза, кои се делумно применети од институциите на централно и локално ниво и отсуствуваат контролни механизми за нивно следење, со цел да се добијат посакуваните резултати и ефекти.

Република Северна Македонија располага со ограничени ресурси на јаглен, а новите наоѓалишта сè уште не се експлоатираат, поради што се врши набавка на јаглен за кој се издвојуваат значителни финансиски средства. Производствените капацитети кои учествуваат во обезбедување на т.н. „базна“ енергија се застарени, што влијае на појава на чести дефекти, а со тоа и на намалување на производството на ЕЕ. Подолг временски период не се извршени големи инвестициски активности за модернизација на постоечките капацитети, како и изградба на нови кои користат енергенси што не ја загрозуваат животната средина, со што ќе се обезбеди поголемо производство на ЕЕ, енергетска стабилност и одржливост на долг рок. Иако се разгледувани можностите за зголемување на производството на ЕЕ од гас преку изградба на гасни електрани, истите се уште не се реализирани.

Производството на ЕЕ од ОИЕ учествува со околу 30% во вкупното производство на ЕЕ, а во периодот на енергетска криза заинтересираноста за ФЕЦ бележи тренд на зголемување. Со извршената ревизија утврдивме дека недостасуваат точни и детални информации за постапката за изградба на електроцентрали за производство на ЕЕ од ОИЕ, за начинот на приклучок во дистрибутивната и преносната мрежа и податоци за можната финансиска и временска рамка на инвестициите, што ја прави постапката сложена, бавна и не ефикасна. Постојат слабости во начинот на уредување на мерките за поддршка на производство на ЕЕ од ОИЕ кои предизвикуваат нарушување на начелото на конкурентноста при доделување на премии и на пазарот на ЕЕ. Искористената можност за раскинување на договорите од производителите кои користат повластени тарифи, на кои во минатиот период им е дадена државна поддршка во износ од 2.751.025 илјади денари, неповолно се одразила за време на енергетска криза.

Имплементацијата на националната политика за енергетска ефикасност треба да се врши преку активна вклученост на општините, за што предвидено е планирање

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

на активностите во Програми за јавно осветлување, Програми за енергетска ефикасност и годишни планови за нивна реализација. Со ревизијата утврдивме дека мал е бројот на општини кои имаат донесено Програми за енергетска ефикасност, што влијае на ненавремено планирање и преземање на мерки и активности за подобрување на енергетска ефикасност и заштеда на ЕЕ. Општините истовремено се соочуваат со проблеми за обезбедувањето на финансиски средства, административни и човечки ресурси и изградба на електроенергетски капацитети при реализација на политиките за енергетска ефикасност. Не е воспоставена платформа за следење на спроведените мерки за енергетска ефикасност како и остварените заштеди на енергија, а не е искористена ниту можноста дадена во законот за формирање на Фонд за енергетска ефикасност.

За надминување на состојбата со енергетската криза од страна на Владата донесени се задолженија и препораки за заштеда на ЕЕ од 15%, при што на вкупно ниво постигнати се заштеди, но поединечно голем број институции не ги почитувале мерките за штедење. Финансиски средства во износ од 17.197.808 илјади денари кои Владата во 2021 и 2022 година ги доделила како државна поддршка на најголемиот производител на ЕЕ во земјата, се потрошени за обезбедување финансиска поддршка за набавка на ресурси за производство на ЕЕ, набавка на ЕЕ на отворен пазар и други трошоци за одржување на тековната ликвидност на друштвото за справување со енергетската криза.

Нашите препораки дадени во овој извештај се во функција на укажување на потребата од неодојливи промени во начинот на управување со состојбите во енергетската политика на државата, преземање на мерки и активности од страна на надлежните институции за следење на реализацијата на стратешката рамка на државно и локално ниво, подобрување на производствените енергетски капацитети преку реализација на големите инвестициони проекти, поголема вклученост на ОИЕ во вкупното производство на ЕЕ и подобрување на енергетската ефикасност, се со цел да се зголеми подготвеноста на државата за справување со енергетска криза.

Од страна на законските застапници на АД ЕСМ Скопје, РКЕ, Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје и МЕ доставени се вкупно 25 забелешки, известувања, коментари и мислење на Нацрт извештајот на овластениот државен ревизор. Истите се разгледани и констатирано е дека 9 од нив претставуваат известувања и образложенија, 8 забелешки не се прифатени и 8 забелешки се делумно прифатени.

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

1. ВОВЕД

Првата светилка во Република Северна Македонија била вклучена во 1909 година кога била изградена првата електрична централа на парен погон, а електрификацијата во градовите се одвивала постепено. Во тоа време ЕЕ се произведувала во мали ХЕЦ, но имало и централи кои во работата користеле дизел гориво и јаглен.

По Втората светска војна било формирано „Федерално електро енергетско претпријатие“ кое управувало со сите електроенергетски ресурси во тогашната СФРЈ. Со текот на времето неговото име се менувало, а со независноста на Република Северна Македонија започнува и осамостојувањето на македонскиот енергетски систем. Во 2005 година единственото претпријатие, Електростопанство на Македонија АД за производство, дистрибуција и снабдување со електрична енергија, во државна сопственост Скопје се дели на три државни претпријатија, со што се одвојуваат производството, преносот и дистрибуцијата на ЕЕ¹. Во 2006 година дистрибуцијата на ЕЕ се приватизира², додека производството и преносот на ЕЕ го вршат двете акционерски друштва во државна сопственост³. Денес во државата преовладува производството на ЕЕ со употреба на фосилни горива⁴, со тенденција да се зголеми користењето на ОИЕ⁵. На слика број 1 е прикажана временската линија за развој на енергетскиот систем.

Слика број 1 – Временска линија за развој на енергетскиот систем

¹ Законот за преобразба на електростопанство на Македонија АД за производство, пренос и дистрибуција на електрична енергија во државна сопственост и негови измени Службен весник на Република Македонија бр.19/2004 и 109/2005

² Извор на информации: [ЕВН Македонија – Company Structure \(evn.mk\)](http://evn.mk)

³ АД МЕПСО Скопје и АД ЕСМ Скопје

⁴ Јаглен, природен гас, мазут (продукт кој се добива како остаток при дестилација на нафта)

⁵ Сонце, вода и ветер

Ревизорски тим:

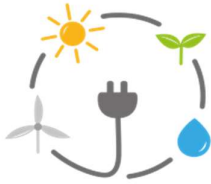
1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

1.1. Причини за извршување на ревизијата

Република Северна Македонија е земја која располага со ограничени количини на јаглен, а воопшто не располага со нафта и природен гас. Овие термо-енергетски ресурси претставуваат необновливи извори на енергија, односно неповратно се трошат. На територијата на државата утврдени се околу 20 наоѓалишта на јаглен. Зголемената потрошувачка на енергија во транспортниот сектор, намалувањето на квалитетот на јагленот во постоечките рудници, како и недостатокот на природни богатства, предизвикува зголемена зависност од набавка на реагенси за производство и набавка на ЕЕ. Ова се одразува неповолно и врз процесот на обезбедување на т.н. „базна“ енергија од страна на термо – капацитетите во државата, што го доведуваат во прашање стабилното снабдување со ЕЕ во државата.

Производството на ЕЕ од јаглен придонесува за поголеми емисии на стакленички гасови⁶, SO₂, NO_x⁷ и прашина и го намалува квалитетот на амбиентниот воздух. Во изминатиот период државите во светот прават напори и се движат кон сè поголема употреба на ниско – јаглеродна енергија. Глобалните енергетски трендови се поврзани со климатските промени и недостигот од ресурси. Во таа насока, голем број од земјите меѓу

кои и Република Северна Македонија се обврзале да го отстранат јагленот од употреба, а алтернативните решенија како што се ОИЕ да земат поголемо учество во идното производство и потрошувачка на енергија. Една од причините за вршење на оваа ревизија е да се утврдат предизвиците, мерките и степенот на нивна реализација во постигнување на наведените цели.

Во услови кога светот се соочува со енергетска криза, односно недостаток на ЕЕ или извори за нејзино производство, државите се соочуваат со раст на цената на струјата на берзата, ценовни шокови, потреси во економијата што влијае на животниот стандард. Цената на ЕЕ на слободниот пазар на ЕЕ, како и на унгарската берза HUPX во 2021 и 2022 година значително порасна. Почнувајќи од август 2021 година просечната месечна цена во континуитет е над 100 ЕУР/MWh, а највисокиот износ го достигна во август 2022 година, кога просечна цена изнесува 495 ЕУР/MWh.

⁶ Гасови кои предизвикуваат ефект на стаклена градина се јаглеродниот диоксид (CO₂), метанот (CH₄), азотен оксид (N₂O), флуоро – водороден јагленород (HFC), перфлуорокарбонати (PFCs) и сулфур хексафлуорид (SF₆)

⁷ SO₂ – сулфур диоксид и NO_x - нитрогенен диоксид

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Слика број 2 - Просечна месечна цена по НУ - НУРХ⁸ (ЕУР/МWh)

	2019	2020	2021	2022
јануари	73,23	52,96	58,29	198,92
февруари	49,56	39,85	50,85	194,27
март	39,72	29,77	55,04	285,58
април	46,47	25,33	62,94	189,18
мај	42,12	23,59	59,94	204,84
јуни	41,31	29,97	77,90	236,79
јули	54,95	36,68	95,15	371,10
август	58,69	37,60	109,02	495,29
септември	55,70	45,74	135,10	391,35
октомври	56,96	39,35	197,16	193,94
ноември	43,93	48,88	215,87	222,74
декември	41,08	58,18	245,81	261,15

Војната во Украина, која започна во февруари 2022 година, дополнително ја влоши енергетската криза⁹ и предизвика инфлација. Ова влијание на енергетската криза неповолно се одрази и на Република Северна Македонија, поради што Владата повторно донесе Одлука¹⁰ за постоење на кризна состојба во снабдувањето со ЕЕ на територија на целата државата од 1-ви септември 2022 година со времетраење од 30 дена, а со друга одлука ја продолжи кризната состојба до крајот на април 2023 година¹¹. Во истиот период се воведени и започнале да важат и мерките за штедење на ЕЕ со важност до март 2023 година.

⁸ НУРХ- Hungarian power exchange - Унгарска берза за струја <https://hupx.hu/en/market-data/dam/historical-data>

⁹ Во Република Северна Македонија кризна состојба беше прогласена со донесување на Одлука за постоење на кризна состојба во снабдувањето со електрична енергија бр.40-11328/1 од 09.11.2021 година во траење од 30 дена (Службен весник на Република Северна Македонија бр.252/2021) и Одлука за одобрување на продолжување на рокот за постоење на кризна состојба на целата територија на Република Северна Македонија заради недостиг на електрична енергија и состојбите на пазарите на електрична енергија бр.08-5211/1 од 09.12.2021 година, со која се продолжува рокот за кризна состојба до 9 јуни 2022 година (Службен весник на Република Северна Македонија бр.273/2021)

¹⁰ Одлука бр.41-7438/1 од 25.08.2022 година донесена на 74-та седница на Владата на Република Северна Македонија (Службен весник на Република Северна Македонија бр.188/2022)

¹¹ Одлука бр. 08-4043/1 од 30.09.2022 година (Службен весник на Република Северна Македонија бр.212/2022)

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Сите наведени причини преставуваат ризик од неисполнување на предвидените национални стратешки цели, но и потреба од обезбедување на сигурност на енергетскиот пазар за долг период.

Од тука, предмет на интерес во ревизијата на успешност е утврдување дали во минатиот период, како и периодот опфатен со ревизијата биле планирани активности за обезбедување на стабилност во производството на ЕЕ од аспект на т.н. „базна“ енергија и зголемено учество на ОИЕ. Од интерес на ревизијата се и преземени мерки за зголемување на енергетската ефикасност како и степенот на почитување на мерките за штедење донесени на национално ниво, со цел успешно справување со енергетска криза, но и обезбедување на сигурна енергетска иднина.

Една од приоритетните цели согласно Стратешкиот план за ревизија на ДЗР за периодот од 2021 до 2023 година се Целите за одржлив развој на Организација на обединетите нации¹². Од утврдените 17 ЦОР кои треба да се постигнат до 2030 година од страна на сите земји во светот, целта 7 – „Обезбедување пристап до достапна, сигурна, одржлива и модерна енергија за сите“ е тесно поврзана со оваа ревизија на успешност. Имено точките на оваа цел меѓу другото се однесуваат на „обезбедување универзален пристап до достапни, сигурни и модерни енергетски услуги, значително зголемување на уделот на ОИЕ во глобалното производство на енергија, подобрување на енергетската ефикасност, почиста технологија при користењето на фосилни горива, поттикнување на инвестициите во енергетската инфраструктура и технологиите за чиста енергија, проширување на инфраструктурата и подобрување на технологијата за обезбедување на модерни и одржливи енергетски услуги до 2030 година“.

Земајќи ги во предвид наведените аспекти, како и резултатите од извршените ревизии во 2020 и 2021 година и тоа: ревизиите на регуларност во АД ЕСМ Скопје и АД МЕПСО Скопје, како и ревизија на усогласеност на тема: „Експлоатација на водни ресурси при производство на електрична енергија за период од 2012 до 2021 година“, ДЗР утврди потенцијални ризици за вршење на ревизија на успешност на тема: „Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“ и истата ја предвиде и реализира согласно Годишната програма за 2022 година.

¹² Цели на одржлив развој на Организација на обединетите нации - претставуваат глобална рамка за креирање политики кои водат кон искоренување на сите форми на сиромаштија, нееднаквост, зачувување на животната средина, обезбедување на просперитет и мир.

Ревизорски тим:
1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:
.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

1.2. Предмет на ревизија

За иден енергетски развој, значајно е да се има прецизна идентификација на структурата за енергетско снабдување (сектори за снабдување со ЕЕ, топлинска енергија или комбинирано снабдување со енергија). Тоа значи дека треба добро да се проценат енергетските ресурси, расположливите технологии за производство на енергија и инфраструктурата за пренос и дистрибуција на ЕЕ.

Планирањето во секторот енергетика зависи од квалитативната и квантитативната процена на енергетските ресурси како: фосилни горива, хидро ресурси (главен постоечки ОИЕ во државата), локални и регионални климатски и метеоролошки услови кои овозможуваат искористување на обновливите енергетски ресурси: сонце и ветер.

За време на енергетската криза, но и претходно нашата држава се соочува со сериозен предизвик да ги задоволи потребите од ЕЕ. Основното производство на ЕЕ во последните 40 години е од ТЕЦ на јаглен од домашни резерви, за што годишно се трошат околу 7 милиони тони јаглен. Имајќи во предвид дека, резервите на јаглен (лигнит) во нашата земја се ограничени и изнесуваат околу 100 милиони тони во новите рудници и постојано се намалуваат¹³, се проценува дека резервите се доволни за обезбедување ЕЕ за следните 14 години. Од друга страна, декарбонизацијата во енергетскиот сектор претставува преземена меѓународна обврска, така што производството на ЕЕ од јаглен треба да се напушти и постепено да се воведува нова т.н. „базна“ енергија, која во интеграција со ЕЕ произведена од ОИЕ треба да го зголеми домашното производство, да ги намали набавките (увозот) на ЕЕ и истовремено да ги задоволи потребите на корисниците.

Поради сите изнесени состојби на централно и локално ниво произлезе дека предмет на ревизијата е да се оцени степенот на преземените мерки за зголемување на домашното производство на ЕЕ од необновливи и обновливи извори на енергија како и зголемување на енергетската ефикасност на централно и локално ниво и предизвиците со кои се соочуваат институциите за да се постигне истото.

1.2.1. Податоци од регионот за производството и потрошувачката на ЕЕ

Споредено со земјите во регионот во однос на изворите на ЕЕ состојбата е следна:

¹³ Извор на податоци: Извештај на енергетскиот Сектор на Република Северна Македонија во актуелното енергетско опкружување подготвен од страна на експертот ангажиран во ревизијата.

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Табела број 1 – Производство и потрошувачка на ЕЕ во земјите од регионот во 2021 година¹⁴

држава	јаглен	вода	ветер	заокружен број на жители изразен во милиони	потрошена ЕЕ во 2021 година GWh	произведена ЕЕ во 2021 година GWh	потрошена ЕЕ по жител KWh	разлика која се обезбедува од увоз GWh
Република Северна Македонија	39,3%	27,5%	2,0%	1,80	7.906	5.285	4,3922	2.621
Република Србија	60,4%	32,5%	2,8%	7,00	36.230	35.656	5,1757	574
Република Албанија	0,0%	99,5%	0,0%	2,80	8.962	8.414	3,2007	548
Република Црна Гора	38,2%	53,2%	8,5%	0,62	3.606	3.777	5,8158	
Република Босна и Херцеговина	57,6%	37,0%	2,2%	3,30	12.700	17.055	5,1683	
Република Косово	93,0%	4,7%	0,0%	1,80	6.885	6.207	3,8250	678

Согласно прикажаните податоци, Република Албанија е во најповолна положба, односно производството на ЕЕ е речиси целосно од ОИЕ или 99,5% од водните ресурси (хидроенергија). Република Србија има сопствено производство на ЕЕ кое е многу блиску до нејзините потреби, односно во 2021 година потрошувачката била само малку поголема од производството. Таа е најголем производител и најголем потрошувач на струја во регионот. ОИЕ во оваа земја учествуваат со 35,3% во вкупно произведената ЕЕ. Состојбата во Република Босна и Херцеговина во однос на производството е слична како во Република Србија и целосно ги задоволува сопствените потреби од ЕЕ во 2021 година. Во Република Црна Гора најголемо е производството на ЕЕ од хидро потенцијалите со 53%, ветерот учествува со 9%, а останатото производство е од јаглен, со што целосно ги задоволува сопствените потреби за ЕЕ. Во Република Косово производството на ЕЕ е целосно од јаглен 93% и мала количина, околу 10% се обезбедува од увоз. Република Северна Македонија се наоѓа во најнеповолна положба ако се има во предвид дека најголем дел од производството на ЕЕ или 39% е од јаглен, а потоа од водни ресурси 27,5%, додека 33% од потребната ЕЕ се обезбедува од набавки.

1.2.2. Главни системи и процеси на управување

Енергетскиот систем е систем кој го сочинуваат меѓусебно поврзани субјекти, уреди и постројки за производство, пренос, дистрибуција, потрошувачка или складирање на енергија којшто преставува една функционална целина и служи за снабдување на потрошувачите со енергијата од производителите, односно изворите на енергија.

Во Република Северна Македонија во 2022 година, произведени се 5.634 GWh ЕЕ од домашни производители, 1.471 GWh е нето увоз, а вкупните загуби на ЕЕ во

¹⁴ Извор на податоци: <https://www.slobodnaevropa.mk>, која податоците ги има земено од Регулаторни комисији и Државни заводи за статистика на земјите од Западен Балкан

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

електропреносниот систем се 972 GWh. Вкупно потрошената ЕЕ во 2022 година изнесува 7.105 GWh, од кои 20% се обезбедени со набавка на ЕЕ.

Состојбата со обезбедувањето на ЕЕ согласно потребите во Република Северна Македонија е прикажана на следниот табеларен преглед:

Табела број 2 - Биланс на потребите и обезбедувањето на електрична енергија во периодот од 2019 до 2022 година (во GWh)¹⁵

GWh	2019 година	2020 година	2021 година	2022 година	2021/20 (%)	2022/20 (%)	2022/21 (%)
Влез во ЕЕС ¹⁶	8.130	8.479	9.532	9.314	12,41	9.84	-2.29
Производство	5.658	5.128	5.285	5.634	3,07	9.88	6.60
Најголем производител ¹⁷	4.250	3.643	3.170	3.647	-12,98	0.12	15.05
Останати производители ¹⁸	1.059	1.091	1.705	1.578	56,22	44.58	-7.45
Производители со повластена тарифа	349	393	407	394	3,45	0.15	-3.19
Производители со премија		0.056	3	15	5.276,15		400.00
Вкупен увоз	2.472	3.352	2.940	2.209	-12.29	-34.10	-2.29
Бруто потрошувачка	7.483	7.459	7.906	7.105	6.00	-4.74	-24.86
Нето потрошувачка	6.504	6.476	6.865	6.133	6.01	-5.29	-10.13
Директни потрошувачи на пренос	963	957	924	643	-3.41	-32.78	-10.66
Регулиран снабдувач	3.807	3.562	3.688	3.754	3.53	5.38	-30.41
Останати дистрибутивни потрошувачи	1.734	1.957	2.252	1.736	15.10	-11.27	1.79
Загуби	979	983	1.041	972	5.90	-1.12	-22.91
Пренос	120	124	125	114	0.90	-7.98	-8.80
Дистрибуција	859	859	916	858	6.62	-0.13	-6.33
Извоз	646	1.011	463	523	-54.21	-48.27	45.68
Нето увоз ¹⁹	1.825	2.341	2.621	1.471	11.97	-37.16	-43.88
Увозна зависност %	24,39	31,38	33,15	20,70			
Удел на слобод. пазар %	49,13	52,24	53,34	47,16			

¹⁵ Извор на податоци: Годишен извештај за работата на РКЕ за 2021 година и нацрт верзијата на Годишен извештај за работата на РКЕ за 2021 година

¹⁶ Објаснување: ЕЕС - електроенергетски систем

¹⁷ РЕК Битола заедно со ТЕЦ Осломеј и хидроцентралите

¹⁸ Во останати производители се вклучени сите со исклучок на АД ЕСМ Скопје, производители од ОИЕ кои користат повластена тарифа и премија (ТЕ-ТО и други)

¹⁹ Нето увоз = Вкупен увоз - Извоз

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

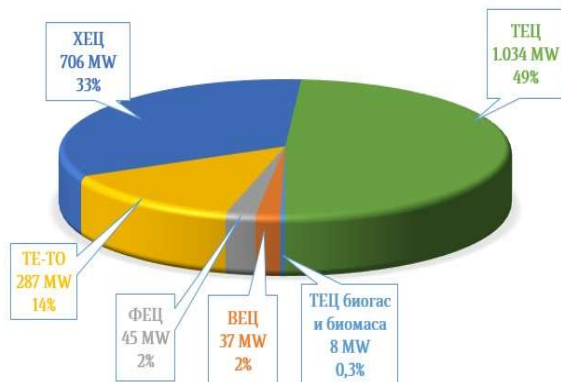
Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Инсталираниот капацитет на електроцентралите во нашата држава, изразен во моќност и процентуално учество е претставена на следниот графикон:

Графикон број 1 – Инсталирани производствени капацитети

Во електроенергетскиот систем во 2021 година постои тренд на зголемување на капацитетите за производство на ЕЕ од ОИЕ.

Согласно расположливите податоци од РКЕ новите производители на ЕЕ се со инсталиран капацитет од 14,2 MW и сите се приклучени на електродистрибутивната мрежа. Најголем дел од новите електроцентрали се ФЕЦ и мали ХЕЦ,²⁰

Производството на ЕЕ од ОИЕ не е константна ЕЕ и зависи пред се од

хидролошките услови. Во вкупното производство на ЕЕ за 2021 година, ОИЕ учествуваат со околу 30% и во споредба со 2020 година бележи тренд на пораст, додека учеството на ТЕЦ бележи пад на производството на ЕЕ²¹.

1.3. Правна и законска рамка

Правната рамка која ја уредува оваа област е:

- Закон за енергетика²²;
- Закон за енергетска ефикасност²³;
- Закон за основање на Агенција за енергетика на РМ²⁴;
- Закон за стратешки инвестиции во Република Северна Македонија²⁵;

²⁰ Извор на податоци: Годишен извештај за работата на РКЕ за 2021 година

²¹Извор на податоци: Годишен извештај за работата на Регулаторна комисија за енергетика и водни услуги за 2021 година

²² Службен весник на Република Македонија бр.96/2018, Службен весник на Република Северна Македонија бр.96/2019, 236/2022 година

²³ Службен весник на Република Северна Македонија бр.32/2020, 110/2021, 236/2022 година

²⁴ Службен весник на Република Македонија бр.62/05

²⁵ Службен весник на Република Северна Македонија бр.14/2020

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

- Закон за градење²⁶;
- Правилник за Обновливи извори на енергија²⁷;
- Правилник за повластени производители кои користат повластена тарифа²⁸;
- Правилник за методологијата за пресметка на учеството на енергија произведена од обновливи извори на енергија во бруто финалната потрошувачка на енергија²⁹;
- Одлука за целите на годишна динамика на порастот на учеството на енергијата од ОИЕ во финална потрошувачка на енергија³⁰;
- Одлука за националните задолжителни цели за учеството на енергија произведена од обновливи извори во бруто финалната потрошувачка на енергија и за учеството на енергија произведена од обновливи извори во финалната потрошувачка на енергија во транспортот³¹;
- Одлука за вкупната инсталирана моќност на повластените производители на електрична енергија³²;
- Уредба за мерките за поддршка на производство на електрична енергија од Обновливи извори на енергија³³;
- Уредба за повластени тарифи за електрична енергија³⁴ и
- Уредба за критериумите и условите за прогласување на кризна состојба во случаи на временски и природни непогоди, хаварии и нарушувања на пазари на електрична енергија, начинот на снабдување со електрична енергија во кризна состојба, мерките што се преземаат во случај на кризна состојба, како и правата и обврските на носителите на лиценци за вршење на електроенергетски дејности³⁵.

²⁶ Службен весник на Република Македонија” бр. 130/09, 124/10, 18/11, 18/11 Одлука на Уставен суд, 36/11, 49/11 Одлука на Уставен суд, 54/11, 13/12, 144/12, 25/13, 79/13, 137/13, 163/13, 27/14, 28/14, 42/14, 115/14, 149/14, 187/14, 44/15, 129/15, 217/15, 226/15, 30/16, 31/16, 39/16, 71/16, 103/16 Одлука на Уставен суд, 132/16, 35/18, 64/18, 168/18, „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 244/19, 18/20, 279/20, 227/22

²⁷ Службен весник на Република Македонија бр.112/19 и Службен весник Република Северна Македонија бр.240/19,138/22

²⁸ Бр.01-2193/1 на 6 јуни 2019 година

²⁹ Службен весник на Република Северна Македонија бр.167/2019

³⁰ Службен весник на Република Македонија, бр.100/2011

³¹ Службен весник на Република Македонија, бр.29/2019

³² Службен весник на Република Македонија, бр.29/2019

³³ Службен весник на Република Македонија, бр.29/2019 и Службен весник на Република Северна Македонија бр.278/2019 и 236/2021

³⁴ Службен весник на Република Македонија бр.56/2013.

³⁵ Службен весник на Република Северна Македонија бр. 246/21, 300/21, 74/22 и 188/22

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

1.4. Стратешка рамка

Стратегија за развој на енергетиката до 2040 година

Националните политики во секторот енергетика се определени во Стратегија за развој на енергетиката до 2040 година³⁶ којашто е изготвена согласно Законот за енергетика. Во неа се содржани идните планови за модернизација и трансформација на енергетскиот сектор во согласност со трендовите на ЕУ, со цел подобрување на енергетските услуги, намалување на загадувањето и зголемено учество на приватниот сектор, земајќи го во предвид развојниот потенцијал во Република Северна Македонија.

Главните цели кои треба да се постигнат со Стратегијата се однесуваат на обезбедување на стабилност и одржливост во енергетскиот сектор преку:

- максимална заштеда на енергија,
- задржување на енергетската зависност на 54% нето - увоз³⁷,
- ограничување на емисијата на стакленички гасови,
- значително зголемување на уделот на ОИЕ во бруто потрошувачката на ЕЕ,
- минимизирање на трошоците и
- правна и регулаторна усогласеност³⁸.

Стратегија за обновливи извори на енергија

Согласно законската регулатива во 2010 година донесена е Стратегија за обновливи извори на енергија³⁹. Оваа Стратегија била донесена со цел да се обезбедат информации за потенцијалот за производство на ЕЕ од ОИЕ за период до 2020 година. Стратегијата ги дефинира начинот и динамиката на постигнување на стратешките цели преку:

- определување на релевантните видови на ОИЕ во нашата држава,
- определување на законска и подзаконска рамка,
- финансиски импликации преку воведување на механизми за поттикнување на ОИЕ (повластени тарифи) и
- аспектите на животната средина односно намалувањето на стакленички гасови со користењето на ОИЕ.

³⁶ Службен весник на Република Северна Македонија бр.20/2020

³⁷ Според дефиниција преземена од web страна на Државен завод за статистика: нето-увоз = увоз-извоз; линк до страната [Државен завод за статистика \(stat.gov.mk\)](http://stat.gov.mk)

³⁸ <https://www.economy.gov.mk/mk-MK/news/strategii-2759.nspix>

³⁹ Службен весник на Република Македонија бр.125/ 2010 година

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Со донесувањето на новите законски решенија овие аспекти се земени во предвид во Планот за енергија и клима.

1.5. Надлежни институции

Во функционирањето на енергетскиот систем во Република Северна Македонија вклучени се повеќе институции и тоа:

Министерството за економија (МЕ) е надлежен орган за следење на состојбите на економската политика и нејзините влијанија меѓу другото во областа енергетика. Во рамките на МЕ воспоставен е Секторот за енергетика кој има надлежности да предлага, имплементира и следи мерки и политики за заштеда на енергијата, енергетска ефикасност, користење на ОИЕ и биогорива. Покрај овој Сектор, МЕ го сочинуваат уште 13 сектори, две независни одделенија и како орган во состав на министерството е Управа за наменско производство.

Регулаторната комисија за енергетика и водни услуги на Република Северна Македонија⁴⁰ (РКЕ) е основана во 2002 година⁴¹, а започнува со работа во 2003 година. Собранието на предлог на Владата ги именува и разрешува членовите и претседателот на РКЕ. Согласно директивите на ЕУ, кои се имплементирани во 2005 година, РКЕ се грижи за: сигурно, безбедно и квалитетно снабдување на потрошувачите со енергија, заштита на животната средина, потрошувачите, положбата на вработените во енергетскиот сектор и воведување и заштита на конкурентен пазар на енергија врз начелата на објективност, транспарентност и не дискриминираност. РКЕ е самостојно, непрофитно, регулаторно тело кое го регулира и контролира начинот на вршење на енергетските дејности од Законот за енергетика, во согласност со наведените начела. Составена е од 7 члена од кои еден претседател, додека стручните и административните служби се организирани во 8 сектори.

Агенција за енергетика на Република Северна Македонија (АЕ) е основана за поддршка во спроведувањето на енергетската политика во државата. Нејзини надлежности се да учествува во подготовка на стратегии и развојни планови и програми од областа на енергетиката, соработува со надлежното министерство, подготвува предлози на законски, подзаконски акти и технички прописи од областа на енергетиката, подготвителни и координативни активности за имплементација

⁴⁰ Забелешка: Согласно член 1 од Закон за изменување и дополнување на законот за енергетика од 2022 година, називот на РКЕ се менува и гласи: Регулаторната комисија за енергетика, водни услуги и услуги за управување со комунален отпад на Република Северна Македонија. Од информациите коишто ревизорскиот тим ги доби до надлежните лица, нивниот Статутот се уште не е променет.

⁴¹ Со Законот за изменување и дополнување на законот за енергетика Службен весник на Република Македонија бр. 94/02

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

на инвестициони проекти како и регионална соработка и координација на регионални проекти. Освен овие надлежности, Агенцијата дава мислења за програмите за енергетска ефикасност кои општините треба да ги донесуваат на секои три години. Составена е од 2 сектори со 2 одделенија во рамките на секторите.

АД за производство на електрична енергија Електрани на Северна Македонија во државна сопственост Скопје (АД ЕСМ Скопје) е основна и главна алка во електроенергетскиот систем. АД ЕСМ Скопје е најголем производител на ЕЕ. Формирано е со донесување на Одлука на Влада во 2005 година, за реконструирање на Електростопанство на Македонија АД Скопје со издвојување и основање на ново друштво за производство на ЕЕ. Организационата структура на АД ЕСМ Скопје се состои од: Дирекција, 7 подружници⁴² и основач е на друштва со ограничена одговорност основани од едно правно лице.

Оператор на електропреносниот систем на Република Северна Македонија, Акционерско друштво за пренос на електрична енергија и управување со електроенергетскиот систем, во државна сопственост, Скопје (АД МЕПСО Скопје), на ист начин како и АД ЕСМ Скопје е формирано во 2005 година со трансформацијата на Електростопанство на Македонија АД Скопје. Основна дејност на АД МЕПСО Скопје е непречен пренос на ЕЕ низ високонапонската мрежа и редовен и навремен тек на ЕЕ до своите клиенти: директните потрошувачи⁴³ и до дистрибутивните мрежи на ЕВН Македонија АД Скопје и на ЕСМ Енергетика Скопје. МЕПСО АД Скопје е одговорен за редовен пренос на електрична енергија од македонската граница до дистрибутивната мрежа на ЕВН Македонија АД Скопје или до директните потрошувачи. АД МЕПСО Скопје го организира и диспечира транзитот на ЕЕ, а воедно се грижи за балансирање на електроенергетскиот систем. Организационата структура на АД МЕПСО Скопје се состои од: Дирекција со три сектори и две подружници.

МЕМО ДООЕЛ Скопје е основан согласно Законот за енергетика во 2018 година и е друштво во целосна сопственост на АД МЕПСО Скопје. Во 2020 година се назначува за оператор на организираниот пазар на ЕЕ. Врши организација, ефикасно функционирање и развој на пазарите на ЕЕ. Преку оваа институција се врши исплатата на повластените производители кои користат повластена тарифа. Активностите на оваа институција се одвиваат главно во 3 оддели во рамките на кои работат 3 служби. Оваа институција е одговорна за воведување и функционирање на берза за ЕЕ. Македонската берза за ЕЕ, се планира да започне да функционира во

⁴² ХЕЦ Маврово, ХЕЦ Црни Дрим, ХЕЦ Тиквеш, ХЕЦ Треска, РЕК Битола, РЕК Осломеј, Енергетика

⁴³ Бучим, ОКТА, Макстил, Арчелор Митал, Југохром Фероалојс, Скопски легури, Фени Индустри, Македонски Железници

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

мај 2023 година, со што се очекува истата да има позитивни импликации за енергетскиот сектор во земјата и стабилизирање на цената на ЕЕ.

Министерството за транспорт и врски (МТВ) ги врши работите што се однесуваат на патниот, железничкиот, воздушниот сообраќај и нивната инфраструктура, како и други видови на транспорт и инфраструктура утврдени со закон. Во рамките на ова, министерството преку Секторот за документирање и управување со градежно земјиште издава одобренија за градење и за употреба на електроцентралите со моќност над 1MW. Организационата структура на овој Сектор се состои од 4 одделенија.

Акционерското друштво за производство на електрична енергија во државна сопственост (АД ТЕЦ Неготино) е основано со Одлука на Влада⁴⁴ во 2005 година. АД ТЕЦ Неготино работи во електроенергетскиот систем на Република Северна Македонија во производство на ЕЕ од мазут, но не произведува ЕЕ за тековни потреби туку се чува како „ладна резерва“ и треба веднаш да се вклучи во системот доколку се јави поголемо нарушување во снабдувањето. Во ноември 2021 година, АД ТЕЦ Неготино е пуштена во употреба за справување со енергетската криза. Друштвото е организирано во 4 служби.

ЕВН Македонија АД Скопје е енергетска компанија во Република Северна Македонија која е активна на пазарот од 2006 година. Оваа компанија ја сочинуваат ЕВН Хоме ДОО Скопје која ги снабдува со ЕЕ над 700.000 корисници, ЕВН Македонија Електроснабдување ДООЕЛ Скопје, ЕВН Македонија Електрани ДООЕЛ Скопје и Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје. Преку оваа компанија се одобруваат барањата за приклучок на дистрибутивната мрежа на новите електроцентрали.

Влада на Република Северна Македонија согласно Уставот ја утврдува политиката на извршувањето на законите и другите прописи на Собранието, ги предлага законите и републичкиот буџет и ја уредува внатрешната организација на министерствата. Владата како субјект поврзан со предметот на ревизија беше вклучена во: делот на донесување на стратешки, плански и програмски документи, одлуки за стратешки инвестициони проекти, начинот на следење на донесените мерки за заштеда на ЕЕ и доделена парична помош за справување со енергетската криза на АД ЕСМ Скопје.

Заедница на единиците на локалната самоуправа на Република Северна Македонија (ЗЕЛС) – е непрофитна организација на општините и Градот Скопје, во која тие се здружуваат доброволно и на рамноправна основа, заради заштита и унапредување на заедничките интереси.

⁴⁴ Одлука на Влада на Република Македонија бр.19-1889/1 од 16.05.2005 година

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

1.6. Финансиски средства

Финансиски средства кои се поврзани со оваа ревизија и се предмет на интерес се:

- вредност на склучени договори по спроведени јавни повици за набавка на јаглен, мазут и природен гас, за периодот 2019 – 2022 година од страна на АД ЕСМ Скопје во вкупен износ од **36.298.406 илјади денари** со вклучено ДДВ⁴⁵;
- исплатени средства за повластени производители на ЕЕ од ОИЕ, кои имаат склучено договор за користење на премија за периодот 2020 – 2022 година во износ од **10.619 илјади денари**;
- исплатени средства за повластени производители на ЕЕ од ОИЕ, кои ги раскинале склучените договори за користење на повластена тарифа во период 2019 – 2022 година во износ од **9.746.245 илјади денари**;
- одобрени финансиски средства од Владата⁴⁶ за АД ЕСМ Скопје, наменети за справување со кризната состојба во снабдувањето со ЕЕ, исплатени во 2021 и 2022 година од Буџетот на Република Северна Македонија⁴⁷ во вкупен износ од **17.197.808 илјади денари**;
- со цел зголемување на учеството на ОИЕ во вкупното производство и зголемување на енергетската ефикасност во периодот 2019 - 2022 година Владата на предлог на МЕ донесува годишна Програма за промоција на ОИЕ и поттикнување на енергетската ефикасност во домаќинствата со што биле обезбедени 149.523 илјади денари, а реализирани се вкупно **91.049 илјади денари** за надоместување на дел од трошоците за купување на: сончеви колекторски системи за домаќинствата и домаќинствата со ниски примања, фотонапонски панели за производство на ЕЕ во домаќинството и надоместување на дел од трошоците за купени и вградени ПВЦ или алуминиумски прозорци во домаќинствата.

Ревизијата смета за потребно да ги истакне и следните информации кои се поврзани со начинот на финансирање на оваа област:

⁴⁵ Износ на склучени договори по спроведени јавни повици за набавка на јаглен (8.585.418 илјади денари), мазут (24.732.279 илјади денари) и природен гас (2.980.708 илјади денари) со вклучено ДДВ

⁴⁶ Одлуки бр.: 40-11328/1 од 09/11/2021 година (4.000.000 илјади денари), 40-12552/1 од 14.12.2021 година (930.000 илјади денари), 40-13703/6 од 30.12.2021 година (364.000 илјади денари), 41-213/1 од 11.01.2022 година (670.000 илјади денари), 41 - 539/1 од 20.01.2022 година (615.000 илјади денари), 41-814/1 од 30.01.2022 година (53.808 илјади денари), 41- 978/2 од 08.02.2022 година (2.900.000 илјади денари), 41-1388/1 од 15.02.2022 година (665.000 илјади денари), 41-7538/1 од 31.08.2022 година (3.100.000 илјади денари), 41-10554/5 од 29.11.2022 година (700.000 илјади денари), 41-11525/2 од 20.12.2022 година (1.500.000 илјади денари) и 41-11803/3 од 27.12.2022 година (1.700.000 илјади денари)

⁴⁷ Раздел 04001 – Влада на Република Северна Македонија, програма П- мерки за справување со Ковид 19 кризата и други антикризни мерки, категорија.

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

- Со цел зголемување на енергетската ефикасност врз основа на Закон за задолжување⁴⁸, во 2021 година обезбедени се средства во износ од 25 милиони евра за Проект за енергетска ефикасност во јавниот сектор. Во ревизијата опфатена е третата компонента од проектот во износ од **5 милиони евра**.
- Врз основа на Законот за стратешки инвестиции во Република Северна Македонија биле објавени вкупно 3 јавни повици за поднесување барање за утврдување на статус на стратешки инвестиционен проект во периодот од 2020 до 2022 година. Заклучно со 28.02.2023 година поднесени се вкупно 22 барања за добивање на статус на стратешки инвестициони проекти од областа енергетика со инфраструктура (производство на ЕЕ од ОИЕ и енергетска ефикасност), а нивниот статус е: одбиени, во процес на евалуација и одлуки за прифаќање.

2. ЦЕЛИ, ОПФАТ И МЕТОДОЛОГИЈА НА РЕВИЗИЈАТА

2.1. Цели на ревизијата

Целта на ревизијата на успешност е да се даде оценка за тоа дали со преземените мерки и активности од надлежните институции во секторот енергетика се овозможува сигурност и одржливост во обезбедувањето на електрична енергија на долг рок.

Конкретните цели на ревизијата на успешност, кои се поврзани со поединечните предметни области на ревизијата, се однесуваат на оценување на:

- производството на електрична енергија во Република Северна Македонија, преку утврдување на состојбата на постоечките енергетски ресурси и производни капацитети во државата;
- обезбедените услови на долг рок за производство на базна енергија од не обновливи извори;
- пристапноста и достапноста на ОИЕ и зголемување на нивното учество во глобалното производство на електрична енергија, за што нашата држава има преземено меѓународни обврски;
- ефективноста на преземените мерки за подобрување на енергетската ефикасност и ублажување на ефектите од енергетската криза;
- степенот на исполнување на законските обврски за изработка на плански и програмски активности за подобрување на енергетската ефикасност од страна на единиците на локална самоуправа;
- следење на преземените мерки и постигнатите ефекти по дадените препораки и задолженијата (мерки) за ублажување на енергетската криза од страна на

⁴⁸ Закон за задолжување на Република Северна Македонија со заем кај Меѓународната банка за обнова и развој Светска банка, по договор за заем за финансирање на проектот за енергетска ефикасност во јавниот сектор (Службен весник на Република Северна Македонија број 77 од 06.04.2021 година).

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

надлежните институции.

2.2. Ревизорски прашања

Ревизијата на успешност треба да даде одговор на следното главно прашање:

Дали преземените мерки и активности од надлежните институции во секторот енергетика овозможуваат сигурност и одржливост во обезбедувањето на електрична енергија на долг рок?

За да се добие одговор на главното прашање, потребно е да се даде одговор на следниве специфични прашања и потпрашања:

1. Дали расположливите енергетски ресурси и постоечките производни капацитети може да обезбедат стабилност во производството на електрична енергија?

- Дали се обезбедени услови за производство на електрична енергија од необновливи извори?
- Дали учеството на ОИЕ придонесува за исполнување на националните цели (зголемување на учеството на ОИЕ во вкупното производство на ЕЕ)?

2. Дали надлежните институции имаат преземено мерки за подобрување на енергетската ефикасност и ублажување на ефектите од енергетската криза?

- Дали предвидените мерки во планските и програмски активности за подобрување на енергетската ефикасност даваат резултати?
- Дали се применливи и се следат мерките за ублажување на енергетската криза?

2.3. Опфат на ревизијата

Со ревизијата на успешност опфативме период почнувајќи од 2019 до 2022 година, при што по потреба беше опфатен претходен период и период по завршување на ревизијата до денот на изготвување на овој извештај. Проширување на временскиот период произлезе од потребата за анализирање на трендот на движење на одредени состојби, согледување на тековниот статус на состојбите, објективно информирање и давање применливи препораки за нивно надминување.

Со ревизијата на успешност беа опфатени следните субјекти: МЕ, РКЕ, АЕ, АД ЕСМ Скопје. Покрај наведените институции како субјекти поврзани со субјектите предмет на ревизија беа опфатени и: АД МЕПСО Скопје, АД ТЕЦ Неготино, Влада, МТВ, МЕМО ДООЕЛ Скопје, ЕВН Македонија АД Скопје и ЗЕЛС. Со цел добивање на дополнителни информации потребни за темата предмет на ревизија беа доставени и анкетни прашалници до 80 општини и Градот Скопје. Добиени се одговори од вкупно 29 општини.

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

2.4. Ревизорски критериуми

За оценка на главното прашање, специфичните прашања и потпрашања, во текот на ревизијата беа определени мерливи критериуми и показатели за оценка кои се прикажани во Прилог бр. 1 од овој ревизорски извештај.

2.5. Методологија

Ревизијата на успешност е извршена во согласност со Ревизорските стандарди на Врховните ревизорски институции (ISSAI) и Кодекс на етика на ДЗР.

2.5.1. Ревизорски пристап

При вршење на ревизијата го применивме пристапот ориентиран кон проблеми во комбинација со пристап ориентиран кон резултати. Пристапот ориентиран кон проблеми беше применет со цел да се оценат, проверат, анализираат и потврдат причините кои предизвикале надлежните институции да се соочат со проблеми при планирањето и креирањето на мерки и активности за справување со енергетска криза, но и да се потврди дали со преземените мерки може да се постигне ефикасност, стабилност и одржливост во обезбедувањето на ЕЕ на долг рок. Кај пристапот ориентиран кон резултати се осврнавме на прашањата поврзани со ефектите кои се постигнати и се остваруваат како резултат на преземените мерки од страна на надлежните институции за зголемување на енергетската ефикасност и надминување на енергетската криза.

2.5.2. Методи за собирање на информации

Основни методи за собирање на информациите кои ревизорскиот тим ги користеше во ревизијата беа:

- проучување на законска и подзаконска регулатива;
- доставена и добиена документација;
- интервјуа со надлежни лица и ангажиран експерт и
- увид и физичко набљудување.

2.5.3. Методи за анализа на информации

Собраните информации беа анализирани користејќи ги следните методи:

- компаративна анализа и систематизација на информации;
- оценка на веродостојноста, целосноста и точноста на добиените документи и
- примена на дедуктивен метод.

2.5.4. Согласно член 27 од Законот за државната ревизија и Меѓународните стандарди за ревизија ISSAI 300 Принципи на ревизија на успешност, точка 32

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Вештини, за потребите на ревизијата беа ангажирани надворешни стручни лица – експерти од областа на енергетиката.

2.5.5. Ревизијата на успешност е извршена во периодот од 19.10.2022 година до 30.03.2023 година, од тим на Државниот завод за ревизија.

2.5.6. Резултатите од спроведената ревизија на успешност беа презентирани на завршен состанок одржан на ден 03.05.2023 година со присуство на претставници од институциите кои беа предмет на ревизија.

Во периодот од 12.06. – 19.06.2023 година, од страна на законските застапници на АД ЕСМ Скопје, РКЕ, Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје и МЕ доставени се забелешки, известувања, коментари и мислења на Нацрт извештајот на овластениот државен ревизор кои се однесуваат на точките 1.1.,1.5.,2.3.,3.2.2., 3.2.3., 3.2.4., 3.2.8.,3.2.10., 3.2.12., 3.2.13., 3.3.2., 3.3.3., 3.3.4.,3.5.1.,3.5.3., препораките број 6, 7, 13, 14, 16, 32 и Прилог број 7. Истите се разгледани и констатирано е 9 од нив претставуваат образложенија за причините кои довеле до утврдените состојби и известувања за мерки и активности кои се преземени, додека забелешките на точките 2.3., 3.2.12., 3.2.13., 3.3.4., 3.5.1. и препорака број 6 не се прифатени поради не доставени докази кои би имале влијание на утврдените состојби, а забелешките на точките 1.1., 1.5., 3.2.2., 3.3.3., 3.2.10.,3.3.2.,3.5.3., 3.2.13., делумно се прифатени.

Добиени се известувања законските застапници на МТВ и ЗЕЛС во кои е наведено дека немаат забелешки на Нацрт извештајот на овластениот државен ревизор.

Забелешките на субјектот и одговорот на забелешките на Нацрт извештајот на овластениот државен ревизор се составен дел на Конечниот извештај на овластениот државен ревизор.

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

3. НАОДИ

3.1. Стратешки, плански и програмски документи

3.1.1. Стратегија за развој на енергетиката

Со одредбите од Законот за енергетика⁴⁹ предвидено е Владата на предлог на МЕ да донесе Стратегија за развој на енергетиката, во која меѓу другото треба да бидат определени долгорочните цели за развој на одделните енергетски дејности и да се обезбеди сигурност во снабдувањето со различни видови на енергија. Во 2019 година, Владата донела **Стратегија за развој на енергетиката во Република Северна Македонија до 2040 година** во која се интегрирани и климатските аспекти на енергетскиот сектор⁵⁰. Стратегијата се носи на секои пет години, а се однесува за нареден период од најмалку 20 години, а по оценка на Владата може и почесто.

На предлог на МЕ, Владата во рок од шест месеци од донесување на Стратегијата, има обврска да донесе **Програма за нејзина реализација**. Програмата се однесува за период од 5 години и со неа меѓу другото треба да се утврдат активностите на државните органи, органите на општините, вршителите на енергетските дејности и енергетските друштва кои обезбедуваат јавна услуга, динамика и финансиски средства за нивна реализација. Со извршената ревизија утврдивме дека е подготвена Нацрт Програма за реализација на Стратегијата за развој на енергетиката за период 2021 – 2025 година, но истата сè уште не е донесена и покрај тоа што законскиот рок за нејзино донесување е изминат. Ненавременото донесување на Програмата влијае врз навремено исполнување на долгорочните цели предвидени во Стратегијата, распределба и динамика на одговорностите по институции за нејзина имплементација, утврдување на потребните финансиски средства и нивните извори, како и неповолно влијае во справување со енергетската криза.

3.1.2. Стратегијата за искористувањето на обновливи извори на енергија

Владата на предлог на МЕ во рок од 6 месеци од денот на донесување на **Стратегијата за искористувањето на обновливи извори на енергија во Република Македонија до 2020 година** треба да донесе **Акциски план за ОИЕ за период од 10 години**⁵¹. Планот треба да содржи преглед и оценка на состојбата за енергетиката и пазарот на ОИЕ, споредбени анализи, индикативна траекторија, прогнози и мерки за исполнување на националните цели. Во 2010 година, Владата донела Стратегија

⁴⁹ Член 11 од Закон за енергетика

⁵⁰ Службен весник на Република Северна Македонија бр.20/2020

⁵¹ Член 172 од Законот за енергетика

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

за искористувањето на обновливи извори на енергија во Република Македонија до 2020 година. Врз основа на истата, донесен е Акциски план, кој е ревидиран во 2017 година, а го опфаќа периодот до 2025 година⁵². Со извршената ревизија утврдивме дека политиките и целите за развој на ОИЕ во изминатиот период постојано подлежат на измени во законската регулатива, со цел исполнување на прифатените меѓународни обврски на нашата држава кон Енергетската заедница⁵³. Во 2022 година со донесувањето на измените на Законот за енергетика укината е одредбата со која се предвидува донесување на стратешки и акциони планови за ОИЕ. Согласно новите законски решенија⁵⁴, националните цели за ОИЕ предвидено е да се определуваат во **План за енергија и клима**⁵⁵, којшто МЕ во соработка со МЖСПП го има изработено и истиот како оперативен стратешки плански документ со Заклучок на Влада е усвоен⁵⁶.

Истакнуваме дека со измените на Законот за енергетика во 2022 година, предвидено е донесување на уште еден плански документ - **Индикативен план за изградба на капацитети за производство на електрична енергија од ОИЕ**. Индикативниот план треба да содржи податоци за технологиите за производство на ЕЕ и вкупната инсталирана моќност по региони на кои што може да се приклучи електропреносниот/електродистрибутивниот систем. Формата и содржината на Индикативниот план, потребните податоци од институциите и роковите за нивна достава, како и начинот на известување за реализација на планот, треба да ги пропише министерот за економија. Со ревизијата утврдивме дека подзаконскиот акт не е донесен, иако законскиот рок (ноември 2022 година) за негово донесување е изминат, поради што Индикативниот план не е изготвен. Отсуството на плански податоци за можните технологии за производство на ЕЕ како и податоци за вкупна инсталирана моќност, негативно се одразува во начинот на планирање и спроведување на активностите за приклучување на новите енергетски објекти кон преносните и дистрибутивни системи по региони. Една од причините за наведената состојба се ограничените човечки ресурси во Секторот за енергетика при МЕ, којшто е вклучен во изработката на актите.

⁵² Акционен план за ОИЕ до 2025 година со визија до 2030 година (Службен весник на Република Македонија бр.207/2015 година) и Акционен план за изменување на акцискиот план за ОИЕ (Службен весник на Република Македонија бр.51/2017 година).

⁵³ Енергетска заедница е меѓународна организација воспоставена помеѓу ЕУ и повеќе трети земји со цел да се прошири внатрешниот енергетски пазар на ЕУ во Југоисточна Европа и во други региони.

⁵⁴ Член 51 од Закон за изменување и дополнување на законот за енергетика (Службен весник на Република Северна Македонија бр.236/2022 година)

⁵⁵ Национален план за енергија и клима на Република Северна Македонија

⁵⁶ Нацрт записник од 49 - та седница на Влада на Република Северна Македонија одржана на 31 мај 2022 година

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Честите промени во регулативата влијаат врз континуитетот на активностите, следењето и прилагодувањето на новите состојби со веќе постоечките акти кои опфаќаат подолг временски период. Со оглед на тоа дека во претходниот период стратегиите и плановите се изработувале како дел од проектни активности, недостатокот на човечки (10 вработени лица) и финансиски ресурси во МЕ, го зголемува ризикот од негово влијание врз временската рамка за подготовката на актите кои се предвидени со измените на Законот за енергетика и условено е од временската рамка на проектните активности.

3.1.3. Стратегија за реконструкција на згради за домување

МЕ во соработка со МТВ треба да изготват и да и предложат на Владата, Стратегија за реконструкција на згради за домување, јавни и комерцијални згради⁵⁷. Во Стратегијата е предвидено да содржи: преглед на националниот фонд на згради, врз основа на претходно изготвена типологија на згради, идентификување на трошковно - ефективни пристапи за реконструкција на зградите по видови и климатски зони, политики и мерки за подобрување на енергетската ефикасност при реконструкции на згради, идна перспектива со цел насочување на инвестициските одлуки од страна на сопствениците, градежната индустрија и финансиските институции и процена за очекувана заштеда на енергија.

Крајниот рок за изготвување на Стратегијата бил февруари 2022 година, но до денот на извршување на ревизијата на успешност истата не е донесена. Надлежните вработени во МЕ отпочнале активности во делот на подготовка на националниот фонд на згради односно извршена е типологија на згради⁵⁸.

Покрај овој стратешки документ, во насока на зголемување на енергетската ефикасност, во законската регулатива е предвидено⁵⁹ дека Владата на предлог на МЕ, треба да донесе и Уредба со која се утврдува обврзувачка шема за енергетска ефикасност (ОШЕЕ). ОШЕЕ треба да ја применуваат обврзаните страни (операторите на системите за дистрибуција и/или снабдувачите со енергија) сè со цел постигнување на заштеди во финалната потрошувачка на енергија. Уредбата треба да содржи: определени цели и методологија за пресметка на годишни заштеди во потрошувачката на финална енергија, мерки за постигнување на целите за енергетска ефикасност, како и начинот на известување и следење на заштедите. Доколку обврзаните страни не преземат мерки за постигнување на годишна

⁵⁷ Член 31 од Закон за енергетска ефикасност

⁵⁸ Изготвен е список на згради со вкупна корисна подна површина над 250 м² со податоци за минимални барања за енергетски карактеристики кои се во сопственост/се користат од јавниот сектор [Инвентар на институциите на централна власт МК.pdf \(economy.gov.mk\)](#)

⁵⁹ Член 14 од Закон за енергетска ефикасност

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

заштеда, со законот е предвидено тие да плаќаат средства во Фондот за енергетска ефикасност (кој се уште не е формиран). Крајниот рок за донесување на Уредбата бил август 2020 година, но до денот на извршување на ревизијата истата не е донесена.

Отсуството на наведениот стратешки плански документ и подзаконски акт, кои се од особено значење за подобрување на енергетската ефикасност, следење и мерење на заштедите во финалната потрошувачка на ЕЕ не овозможуваат ефикасно планирање и спроведување на политиките и мерките за намалување на потрошувачката на ЕЕ, односно исполнување на целите за заштеда на годишно ниво и ублажување на климатските промени.

3.2. Необновливи извори на енергија

Фосилните горива претставуваат обновливи извори на енергија и затоа истите треба рационално да се користат, со оглед на нивното силно влијание во секојдневието. Нивната употреба расте, резервите се намалуваат, па затоа нивната цена е во постојан пораст. Без овие ресурси би бил отежнат животот на луѓето. Фосилните горива ги опфаќаат: јагленот, нафтата и природниот гас. Подолго време се работи на тоа да се изнајдат нови енергетски потенцијали што би ги замениле претходните. Нивното искористување треба да биде планско и рационално, треба да се користат исклучиво во услови на оптимален технолошки и индустриски развој, за да се избегне нерационално користење и неповратна загуба⁶⁰.

Добивањето на ЕЕ во ТЕЦ се одвива со претворање на енергијата на фосилните горива во ЕЕ. Најголем производствен капацитет на ЕЕ во рамките на државата е АД ЕСМ Скопје, каде е воспоставен РЕК Битола со своите три блока, секој од по 233 MW и нето годишно производство од околу 1.200 GWh по блок. Комбинатот е целосно заокружена производствена целина со повеќе единици. Оваа термоелектрана како основно гориво користи јаглен, кој е со просечна калоричност од 1.540 kJ/kg. АД ЕСМ Скопје управува и со термокапацитетите РЕК Осломеј во Кичево, со инсталирана моќност на блокот од 125 MW и во подружница Енергетика со моќност од 8 до 100 MWh. Термокапацитет е подружницата Енергетика, која е проектирана и изградена да овозможи комплетно снабдување со ЕЕ, технолошка пареа и врела вода за греење на сите потрошувачи во објектот на поранешна „Железара“. Овој капацитет како основно гориво го користи природниот гас. Во Република Северна Македонија има уште една ТЕЦ во Неготино со капацитет од 198 MW, која за производство на ЕЕ користи мазут. Овие термоелектрани се изградени во периодот од 1978 до 1988

⁶⁰ „Фосилните горива како извор на енергија (резерви и ресурси)“, Spasovski, Orce i Spasovski, Daniel, Зборник на трудови, Четиринаесетти меѓународен симпозиум „Енергетика“ – 2012, Охрид. pp. 1-10.

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

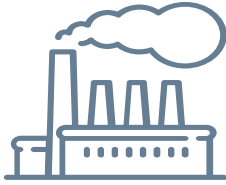
Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

година од минатиот век, но се уште претставуваат капацитети за обезбедување на „базна“ енергија во Република Северна Македонија⁶¹.

3.2.1. Јаглен како енергенс за производство на ЕЕ

Јагленот е доминантен електроенергетски ресурс за производство на ЕЕ и заедно со гасот учествуваат со повеќе од 50% во производството на ЕЕ во ЕУ.

Јагленот – лигнит е основен енергенс и во електроенергетскиот систем во Република Северна Македонија. Јагленот се применува и во индустријата, но и за широка потрошувачка, поради што е од суштинска важност понатамошното истражување на неговите извори, експлоатација и користење⁶².

Вкупните резерви на јаглен заедно со потенцијалите од Пелагонискиот басен се проценуваат на 2.5 милијарди тони. Во нашата држава, јагленот е лигнит со релативно ниска калорична вредност и висока содржина на влага и pepел⁶³.

Постојните и потенцијалните наоѓалишта на јаглен кои се значајни за производство на т.н. „базна“ енергија на електроенергетскиот систем на државата се наоѓаат во Пелагонискиот басен (ПЈС⁶⁴, Брод – Гнеотино и Живојно) и Кичевскиот басен (Осломеј (Исток и Запад), Гуштерица и Чукале.

Слика број 3 - Рудници на јаглен за производство на ЕЕ

За потребите на РЕК Битола се врши експлоатација на јаглен (лигнит) во рудниците ПЈС и Брод-Гнеотино, додека за РЕК Осломеј поради исцрпеност на рудниците се врши набавка на јаглен. Покрај

⁶¹ https://www.esm.com.mk/?page_id=110

⁶² https://www.esm.com.mk/?page_id=111

⁶³ Цврстиот јаглен е јаглен со бруто калориска вредност еднаква или поголема од 24 000 kJ/kg. Подбитуменски јаглен е јаглен кој не се агломира со бруто калориска вредност еднаква или поголема од 20 000 kJ/kg и помала од 24 000 kJ/kg кои содржат повеќе од 31% испарливи материи на база без сува минерална материја. Лигнит е јаглен кој не се агломира со бруто калориска вредност помала од 20 000 kJ/kg и поголема од 31% испарливи материи на база без сува минерална материја (извор на информација: Евростат <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/38154/6935814/AQ2014-COAL-instructions.pdf/fb6e6d89-aa7d-4a5a-ba2a-846851b87135>)

⁶⁴ ПЈС Подинската јагленова серија лежи под експлоатираниот рудник Суводол и зафаќа површина од околу 3 км²

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

експлоатацијата на јаглен, во РЕК Битола исто така се врши набавка на јаглен со цел хомогенизација и подобрување на квалитетот на јагленот од постојните рудници. Во Табела број 3 прикажано е производството на ЕЕ од јаглен:

Табела број 3 - Произведена ЕЕ во период од 2019 до 2022 од ТЕЦ во однос на вкупното производство на АД ЕСМ Скопје⁶⁵

	2019	2020	2021	2022
Вкупно во РСМ [GWh]	5.658,00	5.128,00	5.285,00	5.634,00
Вкупно ЕСМ [GWh]	4.231,70	3.590,10	3.227,40	3.711,90
ТЕЦ [GWh]	3.238,80	2.471,60	2.037,50	2.584,00
ТЕЦ од Вкупно РСМ [%]	57%	48%	39%	46%
ТЕЦ од Вкупно ЕСМ [%]	77%	69%	63%	70%
Цена на произведена ЕЕ РЕК Битола во EUR/MWh	37,45	50,36	69,28	61,90
Цена на произведена ЕЕ РЕК Осломеј EUR/MWh	231,75	248,43	173,00	220,98

Анализата покажува дека во периодот од 2019 до 2022 година учеството на ТЕЦ на АД ЕСМ Скопје во вкупно произведената ЕЕ во државата бележи тренд на намалување. Најголемо производство од ТЕЦ е остварено во 2019 година со учество од 57% во вкупното производство на ЕЕ во државата, додека најмало производство е забележано во 2021 година од 39%, во која година започнува и енергетската криза. Една од причините за оваа состојба е староста на капацитетите, поради што во 2021 и 2022 година се појавиле непредвидени дефекти кои влијаеле на намалување на производството на ЕЕ.

Рудници во АД ЕСМ Скопје

АД ЕСМ Скопје во периодот од 2019 до 2022 година за производство на ЕЕ од јаглен врши ископ од 2 рудника: ПЈС и Брод-Гнеотино. Добиените податоци од РЕК Битола за количината на јаглен во рудниците се прикажани во следната табела:

Табела број 4 - Количини на јаглен во рудниците во РЕК Битола

Рудник	Период	000 тони		
		Вкупни експлоатациони количини	Откопани количини	Преостанати експлоатациони количини
ПЈС	2017 - 2022	50.000	20.939	29.061
Брод Гнеотино	2010 - 2022	31.300	14.183	17.117
Живојно	2023 -	23.600	0	23.602
Вкупно		104.900	35.122	69.780

⁶⁵ Извор на информација: документ генериран од АД ЕСМ Скопје и РКЕ

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Табелата покажува дека преостанатите експлоатациони количини на јаглен во рудниците изнесуваат 69.780 илјади тони, а според стручните служби неговиот квалитетот е со ниска калорична вредност⁶⁶ (околу 3 пати пониска од максималната пропишана калорична вредност за лигнитот) и потребно е дополнителна набавка на калоричен јаглен со цел да се направи негово хомогенизирање .

Имајќи го во предвид мислењето од експертите во областа, дека годишно се потребни околу 7 милиони тони јаглен за производство на ЕЕ која би ги задоволела потребите, преостанатите резерви на јаглен од рудниците би се користеле во следните десет години. Поради недоволното количество на јаглен и неговата ниска калоричност со цел да го зголеми производството на ЕЕ, АД ЕСМ Скопје врши набавка на јаглен, особено во 2021 и 2022 година.

Според податоците од субјектот, за јагленовите наоѓалиште Гуштерица и Чукале, проценетите количини на јаглен на двете локации изнесуваат 3.000 илјади тони лигнит⁶⁷ . Имено, иако за двете јагленови наоѓалишта истражните работи се завршени, во тек се активности за обезбедување на потребната документација за работа и сè уште не се вршат ископувања на овие локалитети.

Земајќи ги во предвид овие состојби, со ревизијата извршивме анализа на податоците за состојбата на јагленот во РЕК Битола, при што утврдивме дека во периодот од 2019 до 2022 година постои неусогласеност на евидентираните податоци за количините за откопан, увезен и потрошен јаглен со залихата на јаглен на депонијата во РЕК Битола. Податоците и разликите се прикажани во следната табела:

Табела број 5 – Преглед на обезбеден и потрошен на јаглен за РЕК Битола

000 тони

Година	Откопан јаглен	Увезен јаглен	Потрошен јаглен	Залихата на јаглен на депонијата на 31.12	Пресметка на залиха на јаглен според ревизијата	Разлики
1	2	3	4	5	6=5 (претходна година)+2+3-4	7=6-5
				287		
2019	4.880	0	5.560	68	-393	461
2020	4.326	0	4.854	23	-460	483
2021	4.378	5	3.834	205	572	-367
2022	5.004	271	4.583	305	897	-592
Вкупно	18.588	276	18.831			

⁶⁶ Рудникот ПК ПЈС е со просечна калорична вредност 1.550 kcal/kg или 6490 KJ/kg, во Рудникот ПК Брод Гнеотино е со просечна калорична вредност 1.450 kcal/kg или 6.071 KJ/kg и во Рудник ПК Живојно е со просечна калорична вредност 1.500 kcal/kg или 6.281 KJ/kg.

⁶⁷ Калоричната вредност на јагленовите наоѓалишта се движи помеѓу 1500-1600 kcal, додека купениот (набавениот) јаглен се движи помеѓу 1.750 и 2.300 kcal

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Наведената состојба укажува дека податоците со кои располага друштвото не се прецизни, целосни и потврдени, што оневозможува точно утврдување на залихите на јаглен на крајот на годината, како и планирање на потребните количини и активности за ископ или набавка на јаглен.

За разлика од податоците во РЕК Битола, состојбата за ископан, увезен и потрошен јаглен од РЕК Осломеј, рудникот Осломеј Запад се усогласени со депонијата што е претставено на следната табела:

Табела број 6 – Преглед на обезбеден и потрошен јаглен за РЕК Осломеј

000 тони

Година	Откопан/ Испорачан јаглен	Увезен јаглен	Потрошен јаглен од рудник	Потрошен јаглен од набавка	Залихата на јаглен на депонијата на 31.12	Залиха на јаглен според ревизијата	Разлики
1	2	3	4	5	6	7=6 (претходна година)+2+3-4-5	7=6-5
					58		
2019	214	0	263		9	9	0
2020	234	0	224		19	19	0
2021	155	285	155	285	19	19	0
2022	46	460	46	456	23	23	0
Вкупно	649	745	688	741			

Во РЕК Осломеј, во периодот од 2019 до 2022 година за производство на ЕЕ биле откопани 649 илјади тони јаглен, набавени се 745 илјади тони јаглен и потрошен 1.429 илјади тони јаглен за производство на ЕЕ. Состојбата на депонијата на 31.12.2022 година изнесува 23 илјади тони јаглен.

Според националната енергетска стратегија, како и состојбите во термоенергетскиот сектор (застарени термоцентрали со намалена количина на домашен јаглен) тенденцијата на производство на ЕЕ од ТЕЦ кои користат јаглен би се намалувала во следните години. Преодна транзиција, од јаглен во декарбонизиран енергетски сектор се очекува да се постигне со замена на ТЕЦ на јаглен во ТЕЦ на природен гас или без водородно гориво⁶⁸.

3.2.2. Набавка на јаглен

Набавките на јаглен во АД ЕСМ Скопје, се вршат врз основа на т.н. „отворен систем“ со јавен повик, и се ослободени од ЗЈН⁶⁹. Со примена на „отворен систем“,

⁶⁸ Извор на податоци: Извештај на енергетскиот Сектор на Република Северна Македонија во актуелното енергетско опкружување подготвен од страна на експертот ангажиран во ревизијата.

⁶⁹ Член 23 став 1 точка 10 од ЗЈН

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

секој заинтересиран ЕО може слободно, во секое време за траењето на системот, да достави своја понуда. Оваа форма на спроведување на јавниот повик не е пропишана со донесениот Интерен прирачник за спроведување на набавки без примена на одредбите од ЗЈН, кој што е составен дел од Упатството за јавни набавки⁷⁰.

Со ревизијата утврдивме дека АД ЕСМ Скопје, пред објавување на јавните повици во сите случаи не прави анализа на набавката на јаглен за утврдување на потребните количини и карактеристики, во корелација со можноста потребната ЕЕ да ја набавува на отворен пазар како поисплатлива можност. Во одредени постапки, УО ја разгледувал доставената понуда од ЕО, што може да има директно влијание врз изборот во постапката. Исто така, утврдивме дека со Интерниот прирачник не е прецизиран делот за потребната документација која треба да ја достават ЕО, начинот на евалуација на понудите и роковите на спроведување на постапките за набавка на јаглен. Поради непрецизирани рокови, Комисијата сама одлучува кога ќе ја изврши евалуацијата на понудите.

Во периодот од 2019 до 2022 година, спроведени се девет „отворени системи“ за набавка на јаглен, од кои еден е поништен, а склучени се 13 договори⁷¹ за потребите на РЕК Битола и РЕК Осломеј, во вкупен износ од 8.277.906 илјади денари без ДДВ, или 134,6 милиони евра и реализација од 5.087.078 илјади денари без ДДВ или 82,7 милиони евра. По овие договори, набавени се вкупно 1.206 илјади тони јаглен (детални податоци за јавните повици се прикажани во Прилог број 2).

Иако АД ЕСМ Скопје нема обврска да ги применува одредбите од ЗЈН во случај кога предмет на набавка е гориво за производство на енергија, наведениот начин на планирањето и спроведувањето на јавните повици за набавка на јаглен непосредно влијае на конкуренцијата, еднаквиот третман на ЕО, економичното и ефикасно вршење на дејноста на друштвото.

3.2.3. Набавка на помошна механизација и услуги за ангажирање на помошна механизација

АД ЕСМ Скопје во периодот опфатен со ревизија има спроведено шест постапки за набавка на помошна механизација, ревитализација, возила и резервни делови во вкупен износ од 1.561.897 илјади денари без ДДВ или 25,3 милиони евра и вкупна реализација од 956.408 илјади денари или 15,5 милиони евра. При тоа склучени се 56 договори, од кои 18 договори се финансирани од сопствени средства, а за 38

⁷⁰ Одлука за измена на Упатство за јавни набавки РУ-К-0840-101 бр. 02-1195/401/3 од 28.02.2023 година кое донесено по дадена препорака во спроведена ревизија на регуларност во АД ЕСМ Скопје за 2020 година.

⁷¹ Еден договор од потпишаните е раскинат

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

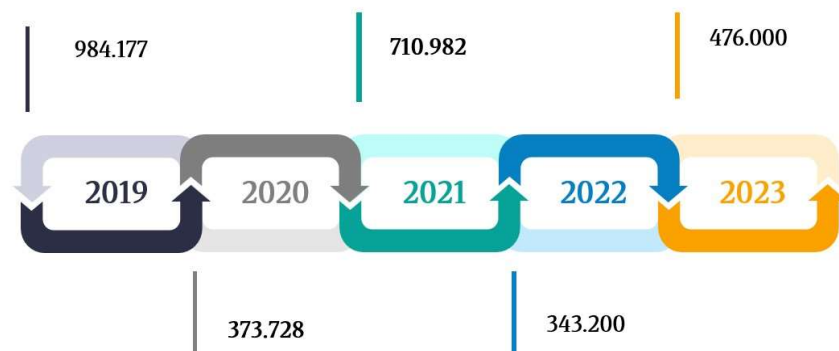
.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

договори како извор на финансирање се користат кредитни средства (подетално во Прилог број 3). Со извршената ревизија утврдивме дека, при планирање на постапките за јавни набавки на нова помошна механизација, кои се спроведени во 2020 и 2022 година, а се реализирани вкупно 1.475.123 илјади денари (23,9 милиони евра), нема анализи за утврдување на потребата и економската исплатливост на набавките, особено што залихите на јаглен во државата се намалуваат. Врз основа на извршениот увид и добиените податоци од субјектот, механизацијата е ставена во функција и се користи.

Утврдивме дека и покрај набавената помошна механизација и резервни делови за истата, во периодот од 2020 до 2022 година сè уште се користат услуги за ангажирање на помошна механизација, за што се склучени договори во износ од 1.530.182 илјади денари (25 милиони евра) без вклучено ДДВ (подетално во Прилог број 4). Од анализата на склучените договори за набавка на услуга за ангажирање на механизација заклучивме дека трошоците по овој основ не бележат континуиран тренд на намалување, што може да се види на графички приказ:

Графикон број 2 - Износ на склучени договори во 000 денари за набавка на услуга за користење помошна механизација во периодот 2019 – јануари 2023 година

Неоспорувајќи ги заложбите за модернизација и набавка на нова механизација во РЕК Битола и замена на застарената опрема, укажуваме на потребата од анализи и испитувања за потврдување на потребата и специфицирање на набавката, како и физибилити студии со кои треба да се утврдат потенцијалните позитивни и негативни ефекти од набавката пред да се инвестира значителни финансиски средства и време.

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

3.2.4. Дефекти и ремонти во ТЕЦ

Континуираната работа на ТЕЦ Битола и ТЕЦ Осломеј е од исклучително значење за задоволување на потребите со ЕЕ во државата. За време на вршењето на ремонти ТЕЦ не работат, односно се во застој и не се врши производство на ЕЕ. Направените ремонти во периодот од 2019 до 2022 година на Блоковите 1, 2 и 3 во ТЕЦ Битола се прикажани на следната табела⁷²:

Табела број 7 - Годишен ремонт, резерва, дефекти и часови на работа во погон во ТЕЦ Битола

	2019 година			2020 година		
	Блок 1 ТЕЦ Битола	Блок 2 ТЕЦ Битола	Блок 3 ТЕЦ Битола	Блок 1 ТЕЦ Битола	Блок 2 ТЕЦ Битола	Блок 3 ТЕЦ Битола
	Граењена испад[h]					
Годишен ремонт	913:35:00	2107:15:00	1412:40:00	1611:11:00	1119:15:00	1720:54:00
Резерва	410:52:00	804:14:00		962:23:00	2046:43:00	1792:06:00
Дефекти	888:40:00	162:51:00	572:23:00	482:17:00	20:57:00	176:24:00
Вкупно годишен ремонт+резерва+дефекти	2213:07:00	3074:20:00	1985:03:00	3055:51:00	3186:55:00	3689:24:00
Вкупно часови во погон	6546:53:00	5685:40:00	6774:57:00	5728:09:00	5597:05:00	5094:36:00

	2021 година			2022 година		
	Блок 1 ТЕЦ Битола	Блок 2 ТЕЦ Битола	Блок 3 ТЕЦ Битола	Блок 1 ТЕЦ Битола	Блок 2 ТЕЦ Битола	Блок 3 ТЕЦ Битола
	Граењена испад[h]					
Годишен ремонт	1874:44:00	1346:45:00	699:47:00	638:59:00		
Резерва	1095:37:00	2570:53:00	1000:53:00			
Дефекти	439:51:00	222:10:00	3324:12:00	482:10:00	216:38:00	8758:51:00
Вкупно годишен ремонт+резерва+дефекти	3410:12:00	4139:48:00	5024:52:00	1121:09:00	216:38:00	8758:51:00
Вкупно часови во погон	5349:48:00	4620:12:00	3735:08:00	7638:51:00	8543:22:00	01:09:00

Од анализата на податоците констатираме дека во 2022 година Блокот 3 на РЕК Битола бил во дефект 8.759 часа (365 дена) т.е. во погон функционираше само 1 час, додека Блокот 2 има 217 часа (9 дена) дефекти и Блокот 1 има 482 часа дефекти (20 дена), што влијае на помало количество на произведена ЕЕ.

⁷² Извор: Податоци генерирани од субјектот

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Табела број 8 - Годишен ремонт, резерва, дефекти и часови на работа погон во ТЕЦ Осломеј

	2019 година	2020 година	2021 година	2022 година
	Траење на испад [h]			
Годишен ремонт		2724:02:00	729:19:00	
Резерва	7344:28:00	3799:45:00	3306:35:00	4028:43:00
Дефекти	85:40:00	676:52:00	1730:58:00	845:38:00
Вкупно испади	7430:08:00	7200:39:00	5766:52:00	4874:21:00
Вкупно часови во погон	1329:52:00	1583:21:00	2993:08:00	3885:39:00

Од анализата на податоците за РЕК Осломеј констатираме дека во 2019 и 2022 година во ТЕЦ Осломеј не е направен годишен ремонт, иако во 2019 година, ТЕЦ Осломеј функционираше во најголем дел од времето како Резерва 7.344 часа (306 дена), додека во 2022 година 4.028 часа (168 дена) што го доведува во прашање сигурното, безбедното и ефикасното работење на централата, како и континуирана испорака на ЕЕ до корисниците.

Со ревизијата утврдивме дека во АД ЕСМ Скопје односно во РЕК Битола, се изработуваат, но не се усвојуваат од УО следните плански документи и извештаи: Планови за одржување, Извештаи за ремонт, Книги на готовност на постројките и План за следење на ремонтните активности и функционалните проби по технолошки системи, поради што отсуствува координираност, динамика и навремено преземање на активности за ремонт со цел да се намали застојот во работењето.

Од наведените податоци заклучивме дека во периодот од 2019 до 2022 година, ТЕЦ Битола и ТЕЦ Осломеј претставуваат основни капацитети за производство на ЕЕ во нашата држава, а поради нивната долгогодишна употреба (повеќе од 40 години) претставуваат застарени капацитети, кои често пати може да имаат дефекти и потребен е нивен редовен ремонт и одржување.

3.2.5. Дефекти на Блок трансформатор 3

Блок трансформаторот претставува еден од основните делови во РЕК Битола. Без овој дел, произведената ЕЕ не може да се пренесе во електропреносната мрежа на АД МЕПСО Скопје. Во РЕК Битола трансформаторот е поврзан на генераторот и директно поврзан на 400 kV мрежа на трафостаница ТС Битола – 2, каде се инјектира произведената ЕЕ од Блокот. За време на енергетската криза, во три наврати во периодот од август 2021 година до јануари 2022 година, настанале сериозни дефекти на трансформаторот на Блок 3, кои влијаеле блокот да не функционира и да не се врши производство на ЕЕ.

За отстранување на дефектите спроведени се две постапки со преговарање без претходно објавување на огласи за репарирање на стар и набавка на нов

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

трансформатор, за кои што се склучени договори⁷³ во вкупен износ од 531.210 илјади денари со вклучено ДДВ. Во Договорот за репарација на енергетски трансформатор, рокот за извршување на услугата е максимум 9 месеци по преземањето на трансформаторот. Со извршената ревизија утврдивме дека, иако трансформаторот е вратен, сè уште не е направена негова квалитативна и квантитативна контрола, како што е уредено со одредбите од склучениот договор, поради испитувања на терен кои што се неопходни за проверка дали трансформаторот е функционален. Во 2023 година склучена е Спогодба со ЕО, дека контролите ќе бидат реализирани по обезбедување на технички услови од страна на АД ЕСМ Скопје⁷⁴.

Во јули 2022 година потпишан е договор за набавка на нов блок трансформатор кој што требало да има квалитативна и квантитативна контрола во ноември 2022 година, а истата бил извршена со задоцнување во април 2023 година⁷⁵, при тоа не била искористена можноста за активирање на заштитните мерки (казнени пенали и гаранции) од договорот.

Горенаведените состојби придонесуваат за застој на работата и производството на ЕЕ на Блок 3 во РЕК Битола, како и помало произведено количеството на ЕЕ. Во Табела број 9 е направена анализа за тоа, колку MWh не биле произведени во Блок 3 поради дефектите на трансформаторот, споредувајќи го со производството на ЕЕ во ист период на Блокот 2, кој е со ист капацитет.

Табела број 9 - Произведена ЕЕ на Блок-2 за време на застојот на Блок-3⁷⁶

период	ЗАСТОЈ НА БЛОК-3		Произведена електрична енергија на Блок -2
	часови	причина	[MWh]
Од 11.08.2021г. од 03:26ч. До 26.10.2021г. до 05:56ч.	1826:30:00	Пробој на провиден изолатор фаза „С“ на трансформатор 3Т.	200.872
Од 05.11.2021г. од 22:49ч. До 09.01.2022г. до 05:25ч.	1542:36:00	Пожар на трансформатор 3Т-пробој на проводни изолатори на фаза „А“ и фаза „В“.	171.592
Од 09.01.2022г. од 06:34ч. До 10.01.2023г. до 14:25ч.	8791:51:00	Внатрешни повреди на генератор, сработи диференцијална заштита на блокот, неисправност на намотка на фаза „А“ од 3Т.	1.248.046
		Вкупно:	1.620.510

⁷³ Договор бр.09т-1808/1 од 28.03.2022 година (118.000 илјади денари) и Анекс бр. 09р-5179/1 од 16.09.2022 година (16.520 илјади денари) и Рамковна спогодба која што го носи истиот архивски број, и Договор бр. 09т-4378/1 од 28.07.2022 година (396.690 илјади денари).

⁷⁴ Спогодба бр.02-923/1 од 23.02.2023 година

⁷⁵ Записник за квалитативен и квантитативен прием на опремата, бр.02-1617/1 од 07.04.2023 година

⁷⁶ Извор: Податоци генерирани од субјектот

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Направената анализа покажува дека застојот на Блок 3 довел до помало производство на ЕЕ од околу 1.621 илјади MWh ЕЕ, кои би биле од големо значење во моментите кога државата се справува со енергетска криза и постои недостаток на ЕЕ во државата.

Со цел точно утврдување на причините за дефектот на Блок трансформаторот, од страна на АД ЕСМ Скопје поднесени се Барање, а потоа и Ургенција за изготвување на вештачење⁷⁷ до Бирото за судски вештачења за да се обезбеди комбиниран вешт наод и мислење од областа на електро-техничката струка, материјално - сметководствено и финансиско работење, со цел да се утврдат причините за настанатите дефекти во 2021 година, какви биле напонските прилики и состојби на електропреносната мрежа во моментот на случување на дефектите кои се контролирани и регулирани од страна на АД МЕПСО Скопје и дали напонот е причина за настанување на истите. Известувањето од Бирото за судски вештачења⁷⁸ е дека не може да одговора на Барањето за вештачење. АД ЕСМ Скопје доставило Барање за изготвување на вештачење⁷⁹ и до друг надлежен субјект, од кој што до периодот на вршење на ревизијата не е добиен повратен одговор.

3.2.6. Набавка и продажба на вишоци на ЕЕ на отворен пазар

Во периодот од 2019 до 2022 година, АД ЕСМ Скопје за исполнување на законската обврска и задоволување на потребите на универзалниот снабдувач и домаќинствата⁸⁰, а поради недоволното производство од сопствени потреби, во периоди на дефицит на ЕЕ истата ја набавувало на отворен пазар, додека во периоди кога произведува повеќе ЕЕ и остварувала вишоци истите ги продавала на отворен пазар⁸¹.

Од добиените податоци од АД ЕСМ Скопје, утврдивме дека во периодот од 2019 до 2022 година при набавка на ЕЕ од отворен пазар за задоволување на недостатокот

⁷⁷ Барање за изготвување на вештачење, бр.03-947/1 од 15.02.2022 година, Ургенција за изготвување на вештачење, бр.03-947/2 од 10.03.2022 година

⁷⁸ Известување, бр.03-4499/1 од 04.08.2022 година

⁷⁹ Барање за изготвување на вештачење, бр.03-5938/1 од 14.10.2022 година

⁸⁰ Производителот на електрична енергија со најголем инсталиран капацитет во Република Северна Македонија е должен на универзалниот снабдувач, во постапките за набавка за ЕЕ, во согласност со правилата за набавка на ЕЕ за универзалниот снабдувач, да му понуди на продажба ЕЕ и тоа: 1) во 2019 година најмалку 80% од вкупните годишни потреби на снабдувачот; 2) во 2020 година најмалку 75% од вкупните годишни потреби на снабдувачот; 3) во 2021 година најмалку 70% од вкупните годишни потреби на снабдувачот; 4) во 2022 година најмалку 60% од вкупните годишни потреби на снабдувачот; 5) во 2023 година најмалку 50% од вкупните годишни потреби на снабдувачот; 6) во 2024 година најмалку 40% од вкупните годишни потреби на снабдувачот; 7) во 2025 година најмалку 30% од вкупните годишни потреби на снабдувачот.

⁸¹ Извор: Податоци генерирани од субјектот

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

од ЕЕ се набавувало по цени кои се повисоки од оние при продажба на произведените вишоци на ЕЕ од страна на АД ЕСМ Скопје. Состојбите од набавката и продажбата на вишоци на ЕЕ се прикажани во следните табели:

Табела број 10 - Набавена ЕЕ во периодот од 2019 до 2022 година во АД ЕСМ Скопје на отворен пазар

Период на испорака	Набавена електрична (MWh)	Вкупен износ на расходи во милиони EUR
2019	0	0
2020	135.490	7,7
2021	108.720	29,6
2022	180.510	50,5
Вкупно	424.720	87,8

Табела број 11 - Продадени вишоци ЕЕ во периодот од 2019 до 2022 година во АД ЕСМ Скопје на отворен пазар

Период на испорака	Продадени вишоци на електрична (MWh)	Вкупен износ на приходи во милиони EUR
2019	334.777	17,6
2020	146.465	6,3
2021	41.946	4,8
2022	59.730	13,1
Вкупно	582.918	41,8

Наведените околности и активности на отворениот пазар придонеле расходите за набавка на ЕЕ да бележат тренд на зголемување и истите ги надминуваат приходите, што влијае на ликвидноста на друштвото и можноста самостојно да ги задоволи потребите од ЕЕ, а со тоа и да се справи со енергетската криза.

3.2.7. Дозвола за усогласување со оперативен план за РЕК Битола

Интегрирано спречување и контрола на загадувањето е систем на издавање еколошки дозволи⁸² на одредени индустриски активности меѓу кои и енергетиката. Согласно Законот за животната средина операторите со инсталации чии активности имаат влијание на животната средина, се должни да обезбедат интегрирана еколошка дозвола (ИЕД) или доколку се работи за постоечки инсталации⁸³, треба да обезбедат дозвола за усогласување со оперативен план (ДУОП) како услов за продолжување, односно отпочнување на работата на инсталацијата, до исполнување на условите за добивање на ИЕД.

Утврдените состојби за степенот на усогласеност со активностите од оперативниот план во Нацрт дозволата за А-ДУОП, како и утврдување на можните пречки и тешкотии, подетално е опишано во ревизорскиот извештај за извршена ревизија на регуларност на АД ЕСМ Скопје за 2020 година. Со ревизијата на успешност утврдивме дека состојбата во однос на реализација на оперативниот план⁸⁴ не е

⁸² Дозвола е дел од пишана одлука или цела пишана одлука (или неколку такви одлуки) со која што се дава овластување за работа на целата или на дел од инсталацијата, во согласност со одредени услови, со кои се гарантира дека инсталацијата е усогласена со барањата утврдени во законските регулативи.

⁸³ Постоечка инсталација, во однос на интегрирани еколошки дозволи, е инсталација која што е оперативна, односно работи пред 1 јули 2007 година.

⁸⁴ Оперативниот план кој е составен дел на ДУОП содржи мерки, фазни решенија и рокови за постигнување на условите за добивање на ИЕД. Со него меѓу другото се определени финансиските

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

променета. Имено, иако се вложени напори и финансиски средства за реализација на оперативниот план, за што се потрошени околу 3.776.192 илјади денари (61,4 милиони евра), поголем дел од активностите се уште не се започнати. Месечните извештаи од извршени контроли на емисии од загадувачки супстанции, во периодот од 2019 до 2022 година, содржат податоци за надминување на емисијата на сите загадувачки супстанции (SO₂, NO_x и прашина) во воздухот над максимално дозволените гранични вредности. Тие надминувања посебно се однесуваат на SO₂-сулфур диоксидот, при што највисоко измерената вредност во 2022 година ја надминува дозволената гранична вредност речиси дваесет пати. Во Прилог број 5 дадени прикажани се детални информации за измерените вредности на емисиите на сулфур диоксид, азотни оксиди и прашина во РЕК Битола во периодот 2019 – 2022 година и надминувањата на нивните гранични вредности.

3.2.8. Мазут како енергенс за производство на ЕЕ

Мазутот е едно од т.н. нечисти горива кој се добива како резултат на производство на нафтените деривати како последна, најтешка фракција. Мазутот, во комбинација со лоши процеси на согорување е еден од најчестите и најопасните извори на аерозагадувањето. Од тие причини, нечистите горива, се поретко се употребуваат за греење на објектите и нивното користење останува единствено во процеси во кои може да се обезбеди соодветно согорување, односно повисоки температурни процеси, како што се во ТЕЦ и во некои специфични индустриски процеси⁸⁵.

Мазутот претставува основен енергенс за производство на ЕЕ во ТЕЦ Неготино и помошен (дополнителен) енергенс за производство на ЕЕ во ТЕЦ Битола и ТЕЦ Осломеј за чија набавка нема обврска да ги применува одредбите од ЗЈН.

Во периодот од 2019 до 2022 година спроведени се 14 јавни повици за набавка на мазут за потребите на сите ТЕЦ, од кои што се поништени 4 јавни повици, а се склучени 10 договори во вкупен износ од 20.959.559 илјади денари без ДДВ или 341 милиони евра (подетално во Прилог број 6). За потребите на ТЕЦ Неготино се спроведени 6 постапки, од кои 3 постапки се поништени и склучени се 3 договори со ист ЕО. Согласно договорите за потребите на ТЕЦ Неготино, се доставува мазут и за РЕК Битола и РЕК Осломеј.

средства за реализација на активностите по фази, граничните вредности на емисиите на загадувачките супстанции, мониторингот и начинот на известување.

⁸⁵ <https://samoprasaj.mk/naacik/diseme-otrovi-od-greenje-na-mazut/>

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Со увид во постапките за начинот на набавка на мазут го утврдивме следното:

- при спроведувањето на постапките не се бара сертификат за квалитет на мазутот за да може да се потврдат неговите квалитативни карактеристики, физичките својства и потеклото, што може да влијае на квалитетот на мазутот што се испорачува и може неповолно да влијае на животната средина при согорување;
- постои задоцнета испорака на мазут по склучен договор со ЕО, при што не ја доставил навремено бараната количина. Истовремено не е постапено по наредбата од директорот за проверка на залихите на мазут на ЕО, што може да влијае на обезбедувањето на мазут за производство на ЕЕ;
- постои невоедначеност во подготовката на тендерската документација, од аспект на условите кои се бараат за докажување на способност и доставување на банкарска гаранција од ЕО во рамките на понудите. Ова придонесува за ограничување на конкуренцијата и нееднаков третман и дискриминација на ЕО;
- потпишан е договор со ЕО кој што при реализацијата на претходниот договор доцнел со испораката на мазут за производство на ЕЕ, при што со поставените услови во следниот јавен повик овој ризик не бил спречен;
- кај една од понудите на ЕО е наведено дека потеклото на мазутот ќе биде од конкретен производител од Р. Грција, при што утврдивме дека примениот мазут е со потекло од Р. Бугарија, што може да влијае на квалитетот на набавениот мазут, а со тоа и врз загадувањето на воздухот. За ова отстапување не е доставено писмено образложение, како што е предвидено во одредбите од склучениот договор;
- во одредени постапки, УО ја разгледувал доставената понуда, што може да има директно влијание врз изборот во постапката и
- се позајмуваат количини на мазут од ТЕЦ Неготино за РЕК Битола, што може да влијае на контролата на испорачаните количини.

Планирањето и спроведувањето на јавните повици е значајно за АД ЕСМ Скопје, од причини што преку нив се врши избор на ЕО кои имаат непосредно влијание на економичното и ефикасно вршење на дејноста на друштвото. Наведените состојби укажуваат дека иако постапката на набавка на мазут е ослободена од ЗЈН, сепак има потреба од донесување на јасни и прецизни правила за начинот на планирање и спроведување на јавните повици за набавка на мазут⁸⁶. Горенаведените состојби не оневозможуваат конкуренција во постапките и осигурување дека набавениот мазут е со соодветен квалитет и потекло, што може да има влијание на загадувањето на животната средина и здравјето на луѓето.

⁸⁶ Стандард 12 – Процедури дел од Стандардите за внатрешна контрола во јавниот сектор

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

3.2.9. ТЕЦ Неготино

АД ТЕЦ Неготино е изградена во далечната 1978 година, во рамките на поранешната држава СФРЈ со капацитет од 198 MW. Од ноември 2005 година располага со лиценца за вршење на енергетска дејност – производство на ЕЕ, со важност до март 2040 година⁸⁷, како и А-ИЕД со важност до јуни 2024 година. ТЕЦ Неготино последен пат пред појавата на енергетската криза работела до 2009 година. Со оглед на ниската цена на ЕЕ во периодот што следи, немало економска оправданост од нејзино активирање, односно истата имала статус на ладна резерва за производство на ЕЕ со спремност за пуштање во рок од 72 часа. Со настанување на енергетската криза, се јавила потреба од вклучување на ТЕЦ Неготино во електроенергетскиот систем на државата, при што истата во декември 2021 година е повторно ставена во функција. Од вклучувањето во електроенергетскиот систем до крајот на 2022 година АД ТЕЦ Неготино има произведено 412.615 MWh ЕЕ со потрошени 114.292t мазут⁸⁸. Од страна на ТЕЦ Неготино редовно се праќа информација за дневното производство на ЕЕ и потрошувачката на мазут до АД ЕСМ Скопје, МЕ, Заводот за статистика и до Центарот за управување со кризи. АД ЕСМ Скопје прави анализи и процени, врз основа на кои се утврдува потребата од вклучување на ТЕЦ Неготино во производството на ЕЕ.

Од извршените анализи и увид на АД ТЕЦ Неготино ги констатиравме следните состојби:

- АД ТЕЦ Неготино во периодот од 2019 заклучно со декември 2021 година, без да произведува ЕЕ, финансиски е потпомогнато и одржувано како балансна енергија (ладна резерва) од страна на АД МЕПСО Скопје за што и се исплатени вкупно 531.998 илјади денари, врз основа на склучен договор кој се однесува на обезбедување на ЕЕ во случај на загрозување на сигурноста во снабдувањето, хаварии или поголеми отстапувања на потрошувачката на ЕЕ од предвидените количини во електроенергетскиот систем;
- со појавата на енергетска криза, кога повторно е активирана АД ТЕЦ Неготино, склучен е договор со АД ЕСМ Скопје за деловно техничка соработка⁸⁹ со кој се уредуваат односите и обврските на двете друштва во однос на обезбедување на

⁸⁷АД ТЕЦ Неготино поседува лиценца за вршење на енергетска дејност производство на електрична енергија издадена на 30.11.2005 година, со важност до 30.03.2040 година, и А-интегрирана еколошка дозвола издадена на 25.06.2019 година со важност од 5 години.

⁸⁸ Според доставените информации од АД ТЕЦ Неготино заклучно со март 2023 година АД ТЕЦ Неготино има произведено 719.679 MWh електрична енергија со потрошени 194.936t мазут.

⁸⁹ Договор бр. 03-786/2 од 26.11.2021 година

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

мазут и откуп на ЕЕ. Со тоа ТЕЦ Неготино пристапила кон балансната група на АД ЕСМ Скопје и започнала да работи по налог на неговиот диспечерски центар, согласно плановите за производство и снабдување со ЕЕ. Со склучениот договор за деловно техничка соработка обврската за обезбедување на мазут е на АД ЕСМ Скопје;

- во АД ТЕЦ Неготино со состојба на 31.12.2022 година се вработени 209 лица од предвидени 306 работни места од кои со високо образование се 47, вишо 5 и со средно и основно се 157 вработени. Оваа состојба во однос на структурата на вработените од аспект на потребните квалификации и стручност, како и нивната старосна структура е незадоволителна;
- согласно обврските од А-ИЕД, извршени се мерења на емисии на загадувачки материји во воздухот од страна на овластено акредитирано тело преку кои е издадено мислење дека испуштањето на штетни емисии во воздухот е во рамките на дозволените граници. Овие извештаи се праќаат до Министерство за животна средина и просторно планирање;
- ТЕЦ Неготино е термоцентра која е изградена пред 45 години и во изминатите години не е извршена модернизација или пак замена со нова опрема, а се вршело редовно одржување. Најголем дел, во периодот на енергетската криза ТЕЦ работела со еден котел, од причина што имало тешкотии да се стави во функција вториот котел, што претставувало нецелосно искористување на капацитетот на ТЕЦ во периодот на криза. Оваа состојба како проблем е констатирана и во записниците на Комисијата за следење на состојбите за снабдување со ЕЕ⁹⁰. Кон крајот на 2022 година состојбата е надмината и се успеало во намерата да се користат двата котли од ТЕЦ за производство на ЕЕ;
- проценка за користење на ТЕЦ на долг рок е направена во далечната 2004 година со помош на експертиза од Франција, во рамки на студија за модернизација и пренамена на друг вид на гориво и за истата од нив е дадено позитивно мислење. Во развојните планови на АД ТЕЦ Неготино кои се во согласност со Стратегијата за развој на енергетика на Република Северна Македонија до 2040 година, се предвидува замена на мазутот како гориво и користење на природен гас со изградба на нова гасна централа во рамките на АД ТЕЦ Неготино и во согласност со зеленото сценарио, со кое се предвидува изградба на мала хидроелектрана на

⁹⁰ Комисијата за следење на состојбите за снабдување со ЕЕ е формирана согласно член 4 од Уредбата за критериумите и условите за прогласување на кризна состојба во случаи на временски и природни непогоди, хаварии и нарушувања на пазари на електрична енергија, начинот на снабдување со електрична енергија во кризна состојба, мерките што се преземаат во случај на кризна состојба, како и правата и обврските на носителите на лиценци за вршење на електроенергетски дејности.

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

реката Вардар и вградување на фотоволтаици на слободните површини. ТЕЦ Неготино има исклучително добра положба во однос на приклучување на значајни и клучни патни правци со соседните држави и се наоѓа во близината на реката Вардар. Истовремено, надлежните лица информираа дека, се потребни инвестиции и во локалната патна инфраструктура, со цел привлекување на потенцијалните инвеститори и искористување на нејзината поволна географска положба.

Горенаведените состојби укажуваат дека ТЕЦ Неготино од денешен аспект не е во можност сама да врши производство на ЕЕ без учество и поддршка на поголемите енергетски системи во државата, при што потребна е нејзина модернизација и осовременување во согласност со стратегиите за развој на енергетиката и зелените сценарија.

3.2.10. Природен гас како енергенс за производство на ЕЕ

Природниот гас или „сино гориво“, претставува стратешки енергенс на сегашноста и иднината поради неговите карактеристики што го прават супериорен во однос на другите видови на енергенси. Имено, природниот гас има подобри карактеристики и ниски емисии на карбон и азотни оксиди и многу малку емисии на сулфурни оксиди и прашина. Треба да се истакне дека енергетските проекти базирани на природен гас од еколошки аспект се поповолни во однос на сите други алтернативи за производство на т.н. „базна“ енергија.

АД ЕСМ Скопје - подружница Енергетика, располага со два производствени капацитети: Когенеративни центри Енергетика и КОГЕЛ, кои користат природен гас за производство на ЕЕ, топлинска енергија и технолошка пара. ЕЕ произведена од подружницата Енергетика се дистрибуира во сопствениот дистрибутивен систем на потрошувачите (претпријатија во кругот на поранешна Железара), а вишокот од произведената ЕЕ се остава во електропреносниот систем на АД МЕПСО Скопје. Во Табела број 12 прикажани се податоци за трошоците за производство на ЕЕ од гас, количината на произведената ЕЕ и нејзиното учество во вкупно произведената ЕЕ во периодот од 2019 до 2022 година.

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Табела број 12 – Производство на електрична енергија од подружница – Енергетика⁹¹

Производство на ЕЕ	2019	2020	2021	2022
Вкупно во РСМ [GWh]	5.658,00	5.128,00	5.285,00	5.285,00
Вкупно ЕСМ [GWh]	4.231,70	3.590,10	3.227,40	3.227,40
Когенеративна централа Енергетика [GWh]	13,97	50,75	13,89	40,52
Трошоци само за производство на ЕЕ [000 денари]	83.832	99.830	158.571	142.697
ТЕЦ од Вкупно РСМ [%]	0,2%	1,0%	0,3%	0,8%
ТЕЦ од Вкупно ЕСМ [%]	0,3%	1,4%	0,4%	1,3%
Цена на произведена ЕЕ ТЕЦ во подружница Енергетика во EUR/MWh	91,61	28,44	164,30	50,97

Со извршената анализа заклучивме дека иако гасот има подобри карактеристики од останатите необновливи енергенси, во периодот од 2019 до 2022 година процентуалното учество на произведената ЕЕ од гас во однос на вкупно произведената ЕЕ во државата е незначително и не надминува 1%. Трошоците за производство на ЕЕ од природен гас во 2021 година се зголемени во однос на 2019 година и пет пати поголеми во однос на 2020 година, што се должи на настанатата енергетска криза и војната во Украина.

3.2.11. Набавка на природен гас

Како што спомнавме погоре, АД ЕСМ Скопје нема обврска да ги применува одредбите од ЗЈН во случај кога предмет на набавка е енергија или гориво за производство на енергија⁹², а за обезбедување транспарентност на постапката објавува јавен повик. Јавниот повик се објавува согласно донесениот Интерен прирачник за спроведување на набавки без примена на одредбите од ЗЈН⁹³. Со ревизијата утврдивме дека во прирачникот не е прецизно дефинирано дали, во кој обем, форма и фаза ќе се бара доставување на документацијата од ЕО за докажување на личната состојба, и способност, стандарди за систем на квалитет и управување со животната средина и друга потребна документација), како и начинот на евалуација на понудите и роковите за спроведување на постапките за набавка. Со ова истакнуваме дека начинот на кој се спроведуваат јавните повици не обезбедува целосна транспарентност, објективен, сигурен и воедначен пристап на постапување на комисиите кои одлучуваат по одреден јавен повик.

Во периодот од 2019 до 2022 година, АД ЕСМ Скопје објавил 5 јавни повици за набавка на природен гас, при што склучени се договори во вкупен износ од 2.526.023 илјади денари, со ист ЕО. Имајќи во предвид дека Република Северна Македонија е

⁹¹ Извор: Податоци генерирани од субјектот

⁹² Член 23 став 1 точка 10 од ЗЈН

⁹³ Одлука за измена на Упатство за јавни набавки РУ-К-0840-101 бр. 02-1195/401/3 од 28.02.2023 година

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

увозно зависна земја од природен гас, истакнуваме дека со воспоставената регулатива и начин на спроведување на набавката не е овозможена конкуренција при набавката на истиот и постигнување на пониска набавна цена.

3.2.12. Гасни електрани

Гасна електрана Битола од 250 MW

Поради недоволно произведените количества на ЕЕ од сопствените производни капацитети и ресурси претежно од јаглен⁹⁴, се наметнала потребата од анализирање на можностите за алтернативно производство од високоефикасни постројки на природен гас. АД ЕСМ Скопје ја анализира можноста за користење на природниот гас како гориво за нов блок во ТЕЦ Битола со цел зголемување на производството на електрична и топлинска енергија и постигнување поголема енергетска сигурност во државата. Гасната електрана со инсталирана моќност од 250MW е планирано да функционира со примена на гасно/парен циклус за постигнување на највисока ефикасност при работењето. Основен предуслов за реализација на проектот било доведување на природниот гас до ТЕЦ Битола. Согласно податоците за инвестиција од околу 0,8 милиони EUR/MW се очекува дека капиталните инвестиции за ваков блок би изнесувале над 200 милиони евра, а годишното производство би изнесувало 1.275 GWh. Производната цена на ЕЕ, најмногу ќе зависи од цената на природниот гас кој ќе се обезбеди. За реализација на овој значаен проект потребно е да се изработат студии врз основа на кои би се донела конечна одлука за понатамошната иднина на производниот капацитет ТЕЦ Битола, со оглед на фактот дека залихите на квалитетен јаглен се намалени. Во 2021 година била планирана постапка за доделување на договор за набавка на услуга за изработка на Физибилити студија за гасни електрани со инсталирана моќност до 250 MW во РЕК Битола и подружница Енергетика Скопје, која е поништена поради настанати непредвидени промени во буџетот на договорниот орган. До денот на завршување на ревизијата на успешност не е спроведена нова постапка, што влијае на динамиката на спроведување на процесот на изградба на гасни електрани.

Придобивките од ваков проект се во осигурување на т.н. „базно“ производство на ЕЕ од гас, што подразбира обезбедување на стабилно ниво на електроенергетскиот систем, со исполнување на високи еколошки стандарди. Оваа состојба ќе придонесе за исполнување на целите од Стратегијата за развој на енергетиката до 2040 година кои предвидуваат преодна транзициона состојба од јаглен во потполно

⁹⁴ Капитални проекти - Сектор за развој и инвестиции - АД ЕСМ Скопје, мај 2022 година

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

декарбонизиран енергетски сектор со што би се постигнало замена на ТЕЦ од јаглен во ТЕЦ на природен гас со или без водородно гориво⁹⁵.

Истовремено, во контекст на меѓународните преземени обврски во 2021 година, Република Северна Македонија е првата земја од Западен Балкан која по станувањето членка на Powering Past Coal Alliance – Алијанса за напуштање на јагленот⁹⁶ се обврза за напуштање на употребата на јагленот до 2030 година. Ако се има во предвид дека емисијата на CO₂ од ТЕЦ на јаглен изнесува 1,2-1,4 kg/kWh, а кај ТЕЦ на природен гас 0,4 kg/kWh, како и пеналните коефициенти за емисија на CO₂ повисоки од 50 евра/тон, за кои државата ќе биде обврзана да ги плаќа доколку не ги намали емисиите на стакленички гасови, претставува позитивен поттик за постепена декарбонизација и замена на застарените технологии од ТЕЦ на јаглен во ТЕЦ на природен гас⁹⁷.

Гасна централа во Александрополис - Грција и Закуп на ЛНГ⁹⁸ терминал

Главниот постоечки гасовод за снабдување со гас доаѓа од Р. Бугарија со годишен капацитет од 0,8 bcm⁹⁹ и можност до 1,2 bcm. Како друга главна врска за снабдување се очекува да биде гасовод од Р. Грција, односно интерконекторот со капацитет од 0,5 до 1 bcm годишно. Изградбата на интерконекторот ќе ја подобри состојбата со снабдување со природен гас и се очекува да биде изграден до 2025 година, за кои е надлежна АД за вршење на енергетска дејност пренос на природен гас НОМАГАС Скопје во државна сопственост¹⁰⁰.

Истакнуваме дека во март 2021 година започнати се активности за учество во инвестициски проект со назив „Учество во гасна централа во Александрополис, Грција и Закуп на ЛНГ терминал“, но до периодот на извршување на ревизијата не се извршени плаќања по овој инвестиционен проект, а учеството на АД ЕСМ Скопје е веќе неизвесно во форма која била првично иницирана.

⁹⁵ Извор на податоци: Извештај на енергетскиот Сектор на Република Северна Македонија во актуелното енергетско опкружување подготвен од страна на експертот ангажиран во ревизијата

⁹⁶ Алијансата за напуштање на јагленот вклучува 132 членови од кои 18 европски и 5 неевропски влади

⁹⁷ Извор на податоци: Извештај на енергетскиот Сектор на Република Северна Македонија во актуелното енергетско опкружување подготвен од страна на експертот ангажиран во ревизијата

⁹⁸ Liquid natural gas – Течен природен гас

⁹⁹ bcm - billion cubic meters of natural gas (една милијарда кубни метри природен гас)

¹⁰⁰ Извор на податоци: Извештај на енергетскиот Сектор на Република Северна Македонија во актуелното енергетско опкружување подготвен од страна на експертот ангажиран во ревизијата

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

3.2.13. Следење на „големи проекти“ и на инвестициите во АД ЕСМ Скопје

Во рамките на Дирекцијата на АД ЕСМ Скопје, систематизиран е Сектор за развој и инвестиции со два оддела: Оддел за развој и Оддел за инвестиции, кои освен активностите предвидени со Правилникот за внатрешна организација имаат обврска и да ги следат инвестиционите активности и проектите на АД ЕСМ Скопје. Секторот задоволува со својата кадровска пополнетост и во периодот на извршување на ревизијата од систематизирани 56 вработени, пополнети се 37 работни места. Во соработка и координација со останатите сектори и подружници на крајот на годината за наредната година, Секторот за развој и инвестиции изработува Годишна инвестициона програма која ја доставува до УО на усвојување, а на почетокот на годината за претходната година изработува Извештај за реализација на годишната инвестициона програма. Инвестиционите активности и проектите во АД ЕСМ Скопје се многубројни и комплексни и нивното оперативно следење може да се подели во неколку делови и тоа:

Табела број 13 - Следење на инвестициите и проектите во АД ЕСМ Скопје

Инвестиции во	Видови на инвестициони активности
Рудници	Довршување на инвестициони активности
Заштита на ЖС и фотонапонски центри	Нови инвестициони активности
Топлификација и Гасни центри	Реконструкции и ревитализација
Хидроелектрани	Студии, истраги и инвестициона документација
Обновливи извори на ЕЕ-ветерни електрани	Набавка на основни средства
Нови енергетски извори и фотонапонски електрани	Останати активности
Останати инвестициони проекти и реконструкции	

Секторот исто така ја следи реализацијата на проектите според изворите и начинот на финансирање: сопствени средства, комерцијални и странски кредити и грантови.

Со Извештајот за реализација на годишната инвестициона програма се следат и таканаречени „големи проекти“ кои претставуваат најголеми инвестиции во енергетската дејност – производство на ЕЕ во државата. За следење на реализацијата на секој проект со решенија на генералниот директор, се формираат работни групи. Дел од проектите се инвестициони проекти, започнати пред повеќе години и истите треба да се следат и планираат во координација со надлежните министерства и Владата. Проектите се комплексни, опфаќаат повеќе активности: изработка на физибилити студии, технички анализи и експертизи, студии за влијанието врз животната средина, обезбедување документација поврзана со сопственоста на земјиштето, подготовка на апликации за кредити и грантови, донесување на закони за задолжување од Собранието, активности за добивање на дозвола за градење и други потребни активности.

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Течението на Црна Река низ Скопчивирската клисура во јужниот дел од земјата каде се планира изградбата на хидроелектраната, ХЕЦ Чебрен
(Фото: Petrovskiyz, CC BY-SA 4.0¹)

Со увид во начинот на следење на годишната реализација на проектите во периодот од 2019 до 2022 година од Секторот за развој и инвестиции, утврдивме дека најголем дел од „големите проекти“ не се започнати или се со низок степен на реализација (подетално во Прилог број 7). Поголем степен на реализација се забележува кај проектите во РЕК Битола за набавка на помошната механизација, (подетално образложено во точка 3.2.3), ревитализација и модернизација во ТЕЦ Битола II Фаза и изградбата на ФЕЦ со инсталирана моќност од 10 MW (во кругот на РЕК Осломеј – ФЕ Осломеј 1). Утврдивме дека за одредени големи проекти планските активности од година во година се менуваат, при што во одредени случаи активностите кои биле планирани во минатиот период не се реализираат или планираат, а се додаваат нови проекти.

Ниската реализација на „големите проекти“ во државата влијае на долгорочната стабилност во обезбедување на големо количество на ЕЕ и намалување на ефектите од енергетската криза и покривање на недостатокот на ЕЕ во државата на долг рок.

Со извршената ревизија утврдивме дека следењето на проектите во Секторот за развој и инвестиции се врши со воспоставена евиденција на планираните и реализирани активности на проектите на годишно ниво по вредност, преку табеларни прегледи изработени во апликацијата excel, без користење на софтверска алатка и без да е обезбедено кумулативно и тековно финансиско и оперативно следење на проектите, динамиката на реализацијата на проектите во корелација со изворот на финансирање со што не се овозможува добивање на целосна и прецизна информација за степенот на реализација на проектите во „секоје време“.

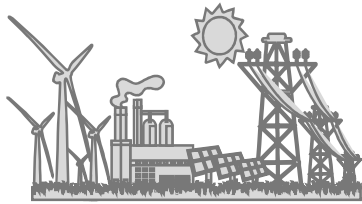
Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

3.3. Обновливи извори на енергија

Обновливите извори на енергија, претставуваат извори кои постојано се обновуваат и при користење не оставаат непосакувана трага на животната средина: сонце, вода, ветер, геотермална енергија и сл. Инсталираните производствени капацитет за производство на ЕЕ од ОИЕ во Република Северна Македонија имаат моќност од 796 MW, што претставува 37,3% од вкупно инсталираните капацитети во државата.

Една од целите во Стратегијата за развој на енергетиката е значително зголемување на учеството на ОИЕ во бруто потрошувачката на финалната енергија во однос на нивото од 19% ОИЕ¹⁰¹. За оваа цел да се постигне потребно е зголемување на производството на ЕЕ од ОИЕ, преку изградба на електроцентрали.

Изградбата на електроцентрали е уредена во повеќе законски и подзаконски акти¹⁰² и во зависност од нејзината моќноста надлежноста за издавањето на одобренија за изградба е поделена на централно или локално ниво и тоа на следниот начин:

Слика број 4 – Започнување на постапка за изградба на електроцентрала од ОИЕ во зависност од моќноста

¹⁰¹ Податок од Стратегијата за развој на енергетиката

¹⁰² Законот за енергетика, Законот за градење и нивните подзаконски акти, Мрежни правила на преносниот и дистрибутивниот систем

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Процесот на отпочнување со изградба на електроцентрала, па се до нејзино ставање во употреба опфаќа долг временски период, кој може да трае од 1 до 10 години, бидејќи со законската регулатива во целокупниот процес се бара обемна документација која вклучува: проектна документација, елаборати, докази за имотно правни односи, согласност од МЕ за градење, овластување за изградба на нови енергетски објекти (над 10 MW), одобренија за градење, документација поврзана со приклучок на преносна и дистрибутивна мрежа, одобренија за ставање во употреба, лиценци и друга документација.

Слика број 5 – Процес на изградба на електроцентрала од ОИЕ

3.3.1. Одобрение/согласност за изградба на електроцентрали од ОИЕ

Активностите и процесите за изградба на електроцентрала беа опфатени со ревизијата на успешност, при што се утврдија следните состојби:

- ТЕЦ и ХЕЦ со капацитет од и над 1 MW како и градбите за производство на ЕЕ од ОИЕ, согласно Законот за градење¹⁰³ спаѓаат во градби од прва категорија. За нив **одобрение за градење** издава МТВ. Доколку овие градби се со капацитет помал од 1 MW, спаѓаат во градби од втора категорија и за истите одобрение за градење издава општината. Од спроведената ревизија во МТВ утврдивме дека, во периодот од 2019 до 2022 година преку информацискиот систем е-одобрение, поднесени се 38 барања¹⁰⁴ за добивање одобрение за градба за производство на ЕЕ од ОИЕ со вкупен инсталиран капацитет над 278 MW, од кои половина биле одобрени, додека другата половина од различни причини се одбиени. Најчести

¹⁰³ Член 57 од Закон за градење

¹⁰⁴ Во искажаниот број на барања вклучени се и оние кои биле поднесени кон крајот на 2018 година, а се разгледувани во 2019 година

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

причини за одбивање се: недоставена дополнителна документација од страна на барателите и неинформираност за надлежноста на општините за одобрување на барањата за градба на електроцентрали до 1 MW. Во одредбите од Законот за градење¹⁰⁵ определено е дека надлежниот орган (во случајот МТВ), треба во рок од 5 работни дена од приемот на барањето да ја разгледа доставената документација и да утврди дали истата е комплетна, без недостатоци и усогласена со останатите документи предвидена во Правилникот за урбанистичко планирање¹⁰⁶. Од извршената анализа на добиената документација и разговорите со надлежните лица, утврдивме дека, не се почитува законскиот рок за разгледување на барањата, истиот е многу краток за анализа на целокупната документација, но и бројот на вработени во МТВ кои работат на наведената сложена и одговорна проблематика е мал. Оваа состојба овозможува барателите да го искористат своето законско право за правна заштита во согласност со Законот за општа управна постапка, што може да предизвика неповолни финансиски импликации кај МТВ.

- Со измените на Законот за енергетика¹⁰⁷ во 2022 година, постапката за одобрување на барање за изградба на ФЕЦ е променета. Со новите законски одредби е уредено дека за одобрување на градба на ФЕЦ на земјиште предвидено за изградба во постапка уредена со закон, потребно е барателот (органот на државна управа или општината, како и физичко или правно лице) до МЕ да достави барање за издавање на **согласност за изградба на ФЕЦ**. Доказите и податоците за исполнетоста на условите, предвидено е да ги прибавува по службена должност овластено вработено лице при МЕ и истите треба да се разгледуваат врз основа на Индикативен план за изградба на капацитети за производство на ЕЕ од ОИЕ. Иако примената на овие одредби требало да отпочне од 01 јануари 2023 година, истите не се применуваат, бидејќи се условени од донесување на Индикативен план (подетално во точка 3.1.2.). Според информациите добиени од страна на надлежните лица во МЕ, се предвидува за разгледување на барањата за изградба на ФЕЦ да бидат формирани повеќе комисији. Во отсуство на Индикативен план и комисији кои ќе ги разгледуваат барањата за издавање на согласности за изградба на нови ФЕЦ, одобренијата за

¹⁰⁵ Член 59 став 8 од Закон за градење

¹⁰⁶ Правилникот за урбанистичко планирање Службен весник на Република Северна Македонија бр.225/20, 219/21 и 104/22

¹⁰⁷ Член 172-б од Закон за изменување и дополнување на законот за енергетика, Службен весник на Република Северна Македонија бр.236 од 07.11.2022 година.

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

градење продолжуваат да се издаваат согласно законската рамка која важела пред измените на законот.

- Инсталацијата на котли и печки на биомаса, фотонапонски системи, сончеви термални системи, плитки геотермални системи и топлински пумпи треба да ја вршат инсталатери кои се лиценцирани од МЕ¹⁰⁸. Со извршената ревизија утврдивме дека оваа законска одредба сè уште не се применува. Како можна причина за оваа состојба е тоа што МЕ нема донесено подзаконски акт со кој се регулира начинот на стекнување на лиценца за инсталатер, програми за нивна обука, критериуми и постапка за инсталирање и признавање на лиценцата, како и пропишување на формата и содржината на регистарот за лиценцирани инсталатери. Со новите законски измени од 2022 година, предвидено е обуките за инсталатери да ги врши правно лице за спроведување обуки, кое ќе биде избрано на јавен повик во АЕ. Врз основа на овие обуки кандидатите треба да полагаат испит кој ќе се состои од писмен и устен дел со практична работа¹⁰⁹. Надлежните лица во МЕ информираа дека се прават напори за надминување на оваа состојба со обезбедување на стручна помош од донатори за подготовка на подзаконскиот акт. Недонесувањето на подзаконскиот акт влијае и во спроведувањето на останатите активности предвидени во законот, како што се избор на правни лица за спроведување на обука, испит и формирање на комисија. Во пракса инсталацијата на горенаведените системи ја вршат приватни правни или физички лица.

Поставувањето на системите од страна на нелиценцирани инсталатери претставува ризик за безбедноста и квалитетното инсталирање на системите кои произведуваат ЕЕ.

3.3.2. Приклучување на дистрибутивната и преносната мрежа

Дистрибутивна мрежа

Постапката за приклучување на производител на ЕЕ на дистрибутивната мрежа започнува со поднесување на Барање за согласност за приклучување на дистрибутивна мрежа од производителот на ЕЕ до Операторот на дистрибутивниот систем (ЕВН Македонија АД Скопје).

¹⁰⁸ Член 181 од Закон за енергетика

¹⁰⁹ Писмениот дел е предвидено да го спроведува правно лице избрано од Владата во постапка во согласност со прописите за јавна набавка, додека устениот дел треба да се полага пред Комисија формирана при МЕ.

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Пред поднесување на Барање за одобрение за градење на електроцентрала за производство на ЕЕ, дел од инвеститорите, во пракса се информираат за техничките услови за приклучок во дистрибутивната мрежа. Тоа го прават преку доставување на Барање за изготвување на потенцијално техничко решение за приклучување на генераторска единица на дистрибутивна мрежа до Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје, пред поднесување Барање за согласност за приклучување на производител (БСП-2)¹¹⁰, кое се поднесува откако ќе се добие одобрение за градба. Дадениот одговорот од ЕВН Македонија АД Скопје е согласно моменталните услови на дистрибутивната мрежа, со нагласување дека дадената можност за приклучок не претставува конечно решение. Техничкото решение, приклучна точка и трасата се дефинираат во посебна процедура со која се добива Решение за согласност за приклучок во дистрибутивна мрежа (РСПДМ). Покрај потребната документација¹¹¹ кон барањето за издавање на РСПДМ се доставува и доказ за одобрение за градба, а во случаите кога се работи за ХЕЦ се доставува и доказ - право на користење на природно добро за производство на ЕЕ.

Со почетокот на енергетската криза и растот на цената на ЕЕ се зголемува интересот кај голем број на инвеститори за вложување во капацитети за производство на ЕЕ, што го покажуваат и статистичките податоци обезбедени од ЕВН Македонија АД Скопје. Имено, во 2021 и 2022 година бројот на БСП – 2 и РСПДМ постојано расте. Со ревизијата утврдивме дека во 2022 година бројот на БСП – 2 е 5 пати поголем во однос на 2021 година и вкупно поднесените барања изнесуваат 1.638 барања¹¹². Бројот на издадени РСПДМ е зголемен за 6 пати и во двете години изнесува вкупно 676 РСПДМ. Имено, во 2021 година се издадени 97 решенија, додека во 2022 година бројот на издадени РСПДМ изнесува 579.

Во Табела број 14¹¹³ прикажана е состојбата на производителите на ЕЕ по моќност, кои се приклучени кон дистрибутивната мрежа.

¹¹⁰ Барање за согласност за приклучување на производител (БСП-2)

¹¹¹ Решение за упис во Централен регистар, основен проект за производна постројка, извод од катастарски план, координати на машинска зграда, технички карактеристики на производна постројка

¹¹² Во 2021 година бројот на БСП-2 е 258, додека во 2022 година поднесени се 1.380 барања.

¹¹³ Податоци заклучно со ноември 2022 година

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Табела бр. 14: Приклучени производители на ЕЕ од ОИЕ на дистрибутивна мрежа по издадени РСПДМ

Приклучени производители на ЕЕ од ОИЕ	MW
ТЕЦ на биомаса	7,6
ФЕЦ	69,4
ФЕЦ - потрошувачи-производители	57,1
ХЕЦ	139,9
Вкупно	274,1

Од табеларниот преглед утврдивме дека на дистрибутивната мрежа приклучени се електроцентрали кои произведуваат ЕЕ од ОИЕ со моќност од 274 MW од кои 51% се однесуваат на ХЕЦ, додека 49% отпаѓаат на другите видови на електроцентрали. Наведената состојба во која учеството на ЕЕ произведена од ХЕЦ е доминантно

во споредба со другите видови на електроцентрали кои произведуваат ЕЕ од ОИЕ, но истото има интенција на намалување во иден период, а зголемување на ФЕЦ, што се гледа од податоците дадени во Табела број 15¹¹⁴ за планирани производители на ЕЕ од ОИЕ:

Табела број 15: Планирани производители на ЕЕ од ОИЕ на дистрибутивна мрежа

во MW

Планирани производители на ЕЕ	Голема веројатност	Средна веројатност	Мала веројатност	Вкупно планирани производители	% во вкупна моќност
ВЕЦ		116,0	531,7	647,7	7%
ТЕЦ на биогас	16,4	12,0	19,2	47,6	1%
ФЕЦ	552,1	1.366,6	5.187,5	7.106,1	79%
ФЕЦ-потрошувач производител	36,2	24,1	68,9	129,3	1%
ХЕЦ	149,9	149,4	805,2	1.104,5	12%
Вкупно:	756,1	1.668,2	6.612,4	9.036,7	100%

Од табеларниот преглед утврдивме дека, од вкупно побараната моќност за приклучок на дистрибутивна мрежа 9.037 MW, 79% се однесува на ФЕЦ додека останатите се однесуваат на другите видови на електроцентрали. Учеството на ХЕЦ изнесува 12% во вкупната побараната моќност за приклучок на дистрибутивната мрежа.

¹¹⁴ Оние кои имаат поднесено барање за РСПДМ се со голема веројатност за приклучок, оние за кои ЕВН Македонија АД Скопје дава мислења преку системот е-урбанизам се со средна веројатност, а тие што поднеле (БСП-2) се со мала веројатност за приклучок (наведената состојба е заклучно со ноември 2022 и истата може да претрпи промени до периодот на издавање на ревизорскиот извештај).

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Согласно законската¹¹⁵ и подзаконската регулатива корисниците на системите за пренос и дистрибуција на ЕЕ, природен гас и топлинска енергија имаат право да поднесат приговори до РКЕ по различни основи. За таа цел согласно Законот за енергетика¹¹⁶, во 2020 година, РКЕ има донесено Правила за постапување по приговори и за разрешување на спорови¹¹⁷. Од извршените анализи на барањата поднесени од корисниците на системите за пренос или дистрибуција на ЕЕ од ОИЕ и на евиденцијата на РКЕ за поднесени приговори во периодот 2019 - 2023 година¹¹⁸ утврдивме дека поднесени се 22 приговори од корисници кои имаат изградено ФЕЦ и мали ХЕЦ. Најчестите приговори се однесуваат на одбиени барања за обезбедување на РСПДМ, како и приговори по издадени РСПДМ за висината на износот на надоместокот за приклучувања¹¹⁹. Од анализата на презентираниите податоци утврдивме дека надоместокот за приклучок кај ФЕЦ, за кој се приговара во предметите, е со различен износ кој варира од 287 илјади денари до 87.798 илјади денари. Надлежните лица информираа дека цената на приклучокот зависи од оддалеченоста на електроцентралата до местото на приклучок. Решавањето на приговорите се одвива во присуство на сите засегнати страни со интенција ниту една од страните да не биде оштетена. Оваа состојба укажува на недоволна информираност на инвеститорите за постапката од моментот на поднесување на Барање за изготвување на потенцијално техничко решение за приклучување на генераторска единица на дистрибутивна мрежа до поднесување на Барање за согласност за приклучување (БСП 2). Голем дел од инвеститорите, даденото мислење за потенцијално техничко решение за приклучување го разбираат како конечна согласност, не земајќи го притоа фактот дека во меѓувреме додека трае изградбата на електроцентралата условите во дистрибутивната мрежа се менуваат¹²⁰, а со тоа се менуваат и трошоците за приклучок.

¹¹⁵ Член 37 од Закон за енергетика

¹¹⁶ Член 24 од Закон за енергетика

¹¹⁷ Правила за постапување по приговори и за разрешување на спорови бр.01-1017/1 од 16.04.2020 година Службен весник на Република Северна Македонија бр. 106/2020.

¹¹⁸ Заклучно со месец јануари 2023 година

¹¹⁹ Член 4 од Правила за постапување по приговори и за разрешување на спорови

¹²⁰ Се до моментот на вршење на ревизијата до РКЕ не се доставени приговори за донесени Решенија од страна на операторот на пренос на ЕЕ – АД МЕПСО.

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Електропреносна мрежа

АД МЕПСО Скопје согласно законската регулатива¹²¹ е должен да ги приклучи на електропреносната мрежа производителите, потрошувачите и операторот на електродистрибутивниот систем ЕВН Македонија АД Скопје. Согласно Мрежните правила за приклучок во преносна мрежа, а и според укажувањата од стручните лица во АД МЕПСО Скопје, техничка препорака е при изградба на електроцентрали со моќност над 10 MW согласност за приклучок да се бара од АД МЕПСО Скопје, а за моќност под 10 MW согласноста се бара од ЕВН Македонија АД Скопје. Од анализата на податоците добиени од АД МЕПСО утврдивме дека заклучно со 15 октомври 2022 година иницирани се активности за приклучок на електроцентрали кои произведуваат ЕЕ од ОИЕ со вкупна моќност од 7.589 MW од кои 82% се однесуваат на ФЕЦ додека другите 18% се однесуваат на ВЕЦ¹²². Истакнуваме дека 1.339 MW се потребни за 12 ФЕЦ и ВЕЦ кои претставуваат стратешки инвестиции и имаат предност во приклучувањето. Во завршна фаза (завршен приклучок и изведба) се две ВЕЦ со моќност од 73 MW. Географската распределба и фазата во која се наоѓа постапката на приклучок по видови на електроцентрали подетално се прикажани во Прилог број 8 од извештајот.

Според презентираниите податоци, а и според анализата на бројот на барања за согласности за приклучок во 2022 година утврдивме дека во преносната и дистрибутивната мрежа најголем е интересот за приклучок на ФЕЦ.

Имајќи во предвид дека приклучувањето во дистрибутивната и преносната мрежа има големо влијание врз зголемувањето на производството на ЕЕ од ОИЕ ревизијата утврди дека постапката за изградба на електроцентрали за производство на ЕЕ од ОИЕ, како и приклучокот во мрежа е комплексна активност. Уредена е во законската регулатива, но истата е расчленета во неколку подзаконски акти со кои се уредуваат правилата на повеќе институции вклучени во оваа проблематика. Потребната документација¹²³ која се бара да ја достават инвеститорите е обемна и потребни се значителни финансиски средства, особено при приклучување на повисоката – преносна мрежа, поради што постапката се одвива со забавена динамика. Дополнително, енергетската криза предизвика огромен интерес кај

¹²¹ Член 78 од Законот за енергетика, Службен весник на Република Македонија бр.96/2018, Закон за изменување и дополнување на Закон за енергетика бр.236/2022 година

¹²² Оваа состојба постојано се менува

¹²³ Архитектонско-урбанистички проект, основен проект за извештај со ревизија, идеен проект, овластување, докази за сопственост, анализа, студија, согласности и други.

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

инвеститорите, поради што утврдивме дека недостасуваат сублимирани водичи со точни и детални информации за постапката за изградба на електроцентрали за производство на ЕЕ од ОИЕ, начинот на приклучок во дистрибутивната и преносната мрежа и информативни податоци за можната финансиска и временска рамка за овие инвестиции. Достапните информативни брошури се објавени на веб-страниците на дел од институциите (прирачници од МЕ), но истите не се доволно детални и достапни и не се ажурираат редовно, согласно новите законски измени. Поради овие состојби дел од заинтересираните инвеститори може да се доведат во финансиски ризик при реализација на инвестициите и откажување од истите.

Сметаме за потребно да ја истакнеме состојбата утврдена со извршената ревизија на регуларност на АД МЕПСО Скопје за 2021 година, со која е нагласено дека во услови на енергетска криза и зголемување на цената на ЕЕ, дел од трговците со ЕЕ континуирано ја намалувале набавката на ЕЕ од отворениот пазар и ја користеле балансната енергија на АД МЕПСО Скопје за снабдување на своите потрошувачи. Ова предизвикало драстично зголемување на трошоците на АД МЕПСО Скопје кон европскиот електропреносен систем и намалување на неговата ликвидност. Исклучително големи отстапувања/дебаланси се направени во месец октомври 2021 година, поради што од страна на АД МЕПСО Скопје фактурирани и наплатени се 77,8 GWh од производителот на ЕЕ - АД ЕСМ Скопје, а истите се исплатени од обезбедените парични средства од разделот на Владата (подетално во точка 3.5.1.). Ова е резултат на тоа што АД ЕСМ Скопје не успеало да ги реализира планови за производство на ЕЕ, поради што е повлечена ЕЕ од системот на европската мрежа, со што за АД МЕПСО Скопје се создадени обврски кон европскиот електроенергетски преносен систем, што укажува на нецелосна подготвеност на институциите да се справат со кризата.

3.3.3. Лиценци за вршење енергетска дејност

Вршителите на енергетска дејност не можат да започнат истата да ја вршат без претходно да им биде издадена лиценца од РКЕ¹²⁴. Во периодот од 2019 до 2022 година издадени се вкупно 525 лиценци за производство на ЕЕ од ОИЕ¹²⁵. Од анализата на податоците за издадени лиценци утврдивме дека во 2022 година значително е зголемен бројот на издадени лиценци, што пред сè се должи на зголемениот интерес на инвеститорите за производството на ЕЕ од ФЕЦ.

¹²⁴ член 38 став 1 од Законот за енергетика

¹²⁵ Податокот се однесува за лиценци издадени по правни лица за период заклучно со 27.01.2023 година

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

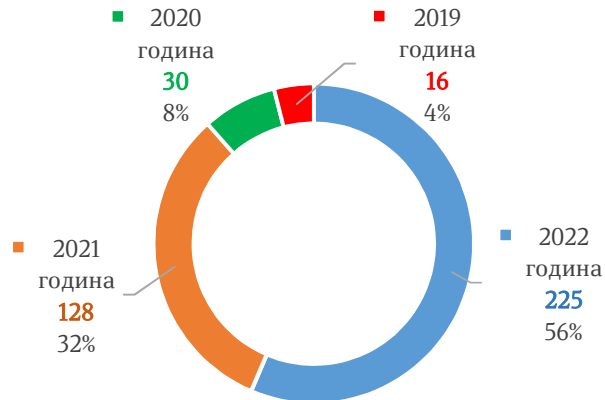
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Од извршената ревизија за начинот на којшто се издаваат лиценците утврдивме дека, во периодот од 2019 до 2021 година, не е извршена контрола кај носителите на лиценци со цел да се потврди исполнувањето на обврските согласно издадените лиценци (да започнат со вршење на енергетска дејност во рокот определен со лиценцата, да ја вршат дејноста согласно законската регулатива, да се придржуваат до одлуките донесени од РКЕ, навремено да ги отстрануваат утврдените недостатоци и да ги исполнуваат условите за вршење на енергетска дејност).

Една од причините за ваквата состојба е непостоење на законски одредби кои пропишуваат надзорни и контролни активности кај носителите на лиценци. Поради тоа контролните активности биле вршени од вработените во РКЕ, но само по доставена пријава. Оваа состојба е надмината во 2020 година со измените на Правилникот за лиценци¹²⁶, со што поради потреба од утврдување на настанување на причини за одземање на лиценца, пропишано е да се врши контрола над носителите на лиценца. Постапувајќи по наведената одредба кон крајот на 2021 година од страна на овластените лица за контрола во РКЕ бил подготвен Годишен план за контрола, со кој од вкупно 27 планирани контроли реализирани се 24, а причина за неспроведени контроли е тоа што носителите на лиценци повеќе не ја извршуваат таа дејност. Отсуството, како и малиот број на планирани контроли може да влијае на ненавремено откривање на случаите за несоодветно вршење на дејноста за која е издадена лиценца и непридржување кон одлуките или актите донесени од страна на РКЕ.

Напоменуваме дека со измените на Законот за енергетика во 2022 година, предвидено е најдоцна до август 2023 година да се донесе правилник за вршење надзор од страна на РКЕ.

Графикон број 3 - Бројот на издадени лиценци за ФЕЦ по години во периодот 2019 – 2022 година

¹²⁶ Член 30-а од Правилник за лиценци, Службен Весник на Република Северна Македонија бр.51/19, 54/19, 214/19, 114/20, 246/20 и 44/21

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Една од обврските на носителите на лиценца согласно Правилникот за лиценци е да доставуваат годишни извештаи за работењето до РКЕ најдоцна до 31 март во тековната година за претходната година¹²⁷. Според надлежните лица оваа одредба најголем дел од носителите на лиценца ја почитувале, додека до останатите кои редовно не доставуваат извештаи за своето работење, РКЕ им доставувал опомена. Со ревизијата утврдивме дека во периодот од 2019 до 2022 година во правната рамка недостасуваат казнени одредби за непочитување на оваа законска обврска. Оваа системска слабост е надмината со донесувањето на измените на Законот за енергетика¹²⁸. Отсуството на казнени одредби и одредби за вршење на контролни активности во законската регулатива, дополнително го зголемуваат ризикот од неисполнување на обврските за вршење на енергетска дејност од страна на носителите на лиценци.

3.3.4. Мерки за поддршка на ОИЕ

Во стратешките и акциски планови како и во Законот за енергетика¹²⁹ предвидени се мерки за поддршка на ОИЕ со цел да се зголеми нивното учество во вкупното производство на ЕЕ. Со овие мерки треба да се постигне:

- развој на електроенергетскиот систем,
- усогласување на урбанистичко - планските документи со потребата за изградба на објекти за производство ЕЕ од ОИЕ,
- проширување на постојната инфраструктура за гас,
- намалување на трошоците за производство на ЕЕ од ОИЕ и на биогорива и
- зголемување на учеството на ОИЕ во бруто финалната потрошувачка на енергија.

Законот за енергетика пропишува дека мерките за поддршка може да опфатат:

- инвестициона поддршка;
- даночни и царински олеснувања;
- воведување на посебни обврски на снабдувачите со ЕЕ за купување на ЕЕ произведена од ОИЕ;
- воведување на обврските за трговците со нафтени деривати и горива за транспорт за продажба на биогорива на пазарот;
- издавање на гаранции за потекло на ЕЕ произведена од ОИЕ;

¹²⁷ Член 42 став 1 од Правилник за лиценци

¹²⁸ Член 76 од Закон за изменување и дополнување на законот за енергетика, Службен весник на Република Северна Македонија бр.236 од 07.11.2022 година.

¹²⁹ Член 186 од Закон за енергетика

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

- повластени тарифи и премии за продадена ЕЕ произведена од ОИЕ;
- воведување на можност за производство на ЕЕ од ОИЕ наменета за сопствена потрошувачка и предавање на вишокот во електродистрибутивниот систем и надоместок;
- доделување на право на користење на земјиште во државна сопственост кое е предвидено за изградба на електроцентрали за производство на ЕЕ од ОИЕ во постапка уредена во закон и
- обезбедување на гарантиран откуп на ЕЕ произведена од ОИЕ.

Со ревизијата беа опфатени дел од мерките за поддршка на производството на ЕЕ од ОИЕ при што се утврди следната состојба:

Издавање на гаранции за потекло на ЕЕ произведена од ОИЕ

Една од мерките за поддршка на производството на ЕЕ од ОИЕ е издавањето на гаранции за потекло на ЕЕ од ОИЕ. Ваков вид на гаранции може да добие производител на ЕЕ од ОИЕ, којшто за електроцентралата не се стекнал со статус на повластен производител. Предвидено е гаранциите за потекло да ги користат снабдувачите и трговците со ЕЕ за да можат да докажат колкав дел од продадената ЕЕ потекнува од ОИЕ. До донесувањето на измените на Законот за енергетика во 2022 година, АЕ била надлежна за издавање, како и водење регистар на издадени, пренесени и одземени гаранции за потекло. Со извршената ревизија утврдивме дека, во рамките на АЕ во периодот од 2019 до 2022 година не биле започнати активности за издавање гаранции за потекло за произведената ЕЕ од ОИЕ. По донесувањето на законските измени оваа надлежност преминува кај МЕМО ДООЕЛ¹³⁰ и започнати се активности кои се однесуваат на формирање на Работна група¹³¹ која има за задача да изработи правила за администрирање на гаранциите за потекло на ЕЕ, модел на договор¹³², како и тарифник за надоместоци за користење на Регистарот на гаранции за потекло на ЕЕ. Наведените акти се изработени од Работната група и истите се уште не се усвоени. Отсуството на гаранции за потекло на произведената ЕЕ ги оневозможува снабдувачите и трговците со ЕЕ во докажување на количината

¹³⁰ Член 54 од Законот за изменување и дополнување на законот за енергетика, Службен весник на Република Северна Македонија бр.236/2022 година

¹³¹ Решение за формирање на Работна група за имплементација за задолженијата на Операторот на пазар на електрична енергија согласно Законот за енергетика бр. 03-1066/1 од 24.03.2023 година

¹³² Модел на договор кој се склучува помеѓу Операторот на пазар на електрична енергија и корисникот на Регистарот на гаранции за потекло на електричната енергија

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

на ЕЕ произведена од ОИЕ, во случаите кога нивните клиенти – потрошувачи сакаат да промовираат „зелена енергија“.

Повластени тарифи и премии за продадена ЕЕ произведена од ОИЕ

Мерките за поддршка на ОИЕ¹³³ се доделуваат ако барателот вградува опрема и системи за производство на енергија од ОИЕ кои треба да исполнуваат соодветни технички спецификации. За да можат да се користат мерките за поддршка предвидено е дека министерот за економија треба да ги пропише техничките спецификации кои опремата и системите за ОИЕ мора да ги исполнуваат, а притоа со истите да не се ограничува конкуренцијата¹³⁴. Со ревизијата утврдивме дека не се пропишани технички спецификации за опрема и системи за ОИЕ.

Во отсуство на наведените критериуми, во постапката за избор на корисници на мерката за поддршка – премии за продадена ЕЕ произведена од ОИЕ се користат определени Стандарди од областа на фотоволтаични системи во Република Северна Македонија, кои се доставуваат како прилог на тендерската документација, во постапката за избор на корисници на оваа мерка. Не оспорувајќи ја важноста на овие Стандарди, ревизијата истакнува дека отсуството на подзаконски акт не е во согласност на одредбите од законот и може да влијае врз објективноста и конкурентноста во постапката за избор на повластени производители на ЕЕ, кои користат премија.

Повластени тарифи и премии за продадена ЕЕ произведена од ОИЕ како дел од мерките за поддршка предвидени во законот може да ги користат повластени производители на ЕЕ од ОИЕ, кои се стекнале со тој статус. Видовите технологии за кои се доделува повластена тарифа или премија, посебните услови кои треба да ги исполнува електроцентралата за да се стекне со статус повластен производител, износот и периодот на користење на повластените тарифи и начинот на спроведување на тендерската постапка и аукција за доделување на премии се пропишани во Уредбата за мерките за поддршка на производството на електрична енергија од ОИЕ. Со Уредбата се уредени повластените производители според видовите на технологии на електроцентралите на кои им се доделуваат повластени тарифи и премии како што е прикажано на следната слика:

¹³³ Член 179 од Законот за енергетика

¹³⁴ член 179 став 1, 2 и 3 од Законот за енергетика од Службен весник на Република Северна Македонија бр. 96/2018 и Службен весник на Република Северна Македонија бр.236/2022 година

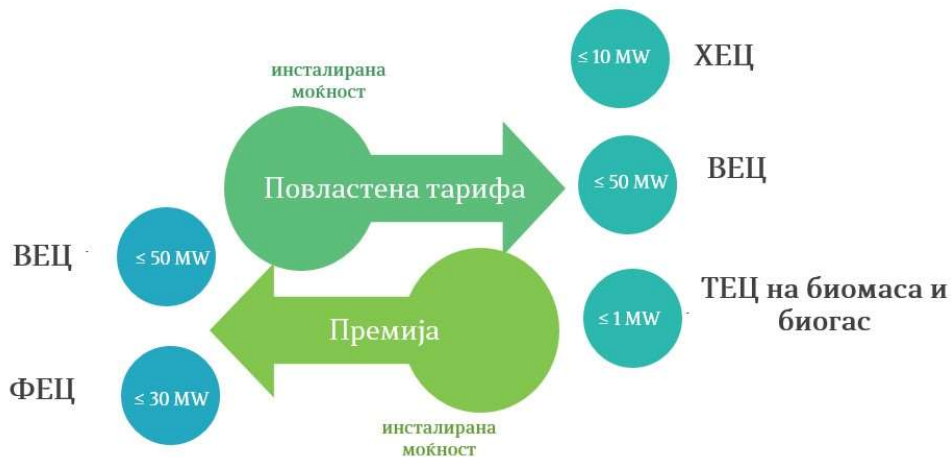
Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Слика број 6 - Технологии на електроцентралите на кои им се доделуваат повластени тарифи и премии

Правото за користење на повластени тарифи за продадена ЕЕ произведена од ОИЕ започнува од 2011 година, а со донесувањето на новиот Закон за енергетика во 2019 година, воведена е нова мерка за поддршка – премија, која може да ја користат производителите на ЕЕ произведена од ВЕЦ и ФЕЦ.

Во таа насока, за определување на вкупната инсталирана моќност на повластените производители на ЕЕ, а истовремено и за постигнување на целите предвидени во Акцискиот план за ОИЕ, Владата, на предлог на МЕ, во 2019 година донела Одлука¹³⁵, со која се пропишува вкупната инсталирана моќност по видови централи за кои државата ќе обезбеди поддршка. Имено, за повластени производители кои користат премија вкупната инсталирана моќност е определена на 200 MW, додека за повластена тарифа моќноста изнесува 190 MW¹³⁶.

Со ревизијата утврдивме дека до 2022 година, премија е исплатена на 10 повластени производители¹³⁷, чии капацитети имаат инсталирана моќност од 142 MW, додека повластени тарифи се доделени за 101 мали ХЕЦ, 101 ФЕЦ и 5 ВЕЦ со вкупна моќност од 257 MW.

¹³⁵ Одлука за вкупна инсталирана моќност на повластени производители на електрична енергија бр. 29/2019,194/2019

¹³⁶ Распределбата по видови на електроцентрали се следна: 160 MW за ВЕЦ, 10 MW за термо електроцентрали за биомаса и 20 MW за термо електроцентрали за биогаз.

¹³⁷ Извор на податоци : евиденција на МЕ

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Средствата за финансиска поддршка за користење на премија се предвидени со Годишна програма¹³⁸ и истите се обезбедуваат од Буџетот на Република Северна Македонија или од други средства. Во периодот од 2020 до 2022 година преку разделот на МЕ исплатени се средства за премии (подетално во Прилог број 9). Со извршената ревизија ги констатиравме следните состојби:

- Во периодот од 2019 до 2022 година од страна на МЕ биле спроведени три тендерски постапки кои завршиле со аукција за доделување на премии¹³⁹ и со избраните понудувачи склучени се првични договори за право на користење на премија. Со договорот понудувачите се обврзани во определен рок да ја изградат електроцентралата за којашто го склучиле договорот. Со исполнување на обврската за изградба на електроцентралата и обезбедување на лиценца за вршење на енергетска дејност за производство на ЕЕ од ОИЕ, се склучува конечен договор за користење на премија, врз основа на кој се исплаќа премијата. Со ревизијата утврдивме дека во периодот предмет на ревизија склучени се 89 договори за право на користење на премија и 10 договори за користење на премија, а исплатени се средства во износ од 10.619 илјади денари. Согласно законската регулатива повластените производители кои користат премија се должни да ја продаваат произведената ЕЕ на пазарот на ЕЕ. Со ревизијата се утврди дека во Уредбата¹⁴⁰ со која се уредуваат мерките за поддршка е пропишано дека, доколку повластениот производител кој користи премија не успее да склучи договор за продажба на произведената ЕЕ на пазарот на ЕЕ на големо, може да склучи договор за продажба на ЕЕ со трговецот или снабдувачот со ЕЕ. Наведениот трговец или снабдувач на ЕЕ се избира од МЕ, по претходно спроведена постапка со јавен оглас и примена на одредбите од ЗЈН. Во 2019 година, МЕ спровело постапка за избор на трговец – снабдувач со кој е склучен Договор¹⁴¹ со важност од 5 години со можност за склучување на Анекс кон договорот во случај на промена на законските и подзаконските одредби. Согласно овој договор трговецот - снабдувач со кој МЕ има склучено договор се јавува како договорна страна - „купувач во краен случај“, термин кој не е дефиниран во законската регулатива. Во одредбите од договорот дефинирано е дека „купувач во краен случај“ за преземената ЕЕ од повластениот

¹³⁸ Годишна програма за финансиска поддршка за производство на ЕЕ од повластени производители кои користат премија бр.29/2019, бр.277/2019, бр.12/2021, бр.175/2021 и бр.33/2022 година

¹³⁹ Две аукции со негативно надавање се спроведени во 2019 година (на приватно земјиште) и една во 2021 година (на државно земјиште).

¹⁴⁰ Член 13 од Уредба за мерките за поддршка на производството на електрична енергија од ОИЕ Службен весник на Република Северна Македонија бр. 29/2019, 278/19 и 236/21

¹⁴¹ Договор за обезбедување на услуга за купување на ЕЕ произведена од повластени производители на електрична енергија кои користат премија бр. 12-4176/12 од 05.12.2019 година

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

производител ќе му плати цена која е за 9,55% помала од цената објавена на НУРХ.

Истакнуваме дека начинот на склучување на овој договор не е во согласност со барањата на законот за ефикасен и конкурентен енергетски сектор кој се заснова на начелата на објективност, транспарентност и недискриминација, и дава можност преземената ЕЕ од страна на „купувачот во краен случај“ да се продава на слободен пазар по повисока цена, правејќи го поконкурентен во однос на другите трговци.

Истовремено, тендерската постапка која што е предвидена за избор на „купувач во краен случај“ не е прецизно уредена со Уредбата, што дополнително влијае на транспарентноста во постапката за негов избор. Од страна на надлежните лица во МЕ добиено е објаснување за усогласеноста на одредбите од Уредбата со мерката за поддршка, која се однесува на обврските на снабдувачите за купување на ЕЕ произведена од ОИЕ. Неоспорувајќи ја важноста на оваа мерка за поддршка, истакнуваме дека изборот на „купувач во краен случај“ ги нарушува начелата на објективност, транспарентност и недискриминација од законската регулатива.

- Повластениот производител кој користи премија е должен да доставува прогнози за производството на ЕЕ до МЕ во периоди утврдени со договор¹⁴². Во склучените договори за користење на премија пропишано е корисниците на премија да известуваат за планираното производство на ЕЕ, и за тоа треба да доставуваат квартални прогнози, а најдоцна до 15-ти октомври во тековната година да достават план за годишно производство за наредната година. Со извршената ревизија во МЕ, утврдивме дека повластените производители кои склучиле договори за користење на премија во периодот од 2020 до 2022 година, не постапуваат согласно законските одредби и склучените договори, односно навремено не доставуваат квартални прогнози и планови за производство. Оваа состојба неповолно влијае врз планирањето и утврдувањето на висината на средствата за исплата на премии за следната година во годишната програма која ја донесува МЕ¹⁴³. За надминување на состојбата, надлежните во МЕ во текот на ревизијата испратија известување до повластените производители кои користат премија со цел потсетување на нивните обврски за редовна достава на потребните прогнози.

¹⁴² Член 189 став 2 од Законот за енергетика

¹⁴³ Член 187 став 2 и член 190 став 3 од Законот за енергетика

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

- МЕ има обврска да води евиденција на повластените производители кои користат премија, во електронска и хартиена форма¹⁴⁴. Од увидот во доставената документација и извршените разговори се утврди дека во рамките на МЕ воспоставена е електронска евиденција на склучените договори, но истата не е целосна и не ги содржи сите рубрики и податоци кои се предвидени со Уредбата за мерките за поддршка на производството на ЕЕ од ОИЕ¹⁴⁵. Имено, во евиденцијата недостасуваат податоци за: инсталирана моќност на електроцентрали, период на траење на доделување на премијата, износот на премијата, исплатените премии, како и информации со кои се докажува исполнувањето на условите за исплата на премии. Во изминатиот период биле спроведени одредени проектни активности за изнаоѓање на софтверско решение со цел надминување на овие слабости, но состојбата се уште не е надмината.
Несоодветно воспоставената евиденција, влијае на ефикасноста на контролните механизми во МЕ при исплата на носителите на премии и начинот на нивно следење.
- Правото на користење на повластена тарифа согласно законската регулатива¹⁴⁶ е уреден со Правилник за повластени производители коишто користат повластена тарифа којшто го донесува РКЕ. Со Правилникот е уредено дека постапката за стекнување на право за користење на повластена тарифа започнува со доставување на барање од заинтересирана страна до РКЕ. По разгледување на барањето од страна на РКЕ се донесува првично решение за стекнување на привремен статус на повластен производител. По исполнување на сите услови согласно привременото решение, РКЕ донесува конечно решение за стекнување на статус повластен производител како и одлука за користење на повластена тарифа. Состојбата за бројот на корисници на повластена тарифа по вид на електрани заклучно со 31.12.2022 година е прикажан во следната табела¹⁴⁷:

¹⁴⁴ Член 190 од Закон за енергетика и член 20 од Уредбата за мерките за поддршка на производството на електрична енергија од обновливи извори на енергија

¹⁴⁵ Член 20 од Уредбата за мерките за поддршка на производството на електрична енергија од обновливи извори на енергија

¹⁴⁶ Член 191 од Закон за енергетика

¹⁴⁷ Извор на информации – МЕМО ДООЕЛ Скопје

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Табела број 16 - Корисници на повластена тарифа

Ред. бр.	Вид на електрана	Број на електрани	Инсталирана моќност (MW)	Учество (%)
1	Мали ХЕЦ	89	84,8	63,0%
2	ВЕЦ	1	36,8	27,3%
3	Биомаса	1	0,6	0,4%
4	Биогас	0	0,0	0,0%
5	ФЕЦ	81	12,4	9,2%
	Вкупно	172	134,7	100,0%

Согласно Законот за енергетика, повластениот производител кој користи повластена тарифа е должен да ја продава произведената ЕЕ единствено на операторот на пазарот на ЕЕ (МЕМО ДООЕЛ Скопје). За откупот и пласманот на ЕЕ, операторот на пазарот и повластениот производител на ЕЕ склучуваат договор за откуп на ЕЕ по повластени тарифи¹⁴⁸. Повластениот производител има право да го раскине договорот и пред истекот на рокот на важност и во тој случај го губи статусот на повластен производител без право повторно да се стекне со истиот¹⁴⁹. Со извршената ревизија утврдивме дека со почетокот на енергетската криза и зголемувањето на берзанските цени на ЕЕ ова право го искористиле 36 повластени производители кои ги раскинале договорите за откуп на ЕЕ со операторот на пазарот на ЕЕ¹⁵⁰. Од нив 11 се мали ХЕЦ, 3 се централи за производство на ЕЕ од биогас и 22 се ФЕЦ. Во периодот предмет на ревизија од 2019 до 2022 година, државната поддршка којашто им била исплатена на повластени производители кои ги раскинале договорите за откуп на ЕЕ, е значителна и изнесува 2.751.027 илјади денари¹⁵¹ (подетално во Прилог број 10). Оваа поддршка претставува 28% од вкупно исплатените средства на повластените производители (9.746.245 илјади денари).

Истакнуваме дека постои потреба од разгледување на можноста за промена или доуредување на законската регулатива со која се уредува правото на повластените производители кои користат повластена тарифа да ги раскинуваат безусловно договорите за откуп на ЕЕ, посебно во услови на енергетска криза, кога потребите на државата се најголеми.

¹⁴⁸ Член 193 од Закон за енергетика

¹⁴⁹ Член 193 од Закон за енергетика

¹⁵⁰ Според податоци добиени од МЕМО ДООЕЛ Скопје со состојба 31.12.2022 година

¹⁵¹ Извор на информација: Добиена евиденција од оператор на пазар на ЕЕ (МЕМО ДООЕЛ Скопје)

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

- Со Правилникот за обновливи извори на енергија¹⁵² пропишано е обврска АЕ да води Регистар на електроцентрали кои произведуваат ЕЕ од ОИЕ, чијашто инсталирана моќност е поголема од 1 kW. Од увидот во начинот на кој што се води Регистарот утврдивме дека истиот поради нередовно ажурирање не е целосен. Во Регистарот се заведени 369 електроцентрали кои произведуваат ЕЕ од ОИЕ поголема од 1 kW, додека издадени се 525 лиценци за производство на ЕЕ од ОИЕ. Причина за наведената состојба е непостоење на законска обврска за производителите да доставуваат податоци за запишување на електроцентралите кои произведуваат ЕЕ од ОИЕ до АЕ, а истата е пропишана со измените на законската регулатива на крајот на 2022 година¹⁵³. Нецелосната евиденција може да влијае врз квалитетот на информациите кои се потребни за донесување на Индикативен план за изградба на капацитети за производство на електрична енергија од ОИЕ¹⁵⁴.

3.4. Енергетска ефикасност

Енергетската ефикасност претставува начин на однесување на државните органи, правните лица, производствените и други капацитети, јавните установи и граѓаните кои работат на нејзината територија со цел рационално користењето на ЕЕ. Енергетската ефикасност не значи само штедење на ЕЕ на сметка на намалување на квалитетот на живеење, туку подразбира создавање амбиент или остварување на квалитетни услови за работа и живеење на граѓаните, па дури и нивно подобрување со помала потрошувачка на ЕЕ. Зголемувањето на енергетската ефикасност влијае на заштитата на човековата околина, на природата, социјалниот и економскиот живот, но и во подигањето на свеста кај населението.

3.4.1. Зголемување на енергетската ефикасност на локално ниво

Имплементацијата на националната политика за енергетска ефикасност треба да се врши преку активно учество и вклученост на општините, од чии активности зависи зголемувањето на енергетската ефикасност на локално ниво. Извршените анализи покажуваат дека мерките за заштеда на ЕЕ и постигнување на енергетска ефикасност кои најчесто ги преземаат општините се преку донесување и реализација на **Програми за енергетска ефикасност** и **Програми за јавно осветлување**. Со извршената анкета со доставени прашалници до општините како

¹⁵² Член 16 од Правилник за обновливи извори на енергија

¹⁵³ Член 57 од Законот за изменување и дополнување на законот за енергетика, Службен весник на Република Северна Македонија бр.236 од 07.11.2022 година

¹⁵⁴ Член 52 од Законот за изменување и дополнување на законот за енергетика, Службен весник на Република Северна Македонија бр.236 од 07.11.2022 година

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

и од извршените анализи на донесените Програми за енергетска ефикасност и Програми за јавно осветлување кај општините утврдивме проблеми со кои тие се соочуваат при реализација на политиките за енергетската ефикасност и изградбата на енергетски објекти од ОИЕ, кои се однесуваат на:

- обезбедувањето на финансиски средства;
- административните и човечки ресурси и
- изградба на електроенергетски капацитети и ФЕЦ.

Обезбедување на финансиски средства

Општините најчесто немаат на располагање доволно финансиски средства од сопствените буџети за да можат да ги реализираат сите предвидени и посакувани активности и да ги применат целосно мерките за енергетска ефикасност.

Со извршената ревизија ги утврдивме следните состојби:

- општините немаат прецизни информации за целосноста на остварениот приход по основ на **комунална такса за јавно осветлување**, кој е основен приход за реализација на Програмите за јавно осветлување. Согласно Законот за комунални такси¹⁵⁵, обврзници за комунална такса се имателите на броила од категоријата домаќинства и категоријата останата потрошувачка, додека универзалниот снабдувач има обврска за наплата на таксата и нивна уплата на соодветната уплатна сметка во рамките на трезорската сметка на општината. Во Законот не се предвидени одредби со кои ќе се утврди во кој рок треба да се изврши уплатата, како и задолжителни податоци од кои може да се согледа дали наплатените средства од страна на универзалниот снабдувач се целосно уплатени на општините. Исто така, не се врши редовно усогласување за точноста и целосноста на приходот, што влијае на димензионирањето и реализацијата на Програмите за јавно осветлување и соодветно планирање на проектите во општините. Овие состојби како системска слабост, во континуитет ДЗР ги истакнува во ревизорските извештаи за општините;
- поради недостаток на финансиски средства најголем дел од општините не се во можност да вршат субвенционирање на проекти за енергетската ефикасност на објектите и станбените згради¹⁵⁶, изградени пред 10 или повеќе години кога не постоела законска обврска за минимални барања за енергетска ефикасност при градење на зградите¹⁵⁷, што влијае на ефикасноста на заштеда на ЕЕ на територијата на една општина.

¹⁵⁵ Член 20 од Законот за комунални такси

¹⁵⁶ Кофинансирање на енергетско реновирање, одржување, инсталација, ефикасно греење, ладење, осветлување, опрема за вентилација

¹⁵⁷ Член 7 и член 32 од Законот за енергетска ефикасност

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

За обезбедување на доволно финансиски средства за реализирање на активностите, општините ги разгледуваат следните можности:

- формирање Фонд за енергетска ефикасност во Република Северна Македонија кој треба да помогне во финансирањето на проектите (подетално во точка 3.4.3);
- вклучувањето на приватниот сектор со свои средства преку користење на моделот на јавно - приватно партнерство;
- користење на грантови од меѓународни и домашни институции и организации, кои инвестираат или даваат донации во енергетски ефикасни проекти и
- кредитно задолжување на општината.

Недостатокот на финансиски средства, како и неизвесноста при нивното обезбедување во буџетите кај општините влијае на донесувањето и реализацијата на проекти од областа на енергетиката и енергетската ефикасност и заштеда на потрошувачката на ЕЕ.

Административни и човечки ресурси кај општините

Општините во делот на реализација на проекти од енергетската ефикасност се соочуваат со административни проблеми како што се:

- мали надлежности, ингеренции и влијанија при донесување на националната енергетска политика на државата, предвидени со законската и подзаконска регулатива. Надлежностите на општините во **Законот за енергетика** се предвидени и се однесуваат на издавањето на овластувања за изградба на нови или проширување на постојни објекти за производство на **топлинска енергија**¹⁵⁸, како и на изградбата на систем за дистрибуција на природен гас¹⁵⁹, додека во останатите енергетски дејности немаат надлежности и овластувања. Во **Законот за енергетска ефикасност** надлежностите на општината се однесуваат на донесување и реализација на Програма за енергетска ефикасност¹⁶⁰, управување со потрошувачката на ЕЕ на зградите и со јавното осветлување на начин на кој се остварува заштеда на ЕЕ¹⁶¹. Во **Законот за градење** општините имаат надлежност во издавањето на одобрение за градење при изградба на ФЕЦ до 1MW.

Со извршените анализи утврдивме дека општините често пати не располагаат со навремени информации, во делот на случувањата во енергетскиот сектор (донесување на закони, акти, мрежни правила, упатства, правилници, активности, одлуки). Оваа состојба предизвикува тие сами да се снаоѓаат во новонастанатите состојби, особено при промени на регулативите,

¹⁵⁸ Член 52 став 2 точка 6 од Законот за енергетика

¹⁵⁹ Член 62 од Законот за енергетика

¹⁶⁰ Член 7 од Законот за енергетска ефикасност

¹⁶¹ Член 11 од Законот за енергетска ефикасност

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

што не придонесува за ефикасно спроведување на политиките од областа на енергетиката и енергетската ефикасност и влијае на преземањето на навремени мерки за намалување на потрошувачката и заштеда на ЕЕ;

- општините (особено помалите) се среќаваат со недостаток на соодветни квалификувани човечки ресурси кои треба да се ангажираат во реализирање на проектите и активностите од областа на енергетиката. Во најголем број од случаи работните места за енергетска ефикасност не се систематизирани или пополнети или имаат вработено само едно лице, а работните активности ги извршуваат вработени од останатите сектори најчесто во рамките на Секторите за урбанизам, комунални работи, локален економски развој;
- поголем дел од општините не изработуваат извештаи за реализација на Програмите за енергетска ефикасност и не водат посебна евиденција по овој основ со што не се мери ефикасноста на реализираните проекти и заштедата на ЕЕ по овој основ (подетално во точка 3.4.2.).

Оваа состојба укажува дека општините имаат административни проблеми со кои се соочуваат и потребно е преземање на мерки од страна на централната власт за нивна активна вклученост во енергетската политика на државата со што би придонеле во вкупната заштеда на ЕЕ и постигнување на задоволителна енергетска ефикасност на ниво на држава.

Изградба на електроенергетски капацитети кај општините

Слика број 7 – ФЕЦ поставени на објект

Согласно Законот за градење¹⁶², градбите од втора категорија се градби од локално значење и за нив одобрение за градење издава градоначалникот на општината, односно Градот Скопје¹⁶³. Од тука следи дека добивањето на одобрение за изградбата на електроенергетски капацитети и ФЕЦ до 1 MW се во надлежност на

¹⁶² Член 57 и 58 од Законот за градење

¹⁶³ Градби од втора категорија се: термоцентрали и хидроцентрали со капацитет **до 1 MW**, ветерници, градби за производство на електрична енергија од обновливи извори биогориво, биомаса, ветерна, сончева, геотермална енергија и хидроенергија со капацитет **до 1 MW**, фото-напонски панели за производство на електрична енергија кои се градат на земјиште, далноводи со напонско ниво до 35 KV, трафостаници со напонско ниво до 35 KV, складишта за нафтени деривати, природен гас и ТНГ со капацитет на складирање до 1.000 тони.

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

општините. Одобрение за градење не е потребно за ФЕЦ кои се поставуваат на објекти¹⁶⁴.

Постапката за добивање на одобрение за градење на ФЕЦ се врши преку системот е-градежна дозвола. Се градат на градежно земјиште, со претходна постапка за евентуална пренамена од земјоделско во градежно земјиште, за што е потребно одобрен урбанистички проект и доставување на обемна документација: извод од планови, геодетски елаборат за нумерички податоци, доказ за право на градење (имотен лист, договор за пренесување на правото на градежен објект, договор за закуп), основен проект, елаборат за животна средина и решение за одобрување на истиот од МЖСПП и останата потребна документација.

Дополнително потребно е од Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје да се добие решение дека објектот за кој е побарана градежна дозвола, ќе може да се приклучи на дистрибутивниот систем. Истовремено со решението се потврдува дека на локацијата каде треба да се гради објектот за кој е побарана градежна дозвола нема енергетски објекти (водови, подземни кабли, трафостаници).

Со извршените анализи на постапката за добивање на одобрението за изградба на градби за производство на ЕЕ од ОИЕ односно фото-напонски панели за производство на ЕЕ за кои одобрение за изградба издава општината го утврдивме следното:

- документација и постапката пропишана со Законот за градење за обезбедување на одобрение за градба на ФЕЦ до 1 MW (за кое одобрение дава градоначалникот на општините) и над 1MW (за кое одобрение дава МТВ) не се разликува и иста е сложена, обемна и трае долго (подетално образложена во точка 3.3.1.), односно во Законот за градење не се предвидени посебни и олеснети одредби за изградба на ФЕЦ до 1 MW. Истакнуваме дека скратувањето на целиот процес за обезбедување на потребната документација, изградба и ставање во употреба на фото-напонски панели е главниот предизвик на правните, физичките лица и инвеститорите;
- постојат случаи кога барателите поднесуваат барање за изградба на земјоделско земјиште на кое не се гради објект, односно потребна е негова пренамена. Во постапката за пренамена од земјоделско земјиште во градежно дополнително треба да се поведе и постапка во Агенцијата за катастар на недвижности на Република Северна Македонија, како и постапка за донесување и измена на Деталните Урбанистички Планови, што уште повеќе ја продолжува и усложнува постапката. Иако за добивање на одобрение за градење предвидена е обемна законска и подзаконска регулатива во која се вклучени

¹⁶⁴ Член 73 од Законот за градење

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

повеќе органи на државната управа и повеќе сектори во рамките на една општина, општините немаат изработено Процедура/прирачник за добивање на одобрение за изградба на градби за производство на ЕЕ од ОИЕ до 1 MW со која би се зголемила транспарентноста и би се олеснила и поедноставила постапката за изградба на инвеститорите. Од 29 општини само една има донесено Процедура, а отсуството на пропишан акт го објаснуваат со фактот дека постапката е пропишана со законската регулатива;

- општините немаат повратни информации за тоа дали изградените ФЕЦ се пуштени во употреба, дали и колку произведуваат ЕЕ од причина што истото не претставува законска обврска, со што не се врши мерење на ефектите од изградените централи;
- општините не располагаат со вработени лица кои се квалификувани и имаат стручни познавања во делот на изградбата на електроенергетски капацитети и ФЕЦ, кои би помогнале на инвеститорите и заинтересираните лица за полесна и ефикасна нивна изградба.

Горенаведените состојби укажуваат дека проблематиката со која се соочуваат општините во делот на изградбата на електроенергетски капацитети и ФЕЦ за кои одобрение за градба издаваат општините е комплексна, при што се потребни зајакнување на нејзините човечки и квалификациони ресурси.

Овие состојби оневозможуваат квалитетна реализација на политиките и програмите за енергетска ефикасност од општините, кои треба да придонесат да се зголеми свеста на граѓаните за заштита на животната средина, намалување на потрошувачката на ЕЕ и зголемување на енергетската ефикасност на објектите на територијата на општината, како и да обезбедуваат поддршка за примена на политиките за користење ОИЕ.

Проект за енергетска ефикасност кај општините

Врз основа на Законот за задолжување од април 2021 година¹⁶⁵, обезбедени се средства за Проектот за енергетска ефикасност во јавниот сектор во вкупна вредност од 25 милиони евра. Основни цели на овој проект се: намалување на потрошувачката на енергија во јавниот сектор и поддршка за воспоставување и операционализација на одржлив механизам за финансирање на енергетска ефикасност во јавниот сектор. Проектот го имплементира МФ преку воспоставената

¹⁶⁵ Закон за задолжување на Република Северна Македонија со заем кај Меѓународната банка за обновата и развој Светска банка, по договор за заем за финансирање на проектот за енергетска ефикасност во јавниот сектор (Службен весник на Република Северна Македонија број 77 од 06.04.2021 година).

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Проектна единица за имплементација. Проектот се состои од три компоненти¹⁶⁶. Во рамките на Компонента 1 се обезбедува финансиска поддршка на општините за реализација на енергетски ефикасни реконструкции на јавни објекти или јавно осветлување кои се во нивна надлежност. Инвестициската вредност на проектот зависи од кредитниот капацитет за задолжување на општината и може да биде најмалку 50.000 евра, но не повеќе од 750.000 евра, со максимален период за поврат на инвестицијата од 15 години.

Во мај 2021 година, МФ има објавено јавен повик до општините за користење средства за инвестиции во општински енергетски ефикасни објекти. Со состојба од февруари 2023 година, во проектната единица на МФ, апликација имаат поднесено 17 општини. Проектите во најголем дел се однесуваат за изградба на фотоволтаични системи на основните училишта и градинките во нивна надлежност, на општинските или други административни објекти или за јавно осветлување со кои е склучен Иницијален договор за под-заем и грант. Дополнително 14 општини имаат поднесено апликација и се на листа на чекање за одобрување на објектите.

Проектот за енергетска ефикасност има силна развојна компонента и е од големо значење, за заздравување на економијата и за забрзување на економскиот раст.

3.4.2. Програми за енергетска ефикасност

Во Законот за енергетска ефикасност¹⁶⁷, за општините предвидени се обврски на секои три години да донесуваат програма во која се предвидени мерки за подобрување на енергетската ефикасност, како и годишни планови за нивна реализација и да доставуваат информации за спроведување на програмата до АЕ. Пред да се усвои програмата од Советот на општината, АЕ треба да им даде позитивно мислење за истата. Со законските одредби е предвидено, формата, содржината, методологијата, начинот на изработка и доставување на програмите за енергетска ефикасност, годишниот план и извештајот за спроведување на програмата, подетално да се пропишат со правилник кој треба да се донесе од страна на МЕ. Со извршената ревизија утврдивме дека наведениот правилник не е донесен иако законскиот рок за негово донесување е изминат¹⁶⁸, поради што не е овозможено исполнувањето на законските обврски, воедначеност во изготвувањето на програмите, а процесот на следење на спроведувањето на мерките и активностите од страна на општините и

¹⁶⁶ Ком. 1 - Инвестиции за енергетска ефикасност во јавниот сектор со вкупна вредност од 18 милиони евра; Ком. 2 - Техничка помош и поддршка при спроведувањето од 2 милиони евра и Ком. 3 - Иницијален капитал за предложениот Фонд за енергетска ефикасност од 5 милиони евра.

¹⁶⁷ член 7 од Закон за енергетска ефикасност

¹⁶⁸ Согласно членот 65 став 2 точка 1 подзаконскиот акт требало да биде донесен до месец август 2020 година

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

АЕ е отежнат. Состојбата со бројот на општини кои изготвиле програми за енергетска ефикасност, и истите во соодветните години во периодот 2019 – 2022 година се во важност, како и бројот на дадени позитивни мислења од АЕ се прикажани на следниот графикон:

Графикон број 4 – Број на општини кој изготвиле програма за енергетска ефикасност

Од извршената анализа на податоците добиени од АЕ за периодот од 2019 до 2022 година, утврдивме дека мал е бројот на општини кои имаат Програма за енергетска ефикасност која е во важност во периодот опфатен со ревизијата, а уште помал е бројот на оние кои добиле позитивно мислење од АЕ.

Обезбедените информации укажуваат на тоа дека од вкупно 80 општини и Градот Скопје, во периодот од 2019 до 2022 година бројот на општини кои имаат донесено програма за енергетска ефикасност и за која е добиено позитивно мислење од АЕ се движи од 23% во 2020 година до 17% во 2021 година. Во периодот предмет на ревизија вкупно 50 општини имаат изработени програми за енергетска ефикасност, од кои 32 програми имаат добиено позитивно мислење од АЕ, но кај дел од истите недостасува континуитет во донесувањето и навремено ажурирање на истите (подетални информации во Прилог број 11). За општините кои добиле насоки за промена/доработка на програмите, АЕ нема податоци дали е постапено по укажувањата за измена, од причина што истите повторно не и биле доставени на мислење.

Добиените податоци од АЕ за доставените годишни планови и извештаи за реализација на програмите, укажуваат на тоа дека дел од општините не ги исполнуваат редовно своите законски обврски во однос на изготвувањето на овие документи. Имено, од анализата на податоците утврдивме дека, иако некои од општините имаат донесено програми за енергетска ефикасност, дел од нив не

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

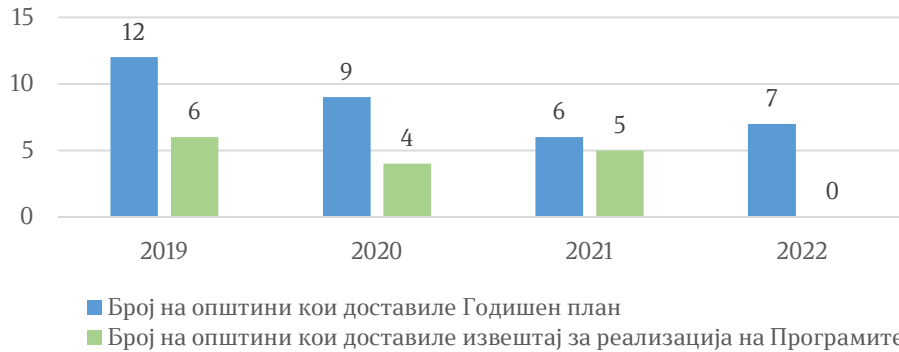
Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

изготвуваат годишен план и извештај, односно постојат општини кои имаат доставено годишен план, но не и извештај за реализација и обратно. Состојбата на доставени годишни планови и извештај за реализација во периодот од 2019 до 2022 година се прикажани на следниот графикон:

Графикон број 5 – Број на општини кој доставиле Годишен план и извештај

Во период кој е опфатен со ревизијата бројот на изготвени годишни планови е мал и се движи од 6 во 2021 година до 12 во 2019 година. Слична е состојбата и во однос на отчетноста за реализацијата на програмите за енергетската ефикасност. Имено, во 2019 година само 6 општини доставиле информации за реализација на програмите за енергетска ефикасност до АЕ додека во 2022 година ниту една општина не информирала за истото.

Недостатокот на програмски и плански документи за енергетска ефикасност на локално ниво, како и информации за ефектите од истите, влијае врз ненавременото планирање и преземање на мерки и активности за подобрување на енергетската ефикасност, заштеда на ЕЕ, недостаток на податоци за следење на потрошувачката и заштедите како и обезбедување на потребни финансиски средства за нејзино подобрување.

3.4.3. Фонд за енергетска ефикасност

Согласно Законот за енергетска ефикасност¹⁶⁹ со цел да се овозможи остварување на целите за енергетска ефикасност и да се обезбеди поддршка на политиките за нивно реализирање, пропишано е дека може да се основа Фонд за енергетска ефикасност. Основањето, надлежностите, функционирањето и начинот на

¹⁶⁹ Член 30 став 1 и 2 од Законот за енергетска ефикасност

Ревизорски тим:
1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:
.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

финансирање на Фондот за енергетска ефикасност треба да се уредат со посебен закон. Со извршената ревизија утврдивме дека не е формиран Фонд за енергетска ефикасност, но во рамките на проект, започнати се активности за негово формирање. Имено во 2021 година со донесувањето на Законот за задолжување¹⁷⁰, обезбедени се средства за реализација на Проект за енергетска ефикасност во јавниот сектор, со кој се предвидува иницијалниот капитал за Фонд за енергетска ефикасност да изнесува 5 милиони евра, што претставува 20% од вкупно обезбедените средства за проектот. Средствата од оваа компонента ќе се користат откако Фондот за енергетска ефикасност ќе биде формално правно основан. Во текот на ревизијата беше извршен информативен разговор со претставник на проектната единица во МФ, при што ревизорскиот тим обезбеди дополнителни податоци и информации дека е потребно да се изготват соодветни подзаконски акти, дополнителни стратегии и планови за воспоставување на предложениот Фонд за енергетска ефикасност. Имено, отпочнати се активности во рамките на проектната единица, односно склучен е договор со консултантска фирма за подготовка на дел од документите. Притоа од страна на консултантите предложено е решение, воспоставувањето на Фондот за енергетска ефикасност да биде во рамките на Развојната банка на Северна Македонија.

Отсуството на Фонд за енергетска ефикасност влијае врз начинот на финансирање на активностите во рамките на проектите, на инвестициите кои се однесуваат на зголемување на енергетската ефикасност на централно и локално ниво, како и вложување во обновлива енергија во јавните објекти.

3.4.4. Платформа за следење и верификација

Со цел да се обезбеди следење на мерките за енергетска ефикасност, во Законот за енергетска ефикасност утврдена е обврска за АЕ да воспоставува и одржува алатка МВП (платформа за следење и верификација)¹⁷¹. При тоа, лицата од јавниот сектор, давателите на енергетски услуги и енергетските контролори се должни во МВП алатката да внесуваат податоци за видот на спроведената мерка за енергетска ефикасност, остварените заштеди на енергија и вкупната корисна подна површина на зградата. Внесувањето на податоци во МВП алатката е предвидено да се врши од одговорни лица назначени од институциите. Подетално функционирањето на

¹⁷⁰ Закон за задолжување на Република Северна Македонија со заем кај Меѓународната банка за обнова и развој – Светска банка по договорот за заем за финансирање на проектот за енергетска ефикасност во јавниот сектор, Службен весник на Република Северна Македонија, бр.77/2021 година

¹⁷¹ Член 12 од Законот за енергетска ефикасност

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

оваа софтверска алатка, видот и содржината на податоците, начинот и роковите на нивно внесување, методологиите за пресметка и спроведувањето на обуки предвидено е да се уредат со подзаконски акт, Правилник за МВП. Оваа алатка треба да им овозможи на надлежните институции да го следат спроведувањето на мерките и активностите предвидени во програмите и плановите за енергетска ефикасност на општините, како и да овозможи планирање, изготвување и мониторинг над спроведувањето на мерките и активностите од Националниот акциски план за енергетска ефикасност (НАПЕЕ)¹⁷².

Со извршената ревизија утврдивме дека и покрај тоа што софтверската алатка - МВП е изработена уште во 2016¹⁷³ година, а од 2020 година е утврдена и законска обврска за нејзино воспоставување, сепак истата сеуште не е ставена во употреба. Не е донесен ниту Правилник за МВП, со кој поблиску треба да се уреди начинот на нејзино функционирање, иако законскиот рок за негово донесување е изминат, односно истиот требало да биде донесен до месец август 2020 година¹⁷⁴. Согласно добиените податоци од АЕ и МЕ, софтверската платформа за мониторинг и верификација (МВП) технички е поставена на сервер на министерството и за користењето на истата уште во 2019 година спроведени се обуки на кои присуствувале преставници од сите општини. Во оваа насока информираме дека, од страна на министерството е изготвена нацрт верзија на Правилникот за МВП и во тек се активности за негово донесување.

Невоспоставувањето на законски предвидената софтверска платформа за мониторинг и верификација (МВП), го отежнува следењето на мерките и активностите за енергетска ефикасност на општините, спроведувањето на НАПЕЕ како и остварените заштеди од реализираните проекти. Наведената состојба е констатирана и со извршената ревизија на успешност на тема “Преземени мерки и политики од страна на РСМ/надлежни органи со цел ублажување на климатските промени” од Годишната програма за работа на Државен завод за ревизија за 2021 година.

¹⁷² НАПЕЕ се донесува на секои три години, а последно донесениот (април 2021) е за периодот 2020 – 2022 година. Целта на планот е да известува за мерките за енергетска ефикасност што биле спроведени во претходните три години, но и да предложи мерки за намалување на потрошувачката на ЕЕ во периодот од следните години.

¹⁷³ Трет двогодишен извештај за климатски промени, 2020 година, страна 160;

¹⁷⁴ Член 65 став 2 точка 3 од Закон за енергетска ефикасност

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

3.5. Мерки за време на енергетска криза

3.5.1. Државна поддршка за справување со енергетската криза

За олеснување на последиците од енергетската криза, Владата врз основа на донесени дванаесет Одлуки, во текот на 2021 и 2022 година исплатила средства во вкупен износ од 17.197.808 илјади денари (278,7 милиони евра). Исплатените средства се планирани во рамките на Владиците потпрограми П1 – Мерки за справување со КОВИД-19 кризата и други антикризни меки¹⁷⁵ (16.527.808 илјади денари) и С5 – Зелен развој (670.000 илјади денари). Согласно дадените насоки во одлуките, исплатените средства биле префрлени на наменска сметка на АД ЕСМ Скопје, при што средствата од потпрограма П1 биле наменети исклучиво за обезбедување дополнителни количини ЕЕ, зголемување на производството и набавка на јаглен, мазут и др. потребни средства за производство на ЕЕ, додека средствата од потпрограма С5 биле наменети за реализација на проекти од областа на енергетиката, односно за производство и обезбедување на дополнителни количини на ЕЕ од ОИЕ за надминување на состојбата во снабдување со ЕЕ. Истовремено, со донесените одлуки пропишана е обврска, АД ЕСМ Скопје да доставува редовни месечни извештаи до Владата и МФ за наменското трошење на средствата.

Слика број 8 - Исплатени средства по одлуки на Влада во 2021 и 2022 година во 000 денари

Со извршениот увид во доставената документација ги утврдивме следните состојби:

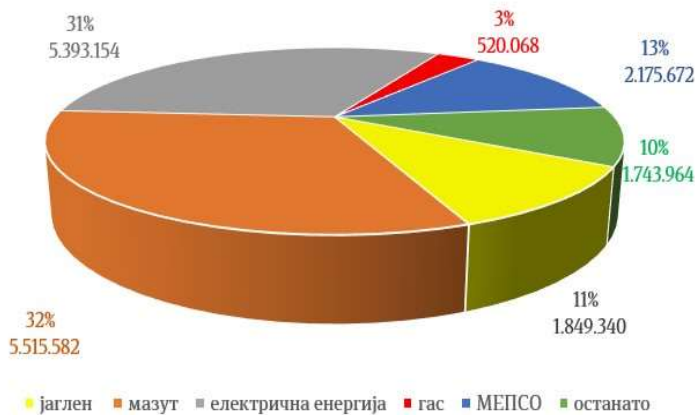
- најголем дел од исплатените средства 46% се потрошени за набавка на јаглен, мазут и гас за производство на ЕЕ, 31% за набавка на ЕЕ, 13% се исплатени на АД МЕПСО Скопје по основ на балансирање – порамнување на отстапувањата појавени кај АД ЕСМ Скопје како разлика меѓу номинираните и реализираните количини на ЕЕ и

¹⁷⁵ Во 2021 година називот е Програмата П1 - Мерки за справување со КОВИД-19 кризата

Ревизорски тим:
 1.
 2.
 3.
 4.

Овластен државен ревизор:

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

Графикон број 6 – Структура на потрошените средства од наменската сметка

средствата обезбедени од владината потпрограма С5 – Зелен развој и нивно префрлање од наменската сметка на сметката за редовно работење на друштвото. Одлуката за пренамена на средствата е донесена врз основа на одредбите од Статутот на друштвото и Деловникот за работа на УО, без согласност на Владата. Средствата се пренаменети за плаќање на доспеани обврски, кредити и останати трошоци од работењето на АД ЕСМ Скопје, кои не се поврзани со проектите за зелен развој;

- во однос на начинот на информирање утврдивме дека АД ЕСМ Скопје во целост не постапило по насоките во одлуките, поради што не доставувал редовни месечни извештаи до Владата и МФ за начинот на трошење на средствата. Со големо задоцнување, во октомври и ноември 2022 година и февруари 2023 година биле доставени Извештаи за трошење на средствата од наменската сметка за буџетска поддршка за справување со кризната состојба во снабдувањето со ЕЕ;
- дел од средствата од програмите П1 и С5, во вкупен износ од 7.007.000 илјади денари (41%), се исплатени како капитални расходи - вложувања и нефинансиски средства, иако истите претставуваат трошоци за обезбедување на дополнителни количини на ЕЕ, набавка на основни ресурси за производство на ЕЕ, регулирање на заостанати долгови, плаќања на кредити, исплати на плати и други трошоци. Ако се има во предвид природата на расходите, дополнителна дилема кај АД ЕСМ Скопје предизвикале дадените задолжувања од страна на Владата за

За дел од средствата кои биле искористени за подмирување на расходи од 10% се исплатени за подмирување на расходи од редовно работење на АД ЕСМ Скопје¹⁷⁶, кои не биле планирани во донесените одлуки на Владата. редовното работење на АД ЕСМ Скопје во вкупен износ од 670.000 илјади денари, УО на друштвото во јануари 2022 година донел одлука за пренамена на

¹⁷⁶ доспеани обврски, плати, кредити и камати и останати трошоци за работењето на АД ЕСМ Скопје

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

докапитализирање на средствата, односно зголемување на вложувањата за износот на исплатените средства;

- одлуките не предвидуваат одредби за контрола на наменското трошење на средствата од страна на Надзорниот одбор на АД ЕСМ Скопје, кој е примател на средствата.

Значителен износ на финансиски средства, кои претставуваат 43% од реализираните расходи на Владата во 2021 година и 65% во 2022 година¹⁷⁷ се потрошени за обезбедување финансиска поддршка за набавка на ресурси за производство на ЕЕ, набавка на ЕЕ на отворен пазар и други трошоци. Ненавремено доставување на извештаи за искористеноста на средствата и непредвидените контролни активности, предизвикуваат отежнато следење на активностите преземени од најголемиот производител на ЕЕ во државата, недоволно информации за понатамошно креирање на политиките во енергетиката и влијае неповолно во донесувањето на одлуки за време на енергетската криза.

3.5.2. Мерки за штедење на потрошувачка на ЕЕ

Енергетската криза предизвика недостаток на ЕЕ од домашно производство, ценовни шокови и неизвесност во снабдувањето, поради што се појави потреба од укажување на поголема свесност, општествена и институционална одговорност за заштеда на ЕЕ. За таа цел, Владата има донесено сет со препораки и задолженија за намалување потрошувачката на ЕЕ¹⁷⁸. Според Нацрт записникот¹⁷⁹ од одржана седница на Владата, со кој е усвоена информација со сет на препораки различни институции имале посебни задолженија и тоа:

- МЕ соодветно да ги информира домаќинствата и бизнис заедницата за препораките,
- Генералниот секретаријат на Владата да ги информира, органите на државната управа и институциите како и да подготви список на сите органи на државна управа,
- ЗЕЛС да ги информира општините¹⁸⁰ и

¹⁷⁷ Извор на информација: Годишна сметка на основен буџет (637) за 2022 година на Владата (вкупните расходи во 2021 година изнесуваат 12.208.121 илјади денари, додека во 2022 година изнесуваат 18.252.253 илјади денари)

¹⁷⁸ Препораки и задолженија за намалување потрошувачката на ЕЕ требале да ги почитуваат: домаќинствата, бизнис заедницата, јавните институции (министерствата, агенции, органи на државна управа), државни претпријатија, општините и Градот Скопје и ЈП Патишта.

¹⁷⁹ Извадок од Нацрт – записникот од 69 та седница на Владата на Република Северна Македонија одржана на 16 август 2022 година

¹⁸⁰ На ревизорскиот тим беше презентирани е- mail комуникација на ЗЕЛС до сите општини и Градот Скопје за проследување на информацијата по однос на заклучокот

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

- Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје да доставува месечни извештаи за потрошувачката на ЕЕ до Генералниот секретаријат при Владата.

Целта на дадените препораки и задолженија била да се намали потрошувачката на електрична и топлинска енергија за 15% споредено со истиот период 2021/2022 година. Со извршената ревизија и од увидот на доставената документација утврдивме дека:

- Надлежните институции (МЕ, Генералниот секретаријат, ЗЕЛС и Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје) кои имале обврска да ги информираат засегнатите страни за препораките, постапиле по заклучокот;
- Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје доставувала месечни извештаи до Владата и врз основа на истите преку сумирање на податоците во „excel“ апликација од страна на службите во Владата се следи состојбата. На увид на ревизијата и беа презентирани податоци за потрошената ЕЕ во периодот од септември 2022 до март 2023 година од јавни институции, општини и јавни претпријатија и направена е споредба со потрошената ЕЕ со истиот период во претходната година, при што се заклучи дека на глобално ниво постигната е заштеда во потрошувачката на ЕЕ над 15%. Од извршената анализа на заштедата на ЕЕ кај поединечни субјекти се утврди дека препораката и задолженијата биле делумно почитувани, бидејќи кај голем број од нив не е постигната предвидената цел за намалување на потрошувачката на ЕЕ за 15% споредено со истиот период во претходната година.

Независно што Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје доставува информации до Владата, ревизијата укажува на потребата од редовно следење на доставените информации, нивна обработка како и потсетување на обврската по задолженијата од усвоената Информација за сетот на препораки и задолженија до сите оние кои ја немаат испочитувано истата.

3.5.3. Регистрација на правни субјекти како „мали потрошувачи“

Мал потрошувач на ЕЕ, односно природен гас е субјект чиј просечен број на вработени во последните две пресметковни години има помалку од 50 вработени и има вкупен годишен приход помал од 2 милиони евра во денарска противвредност, со исклучок на производителот на ЕЕ и операторот на системот за пренос и системот за дистрибуција на ЕЕ односно природен гас¹⁸¹. Со Законот за енергетика е пропишано, Универзалниот снабдувач¹⁸² да врши снабдување со ЕЕ на

¹⁸¹ Член 3, став 36 од Законот за енергетика

¹⁸² Универзален Снабдувач – ЕВН Хоме ДОО Скопје

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

домаќинствата и малите потрошувачи, а АД ЕСМ Скопје е должен да му понуди ЕЕ во одреден процент од вкупните годишни потреби до 2025 година¹⁸³. АД ЕСМ Скопје, неколку години наназад, врз основа на записници донесени од страна на Владата, цената на ЕЕ што ја понудува на Универзалниот снабдувач е повластена/субвенционирана односно најниска цена споредено со цената на ЕЕ на отворениот пазар, како и на берзата на НУРХ.

Со појавата на енергетската криза на крајот на 2021 година и на почетокот на 2022 година, поради високата цена на ЕЕ, а со цел да ја искористат поволноста дадена на малите потрошувачи во Законот за енергетика и да направат заштеди на финансиски средства, голем број на правни лица и општини кои согласно законот припаѓаат на категоријата субјекти кои треба да вршат набавка на ЕЕ на отворен пазар, основале нови правни субјекти/користеле постојни и се приклучиле на дистрибутивната мрежа на Универзалниот снабдувач со нови броила како „мали потрошувачи“, а со тоа ја користеле повластена субвенционирана цена на ЕЕ која се наплаќа на домаќинствата и малите потрошувачи.

Со извршената ревизија утврдивме дека над 3.100 нови броила биле регистрирани на новите правни субјекти. Правните субјекти претставуваат: јавни комунални претпријатија основани од општините за улично осветлување или за комунални услуги, потоа производствени претпријатија и капацитети, осигурителни компании, угостителски објекти, ИТ компании и други видови на друштва.

Оваа состојба предизвикала Владата врз основа на Уредбата¹⁸⁴ да донесе Одлука за преземање на мерка во услови на постоење на кризна состојба во снабдувањето со ЕЕ¹⁸⁵. Со Одлуката се дава можност, операторот на електродистрибутивниот систем односно Универзалниот снабдувач при поднесено барање за промена на корисник да прави увид на лице место и да проверува колку и какви дејности се извршуваат во објектите, со цел да утврди на лице место дали корисниците ги исполнуваат критериумите за „мал потрошувач“ и ако не ги исполнуваат условите од 1 јануари 2023 година да им се прекине снабдувањето со ЕЕ како универзална услуга.

Оваа состојба претставува манипулација и злоупотреба на пазарот на ЕЕ и изигрување на Законот за енергетика, во услови на постоење на кризна состојба, што негативно влијае на енергетскиот сектор и на ликвидноста на субјектите кои вршат енергетска дејност, влијае и врз покачување на цената на ЕЕ и ги намалува

¹⁸³ Член 237 од Законот за енергетика

¹⁸⁴ Уредба за критериумите и условите за прогласување на кризна состојба во случаи на временски и природни непогоди, хаварији и нарушувања на пазари на електрична енергија, начинот на снабдување со електрична енергија во кризна состојба, мерките што се преземаат во случај на кризна состојба, како и правата и обврските на носителите на лиценци за вршење на електроенергетски дејности

¹⁸⁵ Службен весник на Република Северна Македонија број 240/22 и 266/22

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

ефектите од преземените мерки и државни политики на Владата и надлежните органи за санирање на енергетската криза.

4. ЗАКЛУЧОК

Со извршената ревизија и обезбедените докази стекнавме разумно уверување дека:

Мерките и активностите кои се преземаат од надлежните институции во секторот енергетика не се доволно ефикасни за да обезбедат сигурност и одржливост во обезбедувањето на ЕЕ на долг рок во Република Северна Македонија. Државата располага со ограничени необновливи енергетски ресурси и застарени капацитети, кои не можат да обезбедат стабилност во производство на ЕЕ. Тоа ја прави државата увозно зависна, а со кое е под директно влијание на цените на енергенсите и на ЕЕ на отворениот пазар, што посебно неповолно се одрази за време на енергетската криза. Во насока на остварување на преземените меѓународни обврски и обезбедување на „зелена енергија“ преземени се мерки и активности за зголемување на учеството на ОИЕ во вкупно произведена ЕЕ, но овие процеси се одвиваат без прецизни плански активности, со административни ограничувања и забавено темпо. Проектните активности за подобрување на енергетската ефикасност се со низок степен на имплементација и недоволна вклученост на општините. Донесени се повеќе мерки за ублажување на ефектите од енергетската криза, кои се делумно применети од институциите на централно и локално ниво и отсутнуваат контролни механизми за нивно следење, со цел да се добијат посакуваните резултати и ефекти.

Недостатокот на стратешки, програмски и плански документи, неповолно влијае врз исполнување на долгорочните стратешки цели за развој на енергетиката, планирање на активностите за изградба на нови енергетски објекти, како и врз подобрување на енергетската ефикасност. Ресурсите на јаглен во државата се намалени и се со ниска просечна калорична вредност, а новите наоѓалишта сè уште не се експлоатираат, поради што се врши набавка на јаглен за кој се издвојуваат значителни финансиски средства. Термоелектраните кои учествуваат во обезбедување на т.н. „базна“ енергија се изградени пред четириесет години, што влијае на појава на чести дефекти, а со тоа и на намалување на производството на ЕЕ. Несоодветното планирање на ремонтните активности и ненавременото санирање на појавените дефекти влијае врз намалено искористување на расположливите капацитети и помало производство на ЕЕ. Во периодот од 2019 до 2022 година не се извршени големи инвестициски активности и стратешки проекти кои треба да обезбедат поголемо количество ЕЕ, како и стабилност и одржливост во обезбедувањето на ЕЕ на долг рок, особено од ресурси кои не ја загадуваат животната средина. Разгледувани се можностите за замена на јагленот со природен

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

гас со цел зголемување на производството на ЕЕ од овој енергенс. Планирани се активности за изработка на студии за гасни електрани, но истите не се реализирале. За набавките на енергенси (јаглен, мазут, природен гас) склучени се договори во вкупен износ од 36.298.406 илјади денари (со вклучено ДДВ), истите се спроведени согласно интересен акт, при што утврдивме слабости во постапките кои може да влијаат врз економичноста и ефикасноста при производство на ЕЕ, конкурентноста и еднаков третман на ЕО.

Производството на ЕЕ од ОИЕ учествува со околу 30% во вкупното производство на ЕЕ и претставува значаен фактор за намалување на емисиите на стакленички гасови. Утврдивме дека заинтересираноста за изградба на капацитети за производство на ЕЕ од ОИЕ бележи тренд на пораст, особено во време на енергетската криза, при што најголем интерес предизвикуваат ФЕЦ, за разлика од минатиот период кога интересот повеќе бил насочен кон изградба на ХЕЦ. Недостасуваат сублимирани водичи со точни и детални информации за постапката за изградба на електроцентрали за производство на ЕЕ од ОИЕ, начинот на приклучок во дистрибутивната и преносната мрежа и податоци за можната финансиска и временска рамка на инвестициите, што ја прави постапката сложена, бавна и не ефикасна. Инсталацијата на фотонапонски системи не ја вршат лиценцирани инсталатери, што влијае врз безбедноста и квалитетно инсталирање на истите. Постојат слабости во начинот на уредување на мерките за поддршка на производство на ЕЕ од ОИЕ кои се однесуваат на определување на техничките спецификации за опремата и системите и продажбата на произведената ЕЕ од повластените производители кои користат премија, што предизвикува нарушување на начелото на конкурентноста при доделување на премии и на пазарот на ЕЕ. Искористената можност за раскинување на договорите од производителите кои користат повластени тарифи, на кои во минатиот период им е дадена државна поддршка во износ од 2.751.025 илјади денари, неповолно се одразила за време на енергетска криза.

Предвидените мерки за подобрување на енергетската ефикасност од страна на општините се однесуваат на активности кои треба да бидат планирани во Програми за енергетска ефикасност и годишни планови за нивна реализација, при што утврдивме дека мал е бројот на општини кои ја исполниле наведената законска обврска. Не е воспоставена платформа за следење и верификација, со што не е овозможено следење на податоците за видот на спроведените мерки за енергетска ефикасност како и остварените заштеди на енергија, а не е искористена ниту можноста дадена во законот за формирање на Фонд за енергетска ефикасност. Општините освен во овој дел се соочуваат и со проблеми кои се поврзани со обезбедувањето на финансиски средства, административни и човечки ресурси и изградба на електроенергетски капацитети.

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

За надминување на состојбата со енергетската криза од страна на Владата донесени се задолженија и препораки за заштеда на ЕЕ од 15%, при што на вкупно ниво постигнати се заштеди, но кај поединечни субјекти истите не биле почитувани. Финансиски средства во износ од 17.197.808 илјади денари кои Владата во 2021 и 2022 година ги доделила како државна поддршка на најголемиот производител на ЕЕ во земјата, се потрошени за обезбедување финансиска поддршка за набавка на ресурси за производство на ЕЕ, набавка на ЕЕ на отворен пазар и други трошоци за одржување на тековната ликвидност на друштвото за справување со енергетската криза.

5. ПРЕПОРАКИ

Влада на Република Северна Македонија да ги преземе следните мерки и активности:

1. Во соработка со органите кои вршат енергетска дејност да се изврши анализа на постоечките капацитети и ресурси за производство на ЕЕ и стратешко планирање за постепено реструктурирање од производство на ЕЕ од јаглен и мазут во производство на ЕЕ од друг извор на енергија, во согласност со зелените стратешки сценарија. (точки 3.2.1., 3.2.9. и 3.2.10.)
2. Да се преземат мерки и активности за соодветна модернизација на ТЕЦ Неготино, замена на постојната со нова опрема и понатамошно стратешко решавање на предизвиците со кои се соочува термоцентралата. (точка 3.2.9.).
3. При креирање на енергетските политики да се земаат во предвид потребите и барањата на општините за зголемување на енергетската ефикасност. (точка 3.4.1.)
4. Зајакнување на контролните механизми за следење на дадените препораки и задолженија за време на криза и преземање на мерки за нивно целосно почитување (точка 3.5.2.).
5. Во соработка со Универзалниот снабдувач да продолжи со преземените активностите за проверка и класифицирање на правните субјекти во согласност со дефинираните критериуми за голем/мал потрошувач и обезбедување на соодветен статус на корисник при снабдувањето со ЕЕ. (точка 3.5.3)

Одговорното лице во **Министерство за економија** да ги преземе следните активности:

6. Иницирање на постапка за усвојување на изготвената нацрт Програма за реализација на Стратегијата за развој на енергетиката за период 2021 – 2025 година. (точка 3.1.1.)
7. Интензивирање на активностите за донесување на Правилник со кој ќе се пропишат формата и содржината на Индикативен план за изградба на

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

- капацитети за производство на електрична енергија од ОИЕ, а потоа да се започнат активности за негова изработка. (точка 3.1.2.)
8. Во соработка со МТВ да се изготви и предложи до Владата Стратегија за реконструкција на згради за домување, јавни и комерцијални згради. (точка 3.1.3.)
 9. Изготвување Уредба со која се утврдува обврзувачка шема за енергетска ефикасност и нејзино доставување до Владата со цел усвојување. (точка 3.1.3.)
 10. Отпочнување со активности за формирање на работни групи/комисии со цел примена на одредбите од измената на Законот за енергетика, кои се однесуваат на издавање на согласност за изградба на капацитети за производство на ЕЕ од ФЕЦ (точка 3.3.1.)
 11. Во соработка со општините зголемување на информативните активности за инвеститорите (граѓани и правни лица) во однос на надлежните институции кои издаваат одобрение/согласност за градење на капацитет за производство на ЕЕ, начинот на приклучок во дистрибутивната и преносната мрежа, податоци за можната финансиска и временска рамка на инвестициите. (точки 3.3.1. и 3.3.2.)
 12. Донесување на подзаконски акт за дефинирање на начинот на стекнување на лиценца за инсталатер, програми за нивна обука, критериуми и постапка за инсталирање и признавање на лиценцата, како и пропишување на формата и содржината на регистарот за лиценцирани инсталатери. (точка 3.3.1.)
 13. Донесување на подзаконски акт за техничките спецификации кои опремата и системите за производство на ЕЕ од ОИЕ мора да ги исполнуваат (точка 3.3.4.)
 14. Преиспитување на одредбите од Уредбата за мерките за поддршка на производството на ЕЕ од ОИЕ и нивна измена во делот на можноста повластениот производител кој користи премија да склучи договор за продажба на ЕЕ со трговец/снабдувач на ЕЕ избран од МЕ (3.3.4.)
 15. Редовно следење на степенот на исполнување на обврските од склучените договори за користење на премија кои се однесуваат на доставување на планирани прогнози за производство на ЕЕ на квартално и годишно ниво (точка 3.3.4.)
 16. Продолжување на активностите за изнаоѓање на софтверско решение со сите неопходни информации за евиденција на повластените производители (точка 3.3.4.)
 17. Во соработка со РКЕ и МЕМО ДООЕЛ Скопје да се разгледаат можностите за доуредување на правната заштита, во законската регулатива, во делот на предвременно раскинување на договорите за откуп на ЕЕ од повластени производители кои користат повластена тарифа. (точка 3.3.4.)

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

18. Донесување на Правилник со кој се пропишуваат содржината, формата и методологијата потребна за пресметка и изработка на Програма за енергетска ефикасност, годишен план и извештај за спроведување на програмата. (точка 3.4.2.)
19. Во соработка со АЕ да се преземат иницијативи за воспоставување на комуникација со Проектната единица при МФ, која го спроведува Проектот за енергетска ефикасност во јавниот сектор, со цел интензивирање на активностите за воспоставување на Фонд за енергетска ефикасност. (точка 3.4.3.)
20. Во координација со АЕ да продолжи со отпочнатите активности за донесување на Правилник за МВП алатката за подетално уредување на начинот на нејзино воспоставување и функционирање. (точка 3.4.4.)
21. Разгледување на можностите за кадровско доекипирање на Секторот за енергетика со стручни лица од областа. (точка 3.1.1.)

22. Одговорното лице во **Министерство за транспорт и врски** да ги разгледа можностите за измена на Законот за градење и пропишување на одредби за олеснување на постапката за издавање на одобрение за градење на капацитети за производство на ЕЕ од ОИЕ до 1 MW, како и зголемување на рокот од 5 дена за разгледување на барањата за одобрение за градба за производство на ЕЕ од ОИЕ (точки 3.4.1. и 3.3.1.)

Органите на раководење и управување во **АД ЕСМ Скопје** да ги преземе следните активности:

23. Точно утврдување и усогласување на количините на залиха на јаглен во РЕК Битола. (точка 3.2.1.)
24. Допрецизирање на Интерниот прирачник за спроведување на набавки без примена на одредбите од ЗЈН во делот на:
 - потребна документација за докажување на способноста на ЕО;
 - начинот и роковите на вршење на евалуацијата на понудите;
 - сертификати за обезбедување на квалитет и потекло на енергенсите и
 - утврдување на потребни гаранции во постапките. (точки 3.2.2., 3.2.8. и 3.2.11.)
25. Спроведување анализа и физибилити студија за испитување на позитивните и негативните ефекти при набавката на опрема кој се користи за ископ на јаглен од рудните наоѓалишта, како и утврдување на нејзината исплатливост. (точка 3.2.3.)
26. Усвојување на плански документи и извештаи од УО, со што би се интензивирале активностите за благовремено планирање, проверка и

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

- отстранување на дефектите на клучните и основни елементи на блоковите во РЕК Битола и вршење на редовни ремонти. (точка 3.2.4 и 3.2.5.)
27. Продолжување на започнатите активностите за обезбедување на ИЕД како единствен пристап кој овозможува целосно да се опфатат и регулираат влијанијата на инсталациите и нивните активности врз животната средина (точка 3.2.7.).
28. Во координација и соработка со Владата, продолжување и интензивирање на започнатите активности за оценување на оправданоста за изградба на гасна електрана. (точка 3.2.10. и 3.2.12.)
29. Во координација со МЕ и Владата да се интензивираат и забрзаат активностите за започнување на изградба на „големите проекти“ за производство на ЕЕ. (точка 3.2.13.)
30. Да се преиспита потребата од набавка на софтверска апликација која треба да овозможи оперативно следење на реализацијата на динамиката на проектите и инвестиционите активности на АД ЕСМ Скопје. (точка 3.2.13.)
31. Извршување на редовни контроли од страна на Надзорниот одбор за користењето на средствата согласно одлуките на Владата, обезбедување согласност од Владата за донесените одлуки за пренамена на средствата и навремено доставување на извештаи за наменското трошење на доделената државна помош.(точка 3.5.1.)
32. Средствата доделени од Владата, наменети за проекти за зелен развој, кои со одлука на УО биле пренаменети за плаќање тековни трошоци од работењето, да се вратат на наменската сметка за поддршка на друштвото и користење на истите за подмирување на обврските за проекти за зелен развој. (точка 3.5.1.)

Одговорното лице во **Агенција за енергетика** да ги преземе следните активности:

33. Информирање на производителите на ЕЕ од ОИЕ за постоење на задолжителна законска обврска за пријава на електроцентралите и нивно заведување во Регистарот на електроцентрали кои произведуваат ЕЕ од ОИЕ кој се води во АЕ. (точка 3.3.4.)
34. Во соработка со ЗЕЛС да продолжат со активностите за редовно информирање на општините за нивната обврска да изготвуваат тригодишни програми и годишни планови за енергетска ефикасност и соодветно информирање за реализација на истите. (точка 3.4.2.)
35. Одговорното лице во **Регулаторна комисија за енергетика и водни ресурси** да продолжи со активностите за спроведување на соодветен број на контроли

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“

согласно годишните планови со цел проверка на исполнувањето на обврските во издадените лиценци. (точка 3.3.3.)

36. Одговорното лице во **МЕМО ДООЕЛ Скопје** да продолжи со започнатите активности за донесување на Правила за администрирање на гаранциите за потекло на ЕЕ, модел на договор како и тарифник за надоместоци за користење на Регистарот за гаранции за потекло на ЕЕ. (точка 3.3.4)
37. **ЗЕЛС во соработка со општините** да донесат процедура со која преку прецизни насоки ќе се уреди постапката за градење на капацитети за производство на ЕЕ од ОИЕ до 1 MW. (точка 3.4.1.)

Ревизорски тим:

1.
2.
3.
4.

Овластен државен ревизор:

.....

Бр.: 02-3042/2
Скопје, 09.06.2023 година

До: Државен завод за ревизија
Ул. Павел Шатов бр. 2
Палата „Емануел Чучков“
1000 Скопје

РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА - REPUBLIKA E MAQEDONISE SEVERIUT
ДРЖАВЕН ЗАВОД ЗА РЕВИЗИЈА
ENTI SHTETEBOR I REVIZIONIT
СКОПЈЕ - ШКУП

Примено: Prilozag na:	12.06.2023		
Орг. Един. Nj. org.	Број: nr.	Прилог: Shifra:	Вредност: Vlera:
	20-431/20		

Предмет: Забелешки по Нацрт извештајот за извршена ревизија на успешност на тема: „Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“, бр. 20-431/8 од 09.05.2023 г.

Врска број: Доставување на нацрт извештај бр. 20-431/18 од 10.05.2023 г.

Почитувани,

Во врска со Нацрт извештајот за извршена ревизија на успешност на тема:
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“ од мај 2023 година, бр. 20-431/8 од 09.05.2023 г., Ве известуваме за следните забелешки од страна на АД ЕСМ – Скопје:

Точка 3.2.2 Набавка на јаглен

Во Нацрт Извештај за извршена ревизија на успешност на тема: „Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетската криза“, ревизорот точно констатирал дека овие постапки се правени без примена на ЗЈН, што секако е во согласност со ЗЈН (член 23, став 1, точка 10 од ЗЈН – Службен Весник на РСМ, број: 24/2019).

По дадена препорака од ДЗР во спроведена ревизија на регуларноста во АД ЕСМ – Скопје за 2020 година и со Одлука на УО на АД ЕСМ – Скопје, број: 02-1195/401/3 од 28.02.2023 година, се изврши измена на „Упатство за начинот на спроведување на постапките за јавни набавки во АД ЕСМ“, РУ-К-0840-101, при што истото се дополни со прилог 6.7 – „Интерен прирачник за спроведување на набавки без примена на одредбите од Законот за јавни набавки“.

Овој Прирачник има за цел да го регулира/унифицира/стандардизира начинот на спроведување на постапки за јавни набавки кои не подлежат на примена на Законот за јавни набавки, а кое се применува и важи за сите Подружници на АД ЕСМ – Скопје. Сакаме да појасниме дека Прирачникот е направен на начин да ги опфати повеќето можни ситуации кои би можеле да се појават при спроведувањето на овие постапки, а во функција на минимизирање на

ризиците во производството на електрична енергија од аспект на сигурноста/континуираноста во снабдувањето со основните енергенси. Треба да се напомене дека во организационата структура на АД ЕСМ – Скопје има Дирекција и седум подружници (РЕК Битола, РЕК Осломеј, Енергетика Скопје, ХЕЦ Маврово, ХЕС Црн Дрим, ХЕЦ Тиквеш и ХЕС Треска).

Би сакале да напоменеме дека Управниот Одбор на АД ЕСМ – Скопје, има најшироки овластувања во управувањето со Друштвото, односно во вршење на сите работи сврзани со водење на работите и тековните активности на Друштвото, и да дејствува во сите околности од име на Друштвото, во рамките на предметот на работење на Друштвото.

Врз основа на своите права и надлежности, УО на АД ЕСМ – Скопје ги разгледува и одлучува по пристигнатите понуди, и тоа врз основа на Извештајот од спроведена постапка, техничкото мислење од стручната комисија како и прегледот на добиените понуди и гранични цени за набавка на јаглен од Секторот за производство, во однос на техно економската исплатливост.

Притоа, УО на АД ЕСМ – Скопје, врз основа на сублимат од горенаведените документи, односно по веќе изготвен Извештај од спроведена постапка, техничко мислење од стручната комисија и по веќе извршена проценка на цената на понудите од Секторот за производство, носи одлука за прифаќање/неприфаќање на доставената понуда/и, и во никој случај нема директно влијание врз изборот на постапката, бидејќи своите одлуки ги носи врз основа на претходна длабинска анализа извршена од страна на стручни лица од Друштвото, а заради надлежноста на Управниот одбор да се грижи за законско работење на Друштвото, согласно член 20, став 1, точка 38 од Статутот на АД ЕСМ – Скопје.

Сите постапки за набавка на јаглен се објавуваат во минимум два дневни весници и на официјалната веб страница на Друштвото, при што во целост се почитуваат начелата на транспарентност, отвореност, еднаков третман и недискриминација на ЕО, начелата на економичност, ефикасност, ефективност и сразмерност, како и поттикнување на конкуренцијата помеѓу економските оператори.

Точка 3.2.3 Набавка на помошна механизација и услуги за ангажирање на помошна механизација

Во врска со забелешката од ревизијата дека во АД ЕСМ – Скопје не постојат анализи за утврдување на потребата и економската исплатливост на набавката, напоменуваме дека во Подружницата РЕК Битола постојат такви анализи и врз основа на нив се спроведени набавките.

Точка 3.2.4 Дефекти и ремонти во ТЕЦ

Во врска со забелешката од ревизијата дека во АД ЕСМ – Скопје, односно во РЕК Битола се изработуваат, но не се усвојуваат од УО следните плански документи и извештаи: Планови за одржување, Извештаи за ремонти, Книги на готовност на постројките и План за следење на ремонтните активности и функционални проби по технолошки системи, Ве информираме дека Директорот на Подружницата, согласно член 41, став 1, точка 7 од Статутот на АД ЕСМ – Скопје, до Управниот одбор редовно доставува Извештаи за работењето на Подружницата, кои се усвојуваат од страна на Управниот одбор, во кои има податоци за целокупното работење на Подружницата, а согласно член 41, став 1, точка 4 од Статутот на АД ЕСМ – Скопје, Директорот на Подружницата има обврска да се грижи за реализација на планските задачи. Исто така, Управниот одбор врз основа на член 20 од Статутот на АД ЕСМ – Скопје, донесува План за производство на електрична енергија, кој што го предлага Сектор за производство на електрична енергија на АД ЕСМ – Скопје, и ги усвојува Извештаите за работењето на Сектор за производство на електрична енергија на АД ЕСМ – Скопје, во кои се содржани податоци за работењето на сите Подружници на АД ЕСМ – Скопје.

Точка 3.2.8 Мазут како енергенс за производство на ЕЕ

Периодот на спроведени јавни набавки опфатен во Вашата ревизија е од 2018 до 2022 година, а не од 2019 до 2022, како што е наведено во НИ на страна 36 (последен пасус).

Сертификат за квалитет:

Сакаме да напоменеме дека квалитетот на мазутот е определен од страна на Р.С. Македонија со Правилник за квалитет на течни горива, кој го задоволува пропишаниот и важечки македонски стандард **МКС.Б.Х2.430**.

Во „моделот на договор“ кој претставува дел од тендерската документација има член (квалитативен и квантитативен прием), каде е точно дефинирано врз основа на кои документи се врши истото, а тоа се: сертификат за квалитет, кој Продавачот е должен да го достави заедно со испратницата за секоја поединечна испорака (цистерна) и изјава за сообразност, согласно важечкиот Правилник за квалитет на течни горива, кој Продавачот е должен да ги достави заедно со испратницата за секоја поединечна испорака.

Сертификат за квалитет од каде можат да се утврдат техничките/квалитативните карактеристики на мазутот и неговите физички својства, може да биде доставен само при реализација на договорот – при испораки, а не при спроведувањето на постапката – доставување на понудите, бидејќи ваквиот документ се изработува само откако ќе биде произведен мазутот (како примерок од одредена шаржа) и истиот превземен од страна на ЕО за испорака до

купувачот. Така што, барањето сертификатот за квалитет да се доставува со поднесување на понудата не би имало логично и практично оправдување.

Задоцнета испорака од ЕО и негово прифаќање во нареден тендер:

Доцнењето во испораките не е посакувана ситуација во ниту еден договор, па ни во договорите за испорака на мазут. За жал, вакви ситуации имало, има и веројатно ќе има. Секогаш кога има доцнење, ние соодветно реагираме како впрочем и во овој договор. Но, не секое доцнење треба да резултира со раскинување на договор/наплата на гаранција и ставање на „црна листа“, особено во овие постапки (без примена на ЗЈН, каде обавувањето на дејноста е поврзана со поседување соодветна лиценца која ја издава РКЕ).

Потекло на мазутот и можност за испорака на мазут од повеќе различни производители:

Во „моделот на договор“ кој претставува дел од тендерската документација има посебен член, каде е точно дефинирано дека доколку продавачот не е во можност да испорачува мазут од производителот кој што е декларирани во неговата понуда - прилог кон договорот, да може да испорачува мазут од друг производител, при што мазутот мора да ги задоволува техничките карактеристики дадени во техничка спецификација во која се содржани и минималните барања/ технички карактеристики на мазутот кои се во согласност со стандардите пропишани во Р.С. Македонија. Оваа техничка спецификација ја потпишува секој понудувач. Тоа што понудувачот во својата понуда декларирал одреден производител, а потоа испорачувал и од друг производител не може да биде никаква суштинска повреда, бидејќи квалитетот е определен со стандард/правилник од страна на Р.С. Македонија. На овој начин, ние обезбедуваме доверливост и сигурност на испораките, и ги минимизираме ризиците во производството на електрична енергија.

УО ја разгледувал доставената понуда:

Во одговорите во однос на Точка: 3.2.2 Набавка на јаглен, ја појаснивме улогата на УО на АД ЕСМ – Скопје.

Да повториме, УО на АД ЕСМ – Скопје ги разгледува пристигнатите понуди, и тоа врз основа на документи подготвени од страна на Комисијата за ЈН, мислење од стручната комисија и прегледот на добиените понуди. На овој начин, постапувајќи согласно своите надлежности, УО на АД ЕСМ – Скопје во никој случај нема директно влијание врз изборот на постапката.

Позајмици од мазут:

Позајмиците на одредени стоки во одредени услови, претставуваат нормална активност помеѓу стопанските субјекти, а особено меѓу субјекти од иста

дејност и кои по природата на дејноста која ја извршуваат како државни компании, се упатени на меѓусебна соработка.

При позајмувањето на количина на мазут од ТЕЦ Неготино за РЕК Битола, се склучува договор за заем, во кој договор се утврдува начинот на преземање на позајмениот мазут, како и начинот на враќање на истиот, значи целосно се утврдуваат правата и обврските на секоја од страните.

Евиденција на позајмените/вратените количини се води и кај двете договорни страни, за што се изработуваат записници за позајмица и враќање на истиот, при што со сигурност може да се каже дека се има целосна контрола на преземање и враќање на позајмицата.

Точка 3.2.12. Гасни електрани, подточка Гасна електрана Битола од 250 MW

Во пасусот еден од оваа подточка, потребно е да се избришат последните две реченици, кои се однесуваат на постапката за доделување на договор за набавка на услуга за изработка на Физибилити студија за гасни електрани со инсталирана моќност до 250 MW во Битола, бидејќи забелешките, не се релевантни за потребите на овој Нацрт Извештај.

Точка 3.2.12. Гасни електрани, подточка Гасна централа во Александрополис – Грција и Закуп на ЛНГ терминал

Во делот на фуснотите, на страна бр. 43, потребно е да се ревидира фуснотата, којашто се однесува на bcm, и да гласи: $1 \text{ bcm} = 1.000.000.000 \text{ Nm}^3$.

Точка 3.2.13. Следење на „големи проекти“ и на инвестициите во АД ЕСМ – Скопје

Во пасусот три од оваа подточка, во делот којшто ги анализира Големите проекти на АД ЕСМ – Скопје, потребно е да се промени формулацијата „стратешки проекти“, бидејќи стратешки инвестиции се оние коишто подлежат на одредбите од Законот за стратешките инвестиции. Ваков вид на проекти, не се имплементирани во рамки на Друштвото, во периодот од 2019 до 2022 година, кој е опфатен со ревизијата на успешност.

Во пасусот четири од оваа подточка, на страна бр. 45, потребно е да се ревидира првата реченица, и да се замени со следната формулација: „Согласно извршената ревизија во однос на годишната реализација на проектите на АД ЕСМ – Скопје во периодот 2019 – 2022 година, а како резултат на податоците коишто ни беа достапни, увидовме дека дел од Големите проекти на Друштвото не се започнати или имаат бавен степен на реализација (подетално во Прилог бр. 7).“ Потоа, во пасусот четири од оваа подточка, на страна бр. 45, потребно е да се ревидира последната реченица, и да се замени со следната формулација: „Впечатокот за одредени Големи проекти од Годишната инвестициона програма

на Друштвото, е дека планираните активности подлежат на промена, согласно глобалните текови, технолошкиот развој и усогласување со директивите и регулативите на ЕУ, Стратегијата за енергетика 2020-2040 на Република Северна Македонија и расположивите финансиски средства и фондови“.

Во пасусот пет од оваа подточка, на страна бр. 45, потребно е да се ревидира првата реченица, и да се замени со следната формулација: „Бавната реализација на Големите проекти предвидени во Годишната инвестициона програма, влијае на долгорочната стабилност во однос на обезбедувањето на потребните количини на електрична енергија и справување со последиците предизвикани од глобалната енергетска криза.“

Воедно, би сакале да напоменеме дека низ целокупниот Нацрт Извештај за извршена ревизија на успешност на тема: „Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетската криза“, терминот Големи проекти, не треба да биде наведен под наводници, и потребно е да гласи Големи проекти, согласно формулацијата во ГИП на АД ЕСМ – Скопје.

Точка 3.5 Мерки за време на енергетска криза, подточка 3.5.1 Државна поддршка за справување со енергетската криза од гореспоменатиот Нацрт извештај:

Во делот каде што е наведено дека средства во износ од 670 милиони денари, префрлени од Буџет на Република Северна Македонија, а обезбедени од владината потпрограма С5- Зелен развој, со Одлука на УО на АД ЕСМ – Скопје (без согласност од Влада) се пренаменети за плаќање на доспеани обврски, кредити и останати трошоци од работењето на АД ЕСМ – Скопје, а кои не се поврзани со проектите за зелен развој потенцираме дека во моментот на префрлање на средствата од страна на Владата на РСМ имавме многу мал дел трошоци за проекти поврзани со зелена енергија и тие беа платени од наменската сметка за буџетска поддршка како што следи:

- Ф-ри од Сименс за одржување на Ветерен парк Богданци, во вкупен износ од 37.534.971 денари
- Ануитет по Договор за кредит, склучен со ЕБОР за проект Фотоволтаична електрана Осломеј, во износ од 6.561.361 денари.

Поради потешкотии во ликвидноста, настанати со кризата во снабдувањето со електрична енергија, останатите средства беа искористени за подмирување на трошоци од тековното работење на Друштвото, неопходни за непречено функционирање и извршување на основната дејност на АД ЕСМ – Скопје. Во наредниот период пак, трошоците за земени кредити за инвестиции во зелена енергија, се подмирени од редовните средства на Друштвото, како што следи:

1. Плаќања на 30.06.2022 година
- Ануитет (само главница) за кредит од КфВ Развојна банка за проект Ревитализација на 6 хидроцентрали, на износ од 1.355.000 ЕУР

- Ануитет за кредит број 1 од КфВ Развојна банка за проект Парк на ветерни електрани Богданци, на износ од 1.817.734 ЕУР
 - Ануитет за кредит број 2 од КфВ за проект Парк на ветерни електрани Богданци, на износ од 869.000 ЕУР
2. Плаќања на 30.12.2022 година
- Ануитет (само главница) за кредит од КфВ Развојна банка за проект ревитализација на 6 хидроцентрали на износ од 1.355.000 ЕУР
 - Ануитет за кредит број 1 од КфВ Развојна банка за проект Парк на ветерни електрани Богданци, на износ од 1.789.156 ЕУР
 - Ануитет за кредит број 2 од КфВ Развојна банка за проект Парк на ветерни електрани Богданци, на износ од 859.125 ЕУР
3. Плаќања на 30.01.2023 година
- Ануитет за кредит од КфВ Развојна банка за проект Топлификација на Битола, Новаци и Могила – I фаза, на износ од 1.834.228 ЕУР

Вкупно за ануитети за земени кредити за Проекти за зелен развој исплатени од редовни средства на Друштвото на 30.06.22, 30.12.22 и 30.01.23 година се 9.879.243 ЕУР или околу 607.573.444 денари, кои заедно со претходно наведените потрошени средства од наменската сметка, а кои се однесуваат на Проекти за зелен развој во износ од 44.096.332 денари, изнесуваат вкупно 651.669.776 денари. Во понатамошниот период, имавме и имаме и останати трошоци по горенаведените кредити како commitment fee (провизија за неповлечени средства по заеми), како и камата за уште еден кредит за Парк на ветерни електрани Богданци – Фаза II, кој сè уште не е почнат со отплата, а се плаќа само камата. Воедно, квартално се плаќаат и фактури за одржување на Парк на ветерни електрани Богданци кон Сименс, во износ од околу 20.000.000 денари. Овие трошоци се плаќаат од редовните средства на АД ЕСМ – Скопје. Сметаме дека иако во моментот на префрлање на средствата во износ од 670.000.000 денари истите се искористени за трошоци што не се поврзани со зелена енергија, сепак во наредниот период, трошоците поврзани со таквите проекти се подмирени од редовните средства на компанијата во истиот горенаведен износ и на тој начин е исполнет условот за искористување на средствата во контекст на Програмата за зелен развој. Воедно сакаме да напоменеме дека Извештаите за искористување на средствата се доставени до Влада на Република Северна Македонија и истите се разгледани како материјал за информирање, одобрени со Одлуки и Заклучоци од страна на Владата на РСМ и без никакви забелешки по предметните Извештаи.

Во однос на начинот на информирање и забелешката од Државниот завод за ревизија дека АД ЕСМ – Скопје во целост не постапило по насоките во одлуките, поради што не доставувал редовни месечни извештаи до Владата и МФ за начинот на трошење на средствата, би сакале да Ве информираме за следното:

- Во одлуките за префрлање на средства од Влада на Република Северна Македонија е наведено дека за трошењето на средствата се доставуваат

месечни извештаи до Влада и до МФ. Во повеќе наврати се случуваше во истиот месец да бидат префрлени средства по повеќе одлуки од Влада во кои подетално е наведено за која цел се префрлени средствата (за Те-то, за Тец Неготино, за Мепсо, или за дополнителни количини електрична енергија). Следејќи ја динамиката на трошење на средствата и фактот дека можеби нема целосно да се искористат за еден месец но за месец и некој ден дополнителен сигурно ќе бидат потрошени, сметавме дека ќе биде попрецизен извештајот ако средствата се во целост искористени и за истите се даде комплетен извештај за трошењето на средствата во целиот износ од Одлуката. На тој начин ќе се добие комплетна слика за искористувањето на вкупниот износ на средствата по Одлука, што е многу појасно и полесно за финансиска анализа и следење на активностите превземени од страна на АД ЕСМ – Скопје во време на кризна состојба во снабдувањето со електрична енергија, отколку ако за средствата од една Одлука се дадат повеќе извештаи. Исто така потенцираме дека иако од страна на АД ЕСМ – Скопје се доставуваа поединечни извештаи по Одлуки, за средствата од првите 9 одлуки од Влада подоцна беше доставен и Збирен извештај за сите одлуки за полесно следење и контрола на активностите на Друштвото. Тој Збирен извештај го доставивме до Државниот завод за ревизија со цел на појасна и покомплетна слика за трошење на средствата и затоа е можеби стекнат впечаток за поголем период на доцнење но ако се следи поединечното доставување на извештаите по Одлука, сметаме дека ќе оцените дека се работи за минимално задоцнување кое е во служба на појасно и поконцизно информирање за начинот на искористување на средствата и затоа сметаме дека не треба да биде предмет на забелешка од страна на ДЗР ако се земе во предвид и фактот дека Владата на Република Македонија за секој доставен извештај носеше и Одлуки со кои го одобруваше начинот на искористување на средствата и работењето на АД ЕСМ – Скопје.

Во врска со забелешката од Нацрт извештајот дека Одлуките не предвидуваат одредби за контрола на наменското трошење на средствата од страна на Надзорниот одбор на АД ЕСМ – Скопје кој е примател на средствата, Ве информираме дека Управниот одбор ги усвојува Извештаите за трошење на средствата од наменска сметка за Буџетска поддршка согласно Одлуките за одобрување на финансиски средства за справување со кризната состојба во снабдувањето на електрична и топлинска енергија донесени од Владата на Република Северна Македонија, по што истите од страна на АД ЕСМ – Скопје се доставуваат до Министерство за финансии на Република Северна Македонија и Владата на Република Северна Македонија како основач и единствен сопственик на АД ЕСМ-Скопје, согласно задолженијата од погореспоменатите Одлуки донесени од Владата на Република Северна Македонија. Владата на Република Северна Македонија доставените Извештаи за трошење на средствата од наменска сметка ги разгледува како материјал за информирање и по истите носи

Заклучоци, што претставува контролен механизам за тоа каде се потрошени средствата.

Имајќи го во предвид горенаведеното објаснување, предлагаме да се избрише Препораката на страна 85, под реден број 32.

ПРИЛОГ БР. 7: Преглед на „големи проекти“ во АД ЕСМ Скопје кои не се реализирани

Во однос на изготвениот Прилог бр. 7 од страна на Вашиот ревизорски тим, реализацијата на Големите проекти на АД ЕСМ – Скопје, се евидентира согласно фактури од изведувачи/консултантски, доставени согласно склучени договори за изведба/договори за консултантски услуги за проектите. Се случува активноста да биде реализирана во тековната година, согласно планираното, но фактурирањето од страна на изведувачите/консултантите кои работат на имплементација на проектите на Друштвото, да се случи во следната година. Од тие причини, Големите проекти на АД ЕСМ – Скопје, се пренесуваат во ГИП-от за следната година, исто како и реализацијата.

Степенот на реализација на Големите проекти во АД ЕСМ – Скопје зависи од повеќе фактори: приоритети и расположиви финансиски средства, кризна енергетска состојба и Ковид мерки за штедење на ЕЕ во Република Северна Македонија, поради што поголемиот дел од планираните средства беа наменети за набавка на јаглен, мазут, природен гас и ЕЕ, заради обезбедување на 100% од потребните количини на ЕЕ во државата.

Општа забелешка: Освен на страна 44 од Нацрт Извештајот, на сите останати места во документот, Ве молиме „Сектор за развој и инвестиции“ да се замени со АД ЕСМ – Скопје.

Имајќи го во предвид погоренапишаното, Ве молиме да ги земете во предвид образложените забелешки по Нацрт извештајот за ревизија по одредени точки од страна на АД ЕСМ- Скопје и истите да ги прифатите при изготвување на конечниот Извештај за извршена ревизија на успешност на тема: “Подготвеност на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза” од страна на ДЗР.

Со почит,

**АД Електрани на Северна Македонија,
во државна сопственост, Скопје**

**ГЕНЕРАЛЕН ДИРЕКТОР
Васко Стефанов**

Ко:

- Архива
- Сектор за правни и општи работи
- Сектор за развој и инвестиции
- Сектор за финансиски работи
- Сектор за комерцијални работи
- Сектор за производство на електрична енергија

Република Северна Македонија

Министерство за транспорт и врски

Архивски број:15-1615/3

Датум: 07.06 2023 година

РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА * REP. S. MAKEDONIE SE VERIUT
ДРЖАВЕН ЗАВОД ЗА РЕВИЗИЈА
ENTI SHTETEROR I REVIZIONIT
СКОПЈЕ - SHKUP

Година:	2023		
Рецип на:	306		
Дел. Един. на др.	Број: МЛ	Личност: Бр. 2023	Вредност: Втора:
	20-431/21		

До: Државен завод за ревизија
Главен државен ревизор
м-р Максим Ацевски
ул. Павел Шатев бр.2
1000 Скопје

Предмет: Нацрт извештај за извршена ревизија на успешност на тема:
„Подготвеност на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“.

Врска: Ваш допис бр. 20-431/14 од 10.05 2023 година

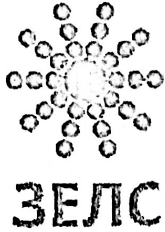
Почитувани,

По однос на Нацрт извештај за извршена ревизија на успешност на тема:
„Подготвеност на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза“, Ве известуваме дека Министерството за транспорт и врски согласно доменот на своите надлежности нема забелешки по истиот.

Со почит,

Изготвил: Љубиша Јовановски

ЗАЕДНИЦА НА ЕДИНИЦИТЕ НА ЛОКАЛНАТА САМОУПРАВА
НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

тел. +389 (0)2 30 99 033 / факс: +389 (0)2 30 61 994
ул. Коленхагенска бр.5 , п.фах 32 , 1000 Скопје, Република Северна Македонија
www.zels.org.mk / contact@zels.org.mk

РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА - РЕПУБЛИКА E MACEDONIE SEVER
ДРЖАВЕН ЗАВОД ЗА РЕВИЗИЈА
ENTI SHTETËROR I REVIZIONI
СКОПЈЕ - SHKUP

До:
Државен завод за ревизија
Г. Максим Ацевски, главен државен ревизор

Примено: Prilozhenie №:	14.06.2023		
Орг. Едини. Nj. org.	Број: Nr.	Примено: Shtojce:	Вредност: Vlera:
	20-431/22		

Предмет: Известување за Нацрт извештај, ревизија на тема „Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетската криза“

Почитувани,

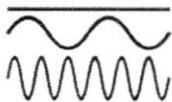
Во врска со доставениот Нацрт извештај за извршена ревизија на тема „Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетската криза“, ве известуваме дека ЗЕЛС го достави Нацрт извештајот до општините и по истиот немаат забелешки.

Со почит,

Бр. 0204 -495/2 ,
13.06.2023 г.
Скопје

Заедница на единиците на
локалната самоуправа на РСМ- ЗЕЛС,
Извршен директор,
Душица Петришиќ

РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКА И ВОДНИ УСЛУГИ
НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

KOMISIONI I REGULATOR I ENERJETIKËS DHE SHËRBIMEVE TË UJIT I
REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT

РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА - REPUBLIKA E MAQEDONISE SË VERIUT
ДРЖАВЕН ЗАВОД ЗА РЕВИЗИЈА
ENTI SHTETËTOR I REVIZIONIT
СКОПЈЕ - ШКУП

Примено: Регуларитет:	15.06.2023	Број: №:	20-431/23	Вредност: Vlera:	
Org. Edin. Mj. org.		№:			

ДО
ДРЖАВЕН ЗАВОД ЗА РЕВИЗИЈА
м-р Максим Ацевски, Главен државен ревизор
Ул. „Павел Шатев“ бр. 2, Палата „Емануел Чучков“
1000 Скопје

РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКА И ВОДНИ
УСЛУГИ НА РЕП. БЛШКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
KOMISIONI I REGULATOR PER ENERJETIKËS DHE SHËRBIME
TË UJIT I REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT

Бр.-№. 17-1172/2
15.6.2023
Скопје-Шкуп

Предмет: Забелешки по Нацрт извештај за извршена ревизија на успешност на тема:
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетската криза“

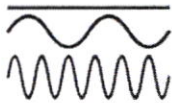
Во врска со доставениот Нацрт извештај за извршената ревизија на успешност на тема:
„Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетската криза“ бр. 20-431/8 од
9.05.2023 година (наш број 17-1172/1 од 16.05.2023 година) во законски пропишаниот рок ги
доставуваме следните забелешки:

1. Не е докрај јасен периодот на ревизија. На страна 1 и 19 од Нацрт Извештајот е наведено дека опфатен е период од 2019 до 2022 година, при што за потребите на ревизијата бил опфатен претходен период и период по завршување на ревизијата до денот на изготвување на овој извештај. Ако се разгледува периодот на енергетската криза, тогаш период на ревизија би бил 2021 – 2022 година. Соодветно на ова на страна 6 во вториот пасус треба да се земе предвид и Одлуката на ВРСМ за постоење на кризна состојба во снабдувањето со електрична енергија („Службен весник на РСМ бр. 252/21) и Одлука за одобрување на продолжување на рокот за постоење на кризна состојба на целата територија на Република Северна Македонија заради недостиг на електрична енергија и состојбите на пазарите на електрична енергија („Службен весник на РСМ бр.273/21).
2. Во точка 1.5 од Нацрт извештајот (страна 14) е наведено дека „РКЕ како независно регулаторно тело се грижи за: сигурно, безбедно и квалитетно снабдување на потрошувачите со енергија, заштита на животната средина, потрошувачите, положбата на вработените во енергетскиот сектор и воведување и заштита на конкурентен пазар на енергија врз начелата на објективност, транспарентност и не дискриминаторност.“ Посочуваме дека истото е преземено од веб страната на РКЕ <https://erc.org.mk/page.aspx?id=265> и не се однесува на РКЕ туку на Директивата 2003/54/EЗ на Парламентот и Советот на Европската унија од 26 јуни 2003 година за заедничките правила на внатрешниот пазар за електрична енергија. Точно е дека со Законот за изменување на Законот за енергетика („Службен весник на РМ“ бр.94/02), се даде правен основ за основањето и работењето на Регулаторната комисија за енергетика

ул. Македонија бр. 25, палата Лазар Поп-Трајков - 6^т спрат • 1000 Скопје,
Република Северна Македонија
Централа 02 3233-580 • Факс: 02 2556 004 • www.erc.org.mk • e-mail: erc@erc.org.mk

Rr. Maqedonia nr. 25, pallati Ljazar Pop-Trajkov - kati i 6 • 1000 Shkup,
Republika e Maqedonisë së Veriut
Qendra 02 3233-580 • Faks: 02 2556 004 • www.erc.org.mk • e-mail: erc@erc.org.mk

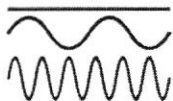
(понатаму: РКЕ) во нашата земја. Согласно член 11-а од овој закон, РКЕ се основа заради обезбедување на сигурно и безбедно снабдување на потрошувачите во Република Македонија со енергија, заштита на животната средина и природата, поведување и заштита на конкурентен пазар на енергија врз начелата на објективност, транспарентност и недискриминаторност, истата е независна во своето работење и во донесувањето на одлуките во рамките на надлежностите утврдени со овој закон. Измените на европските директиви и регулативи се рефлектира и во националното законодавство, па така, Законот за енергетика* од 2018 година („Службен весник на РМ“ бр.96/18 и „Службен весник на РСМ“ бр.96/19 и 236/21), подетално го уредува статусот, составот и надлежностите на РКЕ во глава III (членови 16-37). Согласно член 16 од Законот за енергетика* РКЕ е самостојно, непрофитно регулаторно тело кое го регулира и контролира начинот на вршење на енергетските дејности од овој закон, при што РКЕ е независна во своето работење и одлучување и својата надлежност во регулирањето на енергетските дејности ја остварува во рамките утврдени со овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон и во согласност со начелата на објективност, транспарентност и недискриминација, со примена на најдобрите меѓународни искуства и практики. РКЕ има својство на правно лице кое е одвоено и функционално независно во поглед на организација и одлучување од органите на државната и локалната власт и вршителите на енергетските дејности. Составот и надлежностите на РКЕ се подетално уредени во глава III од Законот за енергетика* (членови 16-37). РКЕ е составена од седум члена, од кои еден е претседател, додека стручните и административните служби на РКЕ се организирани во 8 сектори. Оттука потребно е постојниот пасус во извештајот соодветно да се ревидира.

3. Во точка 1.5 од Нацрт извештајот (страна 16) да се провери објаснувањето за АД ЕВН Скопје, од аспект на Законот за трговските друштва и тоа дека станува збор за ЕВН Македонија АД Скопје, друштво коешто не врши енергетска дејност согласно Законот за енергетика*. Вршители на енергетска дејност во периодот на ревизијата се Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје формирана од ЕВН Македонија АД Скопје, ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје, формирана од ЕВН Македонија АД Скопје и ЕВН Македонија Електроснабдување ДООЕЛ Скопје, ЕВН Македонија Електроснабдување ДООЕЛ Скопје формирана од ЕВН Македонија АД Скопје, и ЕВН Македонија Електрани ДООЕЛ Скопје формирана од ЕВН Македонија АД Скопје.
4. На страна 40, точка 3.2.10 од Нацрт извештајот зборовите „дистрибутивниот систем на АД МЕРСО“ треба да се заменат со „електропреносниот систем на АД МЕРСО“.
5. Не се согласуваме со констатацијата во точка 3.3.2 од Нацрт извештајот(страна 50 во вториот пасус) дека дел од инвеститорите во пракса се информираат за техничките услови за приклучок и тоа го прават преку доставување на Барање за согласност за приклучување на производител (БСП-2). Имено Во членот 95 ставот (2) од Мрежните правила за дистрибуција на електрична енергија (“Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 191/19 и 101/22) е уредено дека комерцијалните услуги ги опфаќаат сите услуги кои се на барање на корисниците на дистрибутивната мрежа и кои се наплаќаат согласно ценовник за услуги на

ул. Македонија бр. 25, палата Лазар Поп-Трајков - 6^{тм} спрат • 1000 Скопје,
Република Северна Македонија
Централа 02 3233-580 • Факс: 02 2556 004 • www.erc.org.mk • e-mail: erc@erc.org.mk

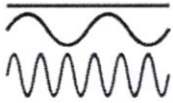
Rr. Maqedonia nr. 25, pallati L Lazar Pop-Trajkov – kati i 6 • 1000 Shkup,
Republika e Maqedonisë së Veriut
Qendra 02 3233-580 • Faks: 02 2556 004 • www.erc.org.mk • e-mail: erc@erc.org.mk

операторот на дистрибутивниот систем, претходно одобрен од Регулаторната комисија за енергетика. Така во членот 95 од Мрежните правила за дистрибуција на електрична енергија и Ценовникот на услуги на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје, како услуга којашто се наплаќа е уредено да биде изготвување на Анализа на потенцијални технички решенија за приклучување кои ОДС ги изготвува на барање на заинтересирани лица кои немаат доставено БСП образец согласно овие Мрежни правила. Оттука, БСП – 2 е документ со којшто започнува постапката за добивање на решение за согласност за приклучување на електродистрибутивната мрежа. Решението за согласност за приклучување на електродистрибутивната мрежа е документ издаден од Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје и со истиот се гарантира дека доколку објектот е изграден согласно проектната документација и одобрението за градење истиот ќе биде приклучен на електродистрибутивните мрежа согласно условите во Решението за приклучување. Доколку инвеститорот е заинтересиран за состојбите во мрежата тогаш доставува барање до ОДС за изготвување на Анализа на потенцијални технички решенија за приклучување и за истата услуга плаќа согласно Ценовникот на услуги. Анализата во никој случај не значи и не го заменува Решението за приклучување.

6. Во точка 3.3.2, поднаслов Дистрибутивна мрежа, не се согласуваме со констатацијата на страна 52 во првиот пасус според која „Голем дел од инвеститорите првичниот образец БСП-2 го разбираат како конечна согласност, не земајќи го при тоа фактот дека во меѓувреме додека трае изградбата на електроцентралата условите во дистрибутивната мрежа се менуваат а со тоа се менуваат и трошоците за приклучок. Имено, кога БСП-2 е барање за согласност за приклучување, не е акт издаден од операторот. Како што објаснивме и погоре кога ОДС ќе издаде Решение за согласност за приклучување во него се утврдени техничките и комерцијалните услови и понатаму нема измена на истото се доколку инвеститорот не изгради објект којшто не е во согласност со податоците во БСП-2. Да се ревидираат сите констатации поврзани со приклучувањето на електродистрибутивната мрежа.
7. Сметаме дека точката 3.3.3 на страна 55 треба да се дополни дека РКЕ го следи работењето на носителите на лиценци преку посебно дизајниран софтвер за таа намена (веб платформа за маркет мониторинг) при што носителите на лиценци имаат обврска за редовно доставување на извештаи до РКЕ, по електронски пат еднаш месечно. Доколку анализата на доставените податоци укаже на можно постапување на носител на лиценца спротивно на издадената лиценца и правните прописи, тогаш РКЕ презема соодветни активности согласно закон. Имено, следењето на состојбите и функционирањето на пазарите или *маркет мониторинг*, како една од клучните функции на РКЕ, освен во насока на обезбедување на ефикасни, конкурентни и транспарентни пазари на енергија во нашата земја, цели и кон обезбедување на сигурно снабдување со енергија и енергенси од вршителите на регулирани енергетски дејности и откривање на постапки и активности на носителите на лиценци за вршење на енергетски дејности кои не се во согласност со правните прописи и обврските утврдени во издадените лиценци. Начинот и постапката за следење на функционирањето на

РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКА И ВОДНИ УСЛУГИ
НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

KOMISIONI RREGULLATOR I ENERJËTIKËS DHE SHËRBIMEVE TË UJIT I
REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT

пазарите на енергија, вклучително и обрасците за доставување на податоци и информации од страна на носителите на лиценци, се пропишани во Правилник за следење и функционирање на пазарите на енергија („Службен весник на РМ“ бр.128/19), кој престана да важи на 10 мај 2023 година со донесување на новиот Правилник за следење и функционирање на пазарите на енергија („Службен весник на РМ“ бр.98/23). Со новиот правилник се задржа постојниот систем за следење и функционирање на пазарите на енергија и се надгради со обврските кои произлегуваат од имплементацијата на РЕМИТ регулативата¹.

8. Исто така на страна 55 да се дополни дека со донесување на измените на Законот за енергетика* („Службен весник на РСМ“ бр.236/22) се доуреди начинот на вршење надзор и се даде правен основ за донесување на правилник за вршење на надзор од страна на РКЕ, со кој поблиску ќе се уредат подготовката и спроведувањето на надзорот. Рокот за донесување на правилникот е 15 август 2023 година.
9. Во тока 3.3.4 од Нацрт извештајот, поднаслов Повластени тарифи и премии за продадена ЕЕ произведена од ОИЕ, на страна 63 да се изврши корекција на наведените податоци, согласно доставените конечни податоци од РКЕ дека 35 повластени производители го раскинале договорот за откуп на ЕЕ со операторот на пазарот на ЕЕ, од кои 12 се мали хидроелектроцентрали, 3 термоелектроцентрали на биогаз и 20 се фотонапонски електроцентрали.
10. Точка 4 на страна 79, сметаме дека треба се дополни со информација за Одлука за изменување на одлуката за преземање на мерка во услови на постоење на кризна состојба во снабдувањето со електрична енергија („Службен весник на РСМ“ бр.266/22), донесена на 9 декември 2022 година од страна на Владата, а во врска со фуснотата бр.185

Со почит,

Регулаторна комисија за енергетика
Претседател
м-р Марко Бислимоски

¹ Регулатива (ЕУ) 1227/2011 на Европскиот парламент и на Советот на ЕУ за интегритет и транспарентност на пазарите на големо на енергија од 25.10.2011 година и Одлуката на Министерскиот Совет на Енергетската Заедница 2018/10/MC-EnC

ул. Македонија бр. 25, палата Лазар Поп-Трајков - 6^т спрат • 1000 Скопје,
Република Северна Македонија
Централа 02 3233-580 • Факс: 02 2556 004 • www.erc.org.mk • e-mail: erc@erc.org.mk

Rr. Maqedonia nr. 25, pallati Llazar Pop-Trajkov – kati i 6 • 1000 Shkup,
Republika e Maqedonisë së Veriut
Qendra 02 3233-580 • Faks: 02 2556 004 • www.erc.org.mk • e-mail: erc@erc.org.mk

Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје,
Друштво за дистрибуција на електрична енергија
Бр. 20-1429/1
15-06-2023 год.

До:
Државен завод за ревизија
Ул. Павел Шатев бр. 2, Палата „Емануел Чучков“
1000 Скопје

Предмет: Коментари на Нацрт извештај за извршена ревизија на успешност Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза

Почитувани,

Во врска со Вашиот допис бр. 20-431/11 од 10.05.2023 година, со кој го доставувате Нацрт извештајот за извршена ревизија на успешност Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза, би сакале да Ве информираме за следново:

Најпрвин би сакале да Ви се заблагодариме на доставениот Нацрт извештај за извршена ревизија на успешност Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза. Исто така се заблагодаруваме на коректната соработка и комуникација од Ваша страна.

Го разгледавме нацрт извештајот и генерално сметаме дека коректно се дадени увидите, констатациите и заклучоците.

Со цел изготвување на квалитетен конечен текст на Извештајот, во продолжение ги даваме нашите конструктивни забелешки и допрецизирања, во делот 3.3.2 Приклучување на дистрибутивната и преносната мрежа:

Во поглавјето 3.3.2 Приклучување на дистрибутивната и преносната мрежа, на страна 50, после првата реченица во пасосот „Пред поднесување на Барање за одобрение за градење..“ наредната реченица поточно би гласела: Тоа го прават преку доставување на Барање за изготвување на потенцијално техничко решение за приклучување на генераторска единица на дистрибутивна мрежа до Електродистрибуција.

Објаснување: БСП 2 е Барање за согласност за приклучување на производител кога барателот веќе има добиено Одобрение за градба за ФЕЦ или концесија за ХЕЦ. После БСП 2 следи издавање на конечно Решение за согласност за приклучување, после кое нема измени на условите. По издедено Решение за приклучок, сметаме како веќе таму да има приклучен производител и тој капацитетот во мрежата (kW) веќе е резервиран.

Исто така, следствено на предходната корекција, и последните две реченици од пасосот на страна 52 би требало да се корегираат. Не се работи за недоволна информираност од поднесување на барање до добивање на одобрение за употреба. Од поднесување на Барање БСП 2 до издавање на Решение за приклучување, а исто така и до добивање на употребна дозвола не недостасува информираност. Ова би требало да биде: од доставување на Барање за изготвување на потенцијално техничко решение за приклучување на генераторска единица на дистрибутивна мрежа до поднесување на Барање за согласност за приклучување (БСП 2). Во последната реченица наместо „првичниот образец БСП 2“ би требало да стои „даденото мислење за потенцијално техничко решение за приклучување“.

ЕЛЕКТРОДИСТРИБУЦИЈА
ДООЕЛ, Скопје
Ул. Лазар Личеноски бр. 11
Скопје 1000, Северна Македонија
Тел. +389 (0)2 3205 300

ELEKTRODISTRIBUCIJA
DOOEL, Skopje
Str. Lazar Lichenoski no. 11
Skopje 1000, North Macedonia
Phone +389 (0)2 3205 300

За дополнителни информации во врска со ова прашање, Ви стоиме на располагање.

Со почит,
ЕЛЕКТРОДИСТРИБУЦИЈА ДООЕЛ СКОПЈЕ

Дипл. инж. Јохен Хагеман
Управител

М-р Сашо САЉТИРОВСКИ дипл. ел. инж., МБА
Управител

Примано: Pranuar më:	19.06.2023		
Org. Един. Nj. org.	Број Nr.	Прилог Shkopje:	Вредност: Vlera:
	20-431/25		

Република Северна Македонија

Министерство за економија

Republika e Maqedonisë së Veriut

Ministria e Ekonomisë

Росица

Сектор за енергетика
 Departamenti përenergjetikë

Архивски број: 12-1627/3
 Скопје, 15-06-2023 2023 година

Numri arkivor: 12 -
 Shkup, _____ 2023

До: ДРЖАВЕН ЗАВОД ЗА РЕВИЗИЈА

Drejtuar: ENTIT SHTETËROR TË REVIZIONIT

Предмет: Мислење

Lënda: Mendim

Почитувани,

Të nderuar

Во врска доставениот Нацрт Извештај за извршената ревизија на успешност „Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетската криза“, Министерството за економија од аспект на своите надлежности го дава следното мислење:

Во врска со наодот во Ревизорскиот извештај, точка 3.3.4 каде што се констатира дека тендерската постапка за избор на „купувач во краен случај“ не е предвидена во Уредбата за мерки за поддршка на производството на електрична енергија од ОИЕ, Ве информираме за следното:

Во член 186 став 2) од Законот за енергетика, мерките за поддршка може да опфатат меѓу другото и „3) воведување на посебни обврски на снабдувачите со електрична енергија за купување на електрична енергија произведена од обновливи извори на енергија“. Врз основа на претходното уредено со Законот за енергетика, во Уредбата за мерките за поддршка на производство од обновливи извори на енергија, во член 13 се допрецизира оваа мерка за поддршка, односно начинот на нејзиното спроведување и тоа „Ако повластениот производител кој користи премија не успее да склучи договор за продажба на произведената електрична енергија на пазарот на електрична енергија на големо, може да склучи договор за продажба на електричната енергија со трговецот или снабдувачот со електрична енергија избран од Министерството, по претходно спроведена тендерска постапка по пат на јавен оглас за која соодветно се применуваат одредбите од Законот за јавните набавки“.

Врз основа на претходно цитираната законска и подзаконска регулатива, Министерството за економија спроведе тендерска постапка по пат на јавен оглас за која соодветно ги примени одредбите од Законот за

Në lidhje me Draft-Raportin e dorëzuar për revizionin e performancës së kryer “Gatishmëria e sistemit energjetik për përballimin e krizës energjetike”, Ministria e Ekonomisë nga pikëpamja e kompetencave të saj jep mendimin e mëposhtëm:

Në lidhje me konstatimin në Raportin e revizionit, pika 3.3.4, ku thuhet se procedura e tenderit për zgjedhjen e “blerësit në rastin e fundit” nuk parashikohet në Dekretin për masat për mbështetjen e prodhimit të energjisë elektrike nga BRE, ju informojmë si vijon:

Në nenin 186 pika 2) të Ligjit për energjetikë, masat mbështetëse mund të përfshijnë, ndër të tjera, “3) vendosjen e detyrimeve të veçanta të furnizuesve të energjisë elektrike për blerjen e energjisë elektrike të prodhuar nga burimet e ripërtërishme të energjisë”.

Në bazë të rregulluar më parë me Ligjin për energjetikë, në Dekretin për masat për mbështetjen e prodhimit nga burimet e ripërtërishme të energjisë, neni 13 specifikon këtë masë mbështetëse, respektivisht mënyrën e zbatimit të saj dhe se “Nëse prodhuesi preferencial që përdor premi nuk arrin të lidhë marrëveshje për shitjen e energjisë elektrike të prodhuar në tregun me shumicë të energjisë elektrike, mund të lidhë marrëveshje për shitjen e energjisë elektrike me tregtarin ose furnizuesin e energjisë elektrike të zgjedhur nga Ministria, pas procedurës së tenderit të zhvilluar më parë me anë të një shpallje publike për të cilën zbatohen dispozitat e Ligjit për prokurim publik”.

Në bazë të akteve ligjore dhe nënligjore të cituara më parë, Ministria e Ekonomisë ka zhvilluar procedurë të tenderit me shpallje publike për të cilën janë zbatuar në mënyrë të duhur dispozitat e Ligjit për prokurim publik.

Министерство за економија

Ministria e Ekonomisë

Сектор за енергетика
Departamenti përenergjetikë

договорите) и

2. Проектот за консултантски услуги за имплементација на програмата за поддршка на фотонапонски и ветерни електроцентрали во Македонија финансиран од ЕБРД која го ангажираше АФ Консулт ДОО Скопје (денешен Друштво за инженеринг и консалтинг КОЛЕНКО ДООЕЛ Скопје) и преку кој проект се обезбеди експертска помош во подготовка на првиот и вториот тендер (тендерска документација и модел договорите).

За потребите на изработката на Уредбата за мерките за поддршка на производството на електрична енергија од обновливи извори на енергија и подготовка на првите два тендера, со помош на овие два проекти се изврши сеопфатна анализа. Основна претпоставка во направената анализа за користење на премии беше тоа што овие проекти 60-80% ќе се финансираат со земање на кредит од банките, односно кредитори. Во разговори со инвеститорите, како и банките и кредиторите, произлезе дека за да инвеститорите добијат кредити, банките бараат инвеститорите да имаат потпишано долгорочен договор за откуп на електричната енергија. Оваа идеја беше внимателно разгледана од страна на носителите на проектите кои го поддржуваа целиот процес и во координација со Министерството за економија и Владата се дојде до заклучок дека е потребно да се направи посебна анализа за потребата од воведување на купувач на електрична енергија во краен случај.

Оваа анализа покажа дека воведувањето на купувач во краен случај нема да го наруши пазарот на електрична енергија затоа што ќе се базира на пазарен механизам во согласност со Третиот пакет на директиви за внатрешен пазар на енергија, со кој се исклучува било каков вид на државна интервенција на пазарот на електрична енергија. Најголем број од трговците во Република Северна Македонија, а тоа е и според извештаите на Регулаторната комисија за енергетика и водни услуги, како референтна цена ја користат цената на електричната енергија на берзата на електрична енергија во Унгарија (HUPX). Затоа оваа цена беше избрана како референтна цена по која ќе се купува електричната енергија од купувач во краен случај. Анализата беше направена врз основа на историски податоци од 2010-2019 година.

(dokumentacioni i tenderit dhe kontratat model) dhe

2. Projektet për shërbime konsulente për realizimin e programit për përkrahjen e termocentraleve fotovoltaike dhe me erë në Maqedoni, financuar nga BERZH, me të cilin angazhoi AF Konsult SHPK Shkup (Kompania e sotme inxhinierike dhe konsulente KOLENKO SHPKNJ Shkup) dhe përmes të cilit projektet ofroi asistencë eksperte në përgatitjen e tenderit të parë dhe të dytë (dokumentacioni i tenderit dhe kontratat model).

Për hartimin e Dekretit për masat për mbështetjen e prodhimit të energjisë elektrike nga burimet e ripërtërishtme të energjisë dhe përgatitjen e dy tenderëve të parë, me ndihmën e këtyre dy projekteve është bërë një analizë gjithëpërfshirëse. Supozimi bazë në analizën e bërë për përdorimin e premive ishte se këto projekte do të financohen 60-80% duke marrë një kredi nga bankat, respektivisht kreditorët. Në bisedat me investitorët, por edhe me bankat dhe kreditorët, doli se për të marrë kredi nga investitorët, bankat kërkojnë që investitorët të kenë nënshkruar një kontratë afatgjatë për blerjen e energjisë elektrike. Kjo ide u shqyrtua me kujdes nga bartësit e projektit që mbështetën të gjithë procesin dhe në koordinim me Ministrinë e Ekonomisë dhe Qeverinë arritën në përfundimin se është e nevojshme të bëhet një analizë e veçantë për nevojën e futjes së një blerësi të energjisë elektrike si rast fundit.

Kjo analizë tregoi se futja e një blerësi në rastin e fundit nuk do të deformonte tregun e energjisë elektrike sepse do të bazohej në një mekanizëm tregu në përputhje me Paketën e Tretë të Direktivave për tregun e brendshëm të energjisë, e cila përjashton çdo lloj ndërhyrjeje shtetërore në tregun e energjisë elektrike. Numri më i madh i tregtarëve në Republikën e Maqedonisë së Veriut, sipas raporteve të Komisionit Rregullativ për Shërbime Energjetike dhe Ujit, si çmim referencë e përdorin çmimin e energjisë elektrike në Bursën Hungareze të Energjisë Elektrike (HUPX). Prandaj, ky çmim u zgjodh si çmimi referencë me të cilin do të blihet energjia elektrike nga një blerës në rastin e fundit. Analiza është bërë në bazë të të dhënave historike të viteve 2010-2019. Ideja bazë e mbështetjes me premi të burimeve të ripërtërishtme të energjisë, e cila u arrit, ishte

Министерство за економија

Ministria e Ekonomisë

Сектор за енергетика
Departamenti përenergjetikë

Основната идеја за поддршка на обновливи извори на енергија со премии, што беше и постигната, беше да се привлечат што е можно повеќе инвеститори и тоа не само инвеститори кои ќе инвестираат во фотонапонски електроцентрали со поголем инсталиран капацитет, туку и инвеститори кои ќе инвестираат во фотонапонски електроцентрали со помал инсталиран капацитет (условно кажано помали инвеститори). Токму во таа насока беа дизајнирани и тендерските постапки, со цел да привлечат поголема конкуренција со поделба на вкупниот инсталиран капацитет за поддршка во поголем број на лотови, внимавајќи притоа да бидат опфатени и „помалите инвеститори“. Тоа беше направено во сите тендерски постапки, но пред се во тендерските постапки кои се однесуваа на инвестирање во фотонапонски електроцентрали на приватно земјиште (втор и трет тендер). Всушност вклучувањето на „помалите инвеститори“ во процесот беше и дополнителна причина за потребата од купувач во краен случај. Од една страна кредитните институции имаат помала доверба во овие инвеститори, а од друга страна електроцентралите кои се помали се непрепознатливи на пазарот на електрична енергија и се соочуваат со потешкотии при продажбите на електрична енергија.

Овој ризик не се јавуваше кај корисниците на повластените тарифи (претходно применетата мерка за поддршка), бидејќи за нив беше предвиден загарантиран откуп на произведената електрична енергија и преземање на балансната одговорност од страна на операторот на пазарот на електрична енергија за цело времетраење на поддршката. Сега, со понуденото решение балансната одговорност ја презема купувачот во краен случај.

Во насока на намалување или елиминирање на појавата на овој ризик, чиешто остварување можеше да доведе до неуспешност на тендерските постапки, нереализација на инвестициите и со тоа неостварување на целите на енергетската политика, со Уредбата се предвиде можност по барање, повластениот производител на кој му била доделена премија да склучи договор со купувач во краен случај со цел да му биде осигурен откупот на произведената електрична енергија.

Би сакале да дадеме неколку напомени и појаснувања во врска со овој механизам:

тë tërhiqeshin sa më shumë investitorë, jo vetëm investitorë që do të investonin në termocentrale fotovoltaike me kapacitet më të madh të instaluar, por edhe investitorë që do të investonin në termocentrale fotovoltaike me kapacitet më të vogël të instaluar (relativisht investitorë më të vegjël). Procedurat e tenderit u hartuan në atë drejtim, për të tërhequr më shumë konkurrencë duke e ndarë kapacitetin mbështetës total të instaluar në një numër më të madh lotesh, duke u kujdesur që të përfshihen “investitorët më të vegjël”. Kjo është bërë në të gjitha procedurat e tenderit, por mbi të gjitha në procedurat e tenderit që i referoheshin investimeve në termocentrale fotovoltaike në tokë private (tender i dytë dhe i tretë). Në fakt, përfshirja e “investitorëve më të vegjël” në proces ishte një arsye shtesë për nevojën e një blerësi në rastin e fundit. Nga njëra anë, institucionet e kreditit kanë më pak besim tek këta investitorë dhe nga ana tjetër, termocentralet më të vogla janë të panjohura në tregun e energjisë elektrike dhe përballen me vështirësi në shitjen e energjisë elektrike.

Ky rrezik nuk është shfaqur tek përdoruesit e tarifave preferenciale që u prezantuan në përputhje me paketën e dytë të tregut të brendshëm të energjisë, e cila kryente restrukturimin në sektorin e energjisë elektrike për të krijuar kushte për pjesëmarrës të rinj në tregun e energjisë elektrike dhe Direktiva lejonte një blerje të garantuar të energjisë elektrike të prodhuar dhe marrjen e përgjegjësisë së bilancit nga operatori i atëhershëm i sistemit të transmisionit SHA MEPSO për të gjithë kohëzgjatjen e mbështetjes. Tani, me zgjidhjen e ofruar, përgjegjësia e bilancit është marrë përsipër nga blerësi në rastin e fundit e fundit. Për të reduktuar ose eliminuar shfaqjen e këtij rreziku, realizimi i të cilit mund të shkaktonte dështimin e procedurave tenderuese, mosrealizimin e investimeve dhe rrjedhimisht mosrealizimin e qëllimeve të politikës energjetike, me Dekretin u parashikua mundësia, me kërkesë të prodhuesit preferencial të cilit i është ndarë primi, të lidhë marrëveshje me një blerës në rastin e fundit për të siguruar blerjen e energjisë së prodhuar elektrike.

Do të dëshironim të japim disa vërejtje dhe sqarime në lidhje me këtë:

Министерство за економија

Ministria e Ekonomisë

Сектор за енергетика
Departamenti përenergjetikë

1. Механизмот е уреден со Уредба како највисок подзаконски акт кој го носи Владата и со кој Владата има можност да ја разработува предметната материја на поширок начин, за разлика од другите подзаконски акти, па во тој контекст е во насока на реализирање на оваа мерка за поддршка.
 2. Со Уредбата овој механизам не се уреди како задолжителен за повластените производители, туку како опционален, што значи Уредбата не предвидува нови обврски за нив, надвор од законски утврдените.
 3. Овој механизам е опционален за повластениот производител кој користи премија, односно ќе го користи доколку тоа го побара, за разлика од откупот на електричната енергија произведена од повластен производител кој користи повластена тарифа којшто мора енергијата да ја продава на операторот на пазарот за електрична енергија.
 4. Овој механизам е опционален и за лиценцираните снабдувачи и трговци со електрична енергија, односно за ниту еден од нив не беше пропишана обврска да учествува на тендерската постапка.
 5. Механизмот за откуп не го нарушува пазарот на електрична енергија, затоа што самиот откуп од страна на купувачот во краен случај е врз основа на цената на електрична енергија која е постигната на берзата во Унгарија (HUPX) како најликвидна берза во регионот.
 6. Со Уредбата се предвиде дека начинот на кој ќе се избере купувачот во краен случај е преку тендерска постапка која е највисока форма на транспарентен, конкурентен и објективен начин на избор, за разлика од можноста за негово назначување со закон или во управна постапка во кој случај изборот / назначувањето во голема мера ќе се базираше на субјективност и неконкурентност.
 7. Како критериум за избор во тендерската постапка за избор на купувач во краен случај беше поставен најниско понудениот процент на бруто маржа, со што се оневозможи купувачот во краен случај да се стекне со енормни профити. Во услови на големи флукутации на цената на електричната енергија на пазарите, не можеше да се предвиди друг критериум кој ќе биде поволен за купувачот во краен случај, со оглед на тоа што тој како снабдувач или трговец ќе треба откупената електрична енергија да ја употреби, или да ја продава на организираниот
1. Механизми есhtë rregulluar me Dekret si akti më i lartë nënligjor të cilin e sjell Qeveria dhe me të cilin Qeveria ka mundësi ta përpunojë çështjen e lëndës në mënyrë më të gjerë, ndryshe nga aktet e tjera nënligjore, e në këtë kontekst. është në drejtim të realizimit të kësaj mase për mbështetje.
 2. Me këtë Dekret, ky mekanizëm nuk është rregulluar si i detyrueshëm për prodhuesit preferencialë, por si opsional, që do të thotë se Dekreti nuk parashikon detyrime të reja për ta, përtej atyre të përcaktuara me ligj.
 3. Ky mekanizëm është opsional për prodhuesin preferencial që përdor primib, gjegjësisht do ta përdorë nëse e kërkon, ndryshe nga blerja e energjisë së prodhuar elektrike nga një prodhues preferencial që përdor tarifë preferenciale, i cili duhet t'ia shesë energjinë operatorit të tregut të energjisë elektrike .
 4. Ky mekanizëm është opsional për furnizuesit dhe tregtarët e licencuar të energjisë elektrike, gjegjësisht për asnjërin prej tyre nuk është përshkruar detyrimi për pjesëmarrje në procedurën e tenderit.
 5. Mekanizmi i blerjes nuk prish tregun e energjisë elektrike, sepse vetë blerja nga blerësi në rast të fundit është në bazë të çmimit të energjisë elektrike të arritur në Bursën Hungareze (HUPX) si bursa më likuide në rajon.
 6. Me këtë Dekret u parashikua që mënyra se si do të zgjidhet blerësi në rastin e fundit është nëpërmjet procedurës së tenderimit, e cila është forma më e lartë e metodës transparente, konkurruese dhe objektive të përzgjedhjes, ndryshe nga mundësia e emërimit të tij me ligj ose në një procedurë administrative në të cilin rast përzgjedhja/emërimi do të bazohej kryesisht në subjektivitet dhe jokonkurrueshmëri.
 7. Si kriter përzgjedhjeje në procedurën e tenderit për përzgjedhjen e blerësit në rast të fundit është vendosur përqindja më e ulët e ofruar e marzhit bruto, me çka u pamundësua që blerësi në rast të fundit, të përfitojë në mënyrë enorme. Në kushtet e fluktimeve të mëdha të çmimit të energjisë elektrike në tregje, nuk mund të parashikohej kriter tjetër, që do të ishte i volitshëm për blerësin në rast të fundit, duke qenë se ai si furnizues apo tregtar do të duhej që energjinë e blerë elektrike ta përdorë ose ta shesë në treg të organizuar ose në treg me marrëveshje dypalëshe.
- Sipas logjikës së tregut, produkti blihet gjithmonë me një çmim që është më i ulët se çmimi me të cilin shitet i

Министерство за економија

Ministria e Ekonomisë

Сектор за енергетика
Departamenti për energjetikë

пазар или на пазарот со билатерални договори. Според пазарната логика секогаш производот се купува по цена која е пониска во однос на цената по која истиот производ се продава. Би сакале да напоменеме дека купувачот во краен случај ја презема и балансната одговорност што дополнително го зголемува неговиот ризик во купопродажните трансакции, односно можноста да плаќа пенали за погрешните прогнози што дополнително го намалува неговиот профит, при што особено треба да се има предвид прекинливоста и непредвидливоста на производството на електрична енергија од обновливи извори на енергија.

8. Истовремено информираме дека невладината организација која работи во областа на транспарентноста и анти-корупцијата ја мониторираше тендерската постапка. За таа цел, американската компанија Тетра Тек ја ангажираше невладината организација Транспарентност Македонија, која на крајот од процесот излезе со краток извештај. Заклучоците во истиот беа дека процесот беше транспарентен и отворен.

Врз основа на претходното би сакале да резимираме дека пропишаниот механизам овозможи транспарентен избор и придонесе за успешна реализација на нови бројни инвестиции во ОИЕ, со што пак се придонесе за остварување на една од целите во енергетиката за зголемено учество на ОИЕ во бруто потрошувачката на енергија, а со тоа истовремено и исполнување на меѓународно превземените обврски.

Во прилог на ова мислење доставуваме Анализа на премиите како нова шема на поддршка за производителите на енергија од обновливи извори и Анализа за купувач во краен случај, пазар на електрична енергија, изработени од УСАИД.

Во однос на препораките наведени во нацрт Извештајот кои се однесуваат на Министерството за економија, информираме за следното:

Во однос на препораката бр.6, упатуваме истата да се преформулира во насока да се иницира постапка за подготовка и усвојување на нова Стратегија за развој на енергетиката на Република Северна Македонија, од причина што подготовката и усвојувањето на Програмата за реализација на Стратегијата за развој на енергетиката за период 2021-2025 ќе доведе до зголемени трошоци, особено во момент кога Владата

нјјти продукт. Duam të theksojmë se blerësi në rast të fundit, merr përsipër edhe përgjegjësinë balancuese, gjë që rrit më tej rrezikun e tij në transaksionet e shitblerjes, respektivisht mundësinë e pagimit të gjobave për parashikimet e gabuara, gjë që e zvogëlon më tej fitimin e tij, me ç'rast duhet pasur parasysh veçanërisht ndërprerja dhe paparashikueshmëria e prodhimit të energjisë elektrike nga burimet e ripërtëritshme të energjisë.

8. Njëkohësisht ju informojmë se një organizatë joqeveritare që punon në fushën e transparencës dhe antikorrupsionit ka monitoruar procedurën e tenderit. Për këtë qëllim, kompania amerikane Tetra Tek e angazhoi organizatën joqeveritare "Transparentnost Makedonija", e cila në fund të procesit doli me një raport të shkurtër. Konkluzionet në të ishin se procesi ishte transparent dhe i hapur.

Bazuar në këtë që u tha më sipër dëshirojmë të përmbledhim se mekanizmi i përshkruar mundësoi përzgjedhje transparente dhe kontribuoi në realizimin me sukses të investimeve të shumta të reja në BRE, me çka përsëri u kontribua në realizimin e një prej synimeve në energjetikë për pjesëmarrje të shtuar të BRE në konsumin bruto të energjisë, e me këtë njëkohësisht përmbushja e detyrimeve të ndërmarra ndërkombëtarisht.

Në shtojcë të këtij mendimi dorëzojmë Analizë të premive si skemë e re mbështetëse për prodhuesit e energjisë nga burimet e ripërtëritshme dhe Analizë për blerësin në rast të fundit, tregu i energjisë elektrike, të përgatitur nga USAID.

Lidhur me rekomandimet e renditura në draft raport që i referohen Ministrisë së Ekonomisë, ju informojmë për sa vijon:

Në lidhje me rekomandimin nr.6 rekomandojmë që i njëjti të riformulohet për të inicuar procedurë për përgatitjen dhe miratimin e Strategjisë së re për Zhvillimin e Energjetikës së Republikës së Maqedonisë së Veriut, për arsye se përgatitja dhe miratimi i Programit për Realizimin e Strategjisë së Zhvillimit të Energjetikës për periudhën 2021-2025, do të sjellë rritje të shpenzimeve, veçanërisht në një kohë kur Qeveria ka miratuar tashmë Planin Nacional të Energjisë dhe Klimës për periudhën 2021-2030.

Në lidhje me rekomandimin nr.7, ju informojmë se Ministria e Ekonomisë ka përgatitur draft Rregullore për formën dhe përmbajtjen e Planit Indikativ për ndërtimin

Министерство за економија

Ministria e Ekonomisë

Сектор за енергетика
Departamenti përenergjetikë

веќе има усвоено Национален план за енергија и клима за период од 2021-2030 година.

Во врска со препораката бр.7, информираме дека Министерството за економија изготви нацрт Правилник за формата и содржината на Индикативен план за изградба на капацитети за производство на електрична енергија од ОИЕ и за истиот на 22.05.2023 година побара мислење од Секретаријатот за законодавство. Секретаријатот достави мислење до Министерството за економија на 14.06.2023 година и врз основа на истото соодветно ќе се доработи нацрт Правилникот, по што ќе биде предложен за донесување.

По однос на препораката бр.13, информираме дека е изготвен нацрт Правилник за техничките спецификации кои опремата и системите за производство на ЕЕ од ОИЕ мора да ги исполнуваат и за истиот Министерството за економија ќе побара мислење од релевантните институции.

Во врска со препораката бр.14, Министерството за економија се произнесе погоре во мислењето.

Во однос на препораката бр.16, информираме дека во месец мај 2023 година е спроведена јавна набавка за „Одржување на софтвер за евиденција на Договори за право на користење на премија“, избран е најповолниот понудувач и со истиот е склучен договор за реализација на услугата.

e objekteve për prodhimin e energjisë elektrike nga BRE dhe më 22 maj 2023 ka kërkuar mendim nga Sekretariati për Legjislacion Sekretariati ka dorëzuar mendim drejtuar Ministrisë së Ekonomisë më 14 qershor 2023 dhe në bazë të tij do të përpunohet draft-Rregullorja, pas çka do të propozohet për miratim.

Në lidhje me rekomandimin nr.13, ju informojmë se është përgatitur draft rregullore për specifikimet teknike që duhet të plotësojnë pajisjet dhe sistemet për prodhimin e EE nga BRE dhe për të njëjtin, Ministria e Ekonomisë do të kërkojë mendim nga institucionet relevante.

Në lidhje me rekomandimin nr.14, Ministria e Ekonomisë është prononcuar më sipër në këtë mendim.

Në lidhje me rekomandimin nr. 16, ju informojmë se në maj të vitit 2023 është zbatuar prokurimi publik për "Mirëmbajtjen e softuerit për evidentimin e marrëveshjeve për të drejtën e përdorimit të primit", është përzgjedhur ofertuesi më i volitshëm dhe me të njëjtin është lidhur marrëveshje për realizimin e shërbimit.

Со почит,

Me respekt,

Kreshnik Bekteshi
МИНИСТЕР
MINISTËR

Изработил: Магдалена Даскалова
Контролирал: м-р Валентина Старделова
Одобрил: м-р Исмаил Лума
Согласен: М-р Размена Чекиќ Дуровиќ
Превел: Адиле Дурмиши, Амир Зеќири

Përpiloi: Magdalena Daskalova
Kontrolloi: M-r Valentina Stardelova
Miratoi: M-r. Ismail Luma
Aprovoi: M-r Razmena Cekic Duroviciq
Përktheu: Adile Durmishi, Amir Zeqiri

Република Северна Македонија

Министерство за економија

Republika e Maqedonisë së Veriut

Ministria e Ekonomisë

Сектор за енергетика
Departamenti përenergjetikë

**Одговор
на забелешки по
Нацрт извештајот на овластениот државен ревизор**

Добиени се забелешки и известувања на Нацрт извештајот за извршената ревизија на успешност на тема „Подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза” бр. 20 – 431/8 од 09.05.2023 година и тоа:

- добиени се забелешки бр. 02 – 3042/2 од 09.06.2023 година од г. Васко Стефанов – генерален директор и претседател на УО на АД Електрани на Северна Македонија во државна сопственост – Скопје, заведени во Државниот завод за ревизија под бр. 20 – 431/20 од 12.06.2023 година;
- добиено е известување бр. 15 – 1615/3 од 07.06.2023 година од г. Благој Бочварски, министер во Министерство за транспорт и врски, заведено во Државниот завод за ревизија под бр. 20 – 431/14 од 13.06.2023 година, во кое е наведено дека **нема забелешки** на Нацрт извештајот на овластениот државен ревизор;
- добиено е известување бр. 0204 – 495/2 од 13.06.2023 година од г-ѓа Душица Перишиќ, извршен директор на Заедница на единиците на локалната самоуправа на Република Северна Македонија - ЗЕЛС, заведено во Државниот завод за ревизија под бр. 20 – 431/22 од 14.06.2023 година, во кое е наведено дека Нацрт извештајот е доставен до сите општини и истите **немаат забелешки**;
- добиени се забелешки бр. 17 – 1172/2 од 15.06.2023 година од м-р Марко Бислимоски – претседател на Регулаторна комисија за енергетика и водни услуги, заведени во Државниот завод за ревизија под бр.20-431/23 од 15.06.2023 година;
- добиени се коментари бр. 20 - 1429/1 од 15.06.2023 година од г. Јокен Хагеман и м-р Сашо Салтировски управители на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје, друштво за дистрибуција на електрична енергија, заведени во Државниот завод за ревизија под број 20-431/24 од 15.06.2023 година и
- добиено е мислење бр. 12 – 1627/3 од 15.06.2023 година од г. Крешник Бектеши министер во Министерство за економија заведени во Државниот завод за ревизија под број 20-431/25 од 19.06.2023 година.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Овластен државен ревизор 1

Забелешките по Нацрт извештајот се разгледани од страна на овластениот државен ревизор и констатирано е следното:

Забелешки од г. Васко Стефанов, генерален директор и претседател на УО на АД Електрани на Северна Македонија во државна сопственост – Скопје

1. Забелешката на констатираните состојби во **точка 3.2.2.** кои се однесуваат на спроведените постапки за набавки на јаглен во АД ЕСМ Скопје, со јавен повик преку т.н. „отворен систем“, кој не е пропишан со „Интерниот прирачник за спроведување на набавки без примена на одредбите од ЗЈН“, претставува **образложение** за начинот на кој се уредени и се спроведуваат набавките на јаглен. Имено, образложено е дека „Упатството за начинот на спроведување на постапки за јавни набавки во АД ЕСМ Скопје“ во 2023 година е дополнето со „Интерниот прирачник за спроведување на набавки без примена на одредбите од ЗЈН“ кој има за цел да го регулира/унифицира/стандардизира начинот на спроведување на наведените постапки, но со истиот не е пропишан т.н. „отворен систем“. Во однос на утврдената состојба дека во одредени постапки УО ја разгледувал доставената понуда од ЕО, што може да има директно влијание врз изборот во постапката, образложено е дека УО има најшироки овластувања во управување на друштвото и нема директно влијание врз изборот во постапката.
2. Забелешката на констатираната состојба во **точка 3.2.3.** која се однесува на недостатокот на анализи за утврдување на потребата и економската исплатливост на набавките, при планирање на постапките за јавни набавки на нова помошна механизација кои се спроведени во 2020 и 2022 година, претставува **известување** дека подружницата РЕК Битола располага со анализи врз основа на кои се спроведени набавките, но истите до ревизијата не се дополнително доставени и немаат влијание на утврдените состојби.
3. Забелешката на констатираната состојба во **точка 3.2.4.** која се однесува на неусвоени плански документи и извештаи од страна на УО, поради што отсуствува координираност, динамика и навремено преземање на активности за ремонт на централите, претставува **известување** за начинот на кој тековно се вршат овие активности.
4. Забелешките на констатираните состојби во **точка 3.2.8.** став 3, се однесуваат на начинот на набавка на мазут и тоа на:
 - утврдената состојба во **алинеја 1**, која се однесува на спроведувањето на

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Овластен државен ревизор 2

јавните повици, без да се бара сертификат за квалитет на мазутот со кој би се осигуриле неговите квалитативни карактеристики, физички својства и потеклото во фазата кога се врши изборот, претставува **известување** дека во „моделот на договор“ кој е дел од тендерската документација има одредба „квалитативен и квантитативен прием“ каде се бара доставување сертификат за квалитет во фазата на прием на мазутот.

- утврдената состојба во **алинеја 2**, која се однесува на задоцнета испорака на мазут по склучен договор со ЕО, при што навреме не ја доставил бараната количина, што може да влијае врз производството на ЕЕ претставува **известување** дека при доцнење на испораката не секогаш треба да се раскине договорот/наплати банкарска гаранција и/или добавувачот да биде ставен на „црна листа“, што напоменуваме дека не претставуваат дадени насоки од Нацрт извештајот на овластениот државен ревизор;
 - утврдената состојба во **алинеја 5**, која се однесува на испорачан мазут со несоодветно потекло, за што не е доставено писмено образложение како што е предвидено во одредбите од склучениот договор, претставува **известување** дека во „моделот на договор“ кој претставува дел од тендерската документација постои одредба со која е овозможено доколку продавачот не е во можност да испорачува мазут од производителот кој што е декларирани во неговата понуда, да може да испорачува мазут од друг производител, што овластениот државен ревизор го имаше во предвид при вршењето на ревизијата;
 - утврдената состојба во **алинеја 6**, која се однесува постоење на одредени постапки, во кои УО ја разгледувал доставената понуда од ЕО, што може да има директно влијание врз изборот во постапката, претставува **образложение** дека УО има најшироки овластувања во управување на друштвото и нема директно влијание врз изборот во постапката;
 - утврдената состојба во **алинеја 7** која се однесува на активности за позајмување количини на мазут од ТЕЦ Неготино за потребите на РЕК Битола, што може да влијае на контролата на испорачаните количини претставува **образложение** дека позајмувањето на одредени стоки претставува нормална активност помеѓу стопанските субјекти.
5. Забелешката на констатираната состојба во **точка 3.2.12.** која се однесува на поништената постапка за доделување на договор за набавка на услуга за изработка на Физибилити студија за гасни електрани со инсталирана

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Овластен државен ревизор 3

моќност до 250 MW во РЕК Битола и подружница Енергетика Скопје и за која до денот на завршување на ревизијата не е спроведена нова постапка, што влијае на динамиката на спроведување на процесот на изградба на гасни електрани **не се прифаќа**. Во доставената забелешка законскиот застапник на субјектот укажува на нерелевантноста на наведената состојба без да објасни или достави докази кои би имале влијание на утврдената состојба.

6. Забелешката на констатираната состојба во **точка 3.2.12.** која се однесува на фуснотата број 98 во Нацрт извештајот и служи за дефинирање на кратенката „всм“, **не се прифаќа** и нема влијание на утврдената состојба.
7. Забелешката на констатираните состојби во **точка 3.2.13.** кои се однесуваат на начинот на следење на „големите проекти“ и инвестициите во АД ЕСМ Скопје, како и степенот на нивната реализација, **делумно се прифаќа**. Имено забелешката која се однесува на замена на терминот „стратешки проекти“ се прифаќа и истата соодветно ќе биде променета во „инвестициони проекти“ во Конечниот извештај на овластениот државен ревизор. Забелешките кои се однесуваат на формулациите на речениците во Нацрт извештајот, не се прифаќаат, од причина што начинот на известување во ревизорскиот извештај се врши во согласност со методолошките акти на Државниот завод за ревизија кои се усогласени со меѓународните стандарди на ИНТОСАИ. Истовремено истакнуваме дека користењето на наводници кај терминот „големи проекти“ претставува преземање (цитат) со цел директно информирање, така како што е кажано или напишано.
8. Забелешките на констатираните состојби во **точката 3.5.1. и препораката број 32** кои се однесуваат на дел од доделената државна поддршка за справување со енергетската криза, кои биле обезбедени од владината програма С-5 Зелен развој во износ од 670.000 илјади денари, а потоа без согласност на Владата биле пренаменети за подмирување на расходи од редовното работење на АД ЕСМ Скопје, како и за начинот на информирање на Владата и МФ и воспоставената контрола за потрошената државна помош **не се прифаќаат**. Во забелешките е образложено дека поради тешкотии во ликвидноста, средствата наместо да бидат потрошени за проекти за зелен развој, истите биле искористени за доспеани обврски, кредити и останати трошоци од работењето на друштвото. При тоа, образложено е дека трошоците поврзани со проекти за зелена енергија во наредниот период се подмирени од редовни средства на друштвото, со што

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Овластен државен ревизор 4

истовремено не е постапено по донесената одлука на УО¹ за поврат на средствата на наменската сметка за државна поддршка. Забелешката која се однесува на нередовното месечно информирање на Владата и МФ за потрошените средствата и доставените извештаи во октомври и ноември 2022 година и февруари 2023 година, претставува потврдување на веќе утврдената состојба во Нацрт извештајот на овластениот државен ревизор, со образложение дека овој начин на информирање бил применет за појасно и покомплетно известување. Истакнуваме дека, во двата наведени случаи друштвото не постапило по донесените одлуки и пропишаните обврски од Владата при доделување на државната поддршка.

Неоспорувајќи ги надлежностите и важноста на активностите на УО на друштвото, напоменуваме дека надлежностите и активностите од страна на НО кои се однесуваат на надзор врз управувањето со друштвото и можноста за увид во неговите деловни книги и документи, се значајни за осигурување на наменското користење на доделената државна поддршка, што е во интерес на друштвото и неговиот основач.

9. Забелешката за констатираната состојба за **Прилог број 7**, кои претставуваат прегледи за степенот на реализација на „големи проекти“ во АД ЕСМ Скопје, претставува **образложение** за причините и факторите кои влијаеле на забавената реализацијата на проектите и истата не влијае на утврдената состојба во извештајот.
10. Во содржината на доставените забелешки доставена е општа забелешка која е укажување од законскиот застапник на субјектот за замена на терминот „Сектор за развој и инвестиции“ со „АД ЕСМ – Скопје“ во **точка 3.2.13.** страна 45 од Нацрт извештајот. Оваа забелешка **не се прифаќа**, бидејќи со текстот во Нацрт извештајот, овластениот државен ревизор ја опишува конкретната состојба утврдена за работата на Секторот за развој и инвестиции, кој според оргонограмот е систематизиран во рамките на Дирекцијата на АД ЕСМ – Скопје.

Забелешки од м-р Марко Бислимоски, претседател на Регулаторна комисија за енергетика и водни услуги

11. Забелешката на текстот во **Резимето** и во **точка 2.3.- Опфат на ревизијата** која се однесува на периодот 2019 – 2022 година, кој е опфатен со ревизијата,

¹ Одлука бр.02-507/266/5 од 26.01.2022 година

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Овластен државен ревизор 5

при што во Нацрт извештајот нагласуваме дека по потреба опфатен е и претходен и период по завршување на ревизијата, до денот на изготвување на овој извештај, **не се прифаќа**. Имајќи ги во предвид методолошките акти на Државниот завод за ревизија, кои се усогласени со меѓународните стандарди на ИНТОСАИ, во ревизијата на успешност дефинираме период на опфат на ревизијата со цел да се стекнеме со разумно уверување за подготвеноста на енергетскиот систем да се справи со енергетска криза општо. Истовремено истакнуваме дека во точката 2.3. подетално е образложено за потребата од проширување на временскиот период на ревизијата, кое произлезе од потребата за анализирање на трендот на движење на одредени состојби, согледување на тековниот статус на состојбите, објективно информирање и давање применливи препораки за нивно надминување.

12. Забелешката на текстот во **точка 1.1. – Причини за извршување на ревизијата** во која се наведува војната во Украина, која започна во 2022 година, во корелација со постоењето на кризна состојба во енергетиката, како и нивното неповолно влијание врз Република Северна Македонија, **делумно се прифаќа** и Конечниот извештај на овластениот државен ревизор соодветно ќе биде дополнет со фуснота во која ќе бидат наведени одлуките за кризна состојба донесени од Владата на Република Северна Македонија во 2021 година.
13. Забелешките на текстот во **точка 1.5. – Надлежни институции** која се однесува на надлежните институциите кои се опфатени со ревизијата на успешност, меѓу кои и РКЕ и ЕВН Македонија АД Скопје **делумно се прифаќа** и во таа насока оваа точка од Конечниот извештај на овластениот државен ревизор соодветно ќе биде дополнети со информациите доставени од РКЕ.
14. Забелешката на констатираната состојба во **точка 3.2.10.**, која се однесува на природниот гас како енергенс за производство на ЕЕ **делумно се прифаќа**, бидејќи истата претставува пропуст од техничка природа, поради што зборовите „дистрибутивен систем на АД МЕПСО“ соодветно ќе бидат заменети во „електропреносен систем на АД МЕПСО“.
15. Забелешките на констатираната состојба во **точка 3.3.2.**, која меѓу другото се однесува на постапката за приклучување на дистрибутивната мрежа **делумно се прифаќаат**. Забелешките на РКЕ претставуваат дополнително

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Овластен државен ревизор 6

доставена информација за начинот на приклучување во дистрибутивната мрежа, која соодветно ќе биде дополнета во Конечниот извештај на овластениот државен ревизор.

16. Забелешката на констатираната состојба во **точка 3.3.3.**, која се однесува на недостатокот на законски одредби за уредување на начинот на вршење контролни и надзорни активности кај носителите на лиценци за вршење на енергетска дејност, како и нередовното доставување на годишни извештаи од дел од носителите на лиценци **делумно се прифаќа**. Имено, за наведената веб платформа за маркет мониторинг, која служи за следење на состојбите и функционирање на пазарите врз основа на доставени месечни извештаи по електронски пат од страна на носителите на лиценци, не се доставени дополнителни докази. Во однос на измената на Законот за енергетика (Службен весник на Република Северна Македонија бр.234/22) со која е доуреден начинот на вршење надзор од страна на РКЕ, преку донесување на правилник за вршење на надзор во 2023 година, соодветно ќе бидат обелоденети во Конечниот извештај на овластениот државен ревизор.
17. Забелешката **за точка 3.3.4.**, која меѓу другото се однесува на бројот на повластени производители кои користат повластени тарифи и кои за време на енергетската криза ги раскинале договорите за откуп на ЕЕ со операторот на пазарот на ЕЕ **не се прифаќа**. Презентираните податоци во Нацрт извештајот и Прилог број 10 од извештајот за бројот на повластени производители кои ги раскинале договорите се обезбедени од страна на МЕМО ДООЕЛ Скопје, заклучно со 2022 година. Имајќи во предвид дека МЕМО ДООЕЛ Скопје има обврска да доставува информации до РКЕ, укажуваме дека, доколку овие податоци не се исти со податоците кај РКЕ на соодветниот датум, потребно е да се изврши усогласување меѓу двете институции.
18. Забелешката за **фусната број 185 од точка 3.5.3.**, која се однесува на Одлуката за преземање на мерка во услови на постоење на кризна состојба во снабдувањето со ЕЕ, **делумно се прифаќа** поради технички пропуст и истата соодветно ќе биде дополнета во Конечниот извештај на овластениот државен ревизор.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Овластен државен ревизор 7

Коментари од г. Јокен Хагеман и м-р Сашо Салтировски, управители на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје формирана од АД ЕВН Македонија Скопје

19. Забелешката за констатираната состојба во **точка 3.3.2.**, која меѓу другото се однесува на постапката за приклучување на дистрибутивната мрежа **делумно се прифаќаат**. Имено овој коментар се поистоветува со забелешката под реден број 15, на која веќе е одговорено, односно истата е прифатена, за што соодветно ќе биде дополнет текстот во Конечниот ревизорски извештај.

Мислење од г. Крешник Бектеши министер во Министерство за економија

20. Забелешката за констатираната состојба во **точката 3.3.4.**, која меѓу другото се однесува на законската неусогласеност на „Уредбата за мерките за поддршка на производството на електрична енергија од ОИЕ“ и склучувањето на договор со „купувач во краен случај“ со одредбите од Законот за енергетика, што може да влијае на законските барања за ефикасен и конкурентен енергетски сектор **не се прифаќа**, од причина што не се доставени докази кои влијаат на утврдената состојба. Имено, забелешката претставува образложение за причините, спроведените анализи и начинот на креирање на постапката за избор на „купувач во краен случај“. Во Законот за енергетика не е уредено овластениот производител кој користи премија доколку не успее да склучи договор за продажба на произведената ЕЕ на пазарот на ЕЕ на големо, да може да склучи договор за продажба на ЕЕ со трговецот или снабдувачот со ЕЕ избран од МЕ („купувач во краен случај“). Во член 189 од истиот закон е пропишано дека „повластениот производител кој користи премија е должен да ја продава произведената енергија на пазарот на електрична енергија“. Исто така, тендерската постапка за избор на „купувач во краен случај“ не е прецизно уредена со Уредбата, што влијае на транспарентноста во постапката за негов избор.

Во прилог на мислењето од МЕ доставена е дополнителна документација и тоа: „Анализа на пазар на електрична енергија“ и „Анализа на премиите како нова шема на поддршка на производителите на енергија од ОИЕ“, кои претставуваат материјали од информативен карактер за пазарите на електрична енергија во Република Северна Македонија и во регионот, како и критериуми за избор на „купувач во краен случај“ и важноста на

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Овластен државен ревизор 8

повластени тарифи и премии за продадена ЕЕ произведена од ОИЕ предвидени во законот за енергетика.

21. Забелешката на **препораката број 6**, која се однесува на иницирање на постапка за усвојување на изготвената нацрт Програма за реализација на Стратегијата за развој на енергетиката за период 2021 – 2025 година **не се прифаќа**, од причина што обврската за нејзино донесување е пропишана во член 12 од Законот за енергетика. Истакнуваме дека, потребни се законски измени доколку постои преклопување на активностите, кои истовремено предизвикуваат зголемени трошоци при реализација, помеѓу Стратегијата за развој на енергетиката на Република Северна Македонија до 2040 и Националниот план за енергија и клима за период од 2021 до 2030 година.
22. Забелешката за дадената **препорака број 7**, која се однесува на интензивирање на активностите за донесување на Правилник со кој ќе се пропишат формата и содржината на Индикативен план за изградба на капацитети за производство на електрична енергија од ОИЕ, а потоа да се започнат активности за негова изработка, претставува **известување** за мерките кои се преземени и оние кои ќе се преземат по дадената препорака во Нацрт извештајот на овластениот државен ревизор.
23. Забелешката за дадената **препорака број 13**, која се однесува на донесување на подзаконски акт за техничките спецификации кои опремата и системите за производство на ЕЕ од ОИЕ мора да ги исполнуваат, претставува **известување** за мерките кои се преземени и оние кои ќе се преземат по дадената препорака во Нацрт извештајот на овластениот државен ревизор.
24. Забелешката за дадената **препорака број 14** од извештајот која се однесува преиспитување на одредбите од Уредбата за мерките за поддршка на производството на ЕЕ од ОИЕ и нивна измена во делот на можноста повластениот производител кој користи премија да склучи договор за продажба на ЕЕ со трговец/снабдувач на ЕЕ избран од МЕ претставува **известување** дека МЕ не се согласува со констатираната состојба во точка 3.3.4., а со тоа и на дадената препорака која се однесува за оваа точка. Истакнуваме дека дадените препораки треба да имаат додадена вредност од работата на Државниот завод за ревизија со цел надминување на состојбите, а начинот на имплементација на истите е избор на раководството на субјектите предмет на ревизија.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Овластен државен ревизор 9

25. Забелешката за дадената **препорака број 16**, која се однесува на продолжување на активностите за изнаоѓање на софтверско решение со сите неопходни информации за евиденција на повластените производители претставува **известување** за преземени мерки по дадената препорака.

Ревизорски тим:

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

Овластен државен ревизор 10
